

VISA RoC

Veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en
getuigen zonder wettig verblijf in België

Anja Van den Durpel & Ilse Derluyn

Centrum voor de Sociale Studie van Migratie en
Vluchten (CESSMIR), Universiteit Gent

Product D2.1 WP2, ingediend op 2 september 2023 (projectmaand: 12)

Co-funded by the
European Union

*VISA RoC project has received funding from the
European Union's DG JUSTICE programme
under the call JUST-2021-JACC and grant
agreement No 101056675*

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

AANPASSINGSGECHIEDENIS		
Versie	Publicatie datum	Wijzigingen
1.0	02.09.2023	Initiële versie

Publicatie informatie

Van den Durpel, A., & Derluyn, I. (2023). *Veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België*. Centrum voor de Sociale Studie van Migratie en Vluchten (CESSMIR), Universiteit Gent.

Vrijwaring

De gepresenteerde standpunten zijn die van de auteur(s) en vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de instellingen waarbij zij zijn aangesloten.

Inhoudstafel

1.	Inleiding	6
1.1	VISA RoC België	6
1.2	Het Belgische onderzoeksrapport	7
2.	Onderzoekopzet en methodologie	8
2.1	Doel van dit onderzoek	8
2.2	Ethische overwegingen en keuzes met betrekking tot dit onderzoek	9
2.3	Datamanagement	10
2.3.1	Dataverzameling	10
2.3.2	Dataverwerking en -beoordeling	11
3.	De Belgische context inzake mensen zonder wettig verblijf in België	13
3.1	Mensen zonder wettig verblijf in België	13
3.1.1	Wie is zonder wettig verblijf in België?	13
3.1.2	Cijfers over mensen zonder wettig verblijf in België	14
3.2	Wetgeving betreffende mensen zonder wettig verblijf in België	15
3.2.1	Beslissing tot verwijdering van een persoon zonder wettig verblijf in België	15
3.2.2	Strafbaarstelling “illegale binnenkomst” en “illegaal verblijf” door de Belgische wetgever	16
3.2.3	Toegang tot grondrechten voor mensen zonder wettig verblijf in België	16
3.3	Handhaving van de wetgeving inzake mensen zonder wettig verblijf in België	17
3.3.1	De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)	17
3.3.2	Andere actoren die betrokken zijn in het handhaven van de wetgeving inzake mensen zonder wettig verblijf in België	19
4.	Wettelijke mogelijkheden voor veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	21
4.1	De Europese Slachtofferrichtlijn	21
4.2	Omzetting van de Europese Slachtofferrichtlijn in België	22
4.3	Algemeen kader voor het rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen in België	24
4.4	Rapporteren van specifieke misdrijven door slachtoffers en getuigen in België	28
4.4.1	Rapporteren van inbreuken op de Belgische arbeidswetgeving	28
4.4.2	Rapporteren van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden	30
4.4.3	Rapporteren van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld	32
4.5	Mogelijkheden voor veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen in België	34
4.5.1	Klacht indiening door derden	34
4.5.2	Anonieme melding	35
4.5.3	Anonieme verklaring	35

4.5.4	Anonieme getuigenis	36
5.	Relevante actoren inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	37
5.1	Actoren slachtofferhulp en herstelrecht	37
5.1.1	Gespecialiseerde onthaalcentra voor slachtoffers van mensenhandel	37
5.1.2	Fairwork Belgium	37
5.1.3	Centra voor slachtofferhulp	38
5.1.4	Politionele slachtofferbejegening	38
5.1.5	Diensten voor slachtofferonthaal van de Justitiehuisen	38
5.1.6	Zorgcentra na seksueel geweld (ZSG)	38
5.1.7	Coordination et initiatives pour les réfugiés et les étrangers (CIRÉ)	38
5.2	Actoren handhaving	39
5.2.1	Lokale politie	39
5.2.2	Federale politie	39
5.2.3	Toezicht op de sociale wetten	39
5.2.4	Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)	39
5.3	Actoren Openbaar Ministerie (OM)	40
5.3.1	Parketmagistraat/ Parket	40
5.3.2	Referentiemagistraat/ Parket	40
5.3.3	Onderzoeksrechter/ Raadkamer	40
5.3.4	Procureur des Konings (PdK)	40
5.3.5	College van Procureurs-generaal	41
5.3.6	Arbeidsauditeur	41
5.4	Actoren met specifieke expertise	41
5.4.1	Myria	41
5.4.2	Fedasil	41
5.4.3	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen	41
5.4.4	Victim Support Europe (VSE)	42
5.4.5	Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM)	42
6.	Praktijken en ervaringen inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	43
6.1	Praktijken en ervaringen van slachtoffers in een precare verblijfssituatie in België	43
6.1.1	Onder-rapportering van misdrijven	43
6.1.2	Angst om uitgewezen te worden	43
6.1.3	Psychische druk en schaamte	44
6.1.4	Gebrek aan kennis en betrouwbare informatie	45
6.1.5	Als de veer gebroken is	45
6.2	Praktijken en ervaringen met betrekking tot slachtofferhulp	46

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes
Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

6.2.1	Ondervertegenwoordiging van slachtoffers van misdrijven zonder wettig verblijf bij slachtofferinstanties	46
6.3	Praktijken en ervaringen met betrekking tot wethandhaving	47
6.3.1	De kracht van de individuele discretie-macht	47
7.	Verbetervoorstellen inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	50
7.1	Een firewall installeren en hanteren tussen enerzijds immigratiehandhaving en anderzijds dienstverlening van politie en slachtofferinstanties	51
7.1.1	Een protocol voor slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	52
7.1.2	Een veilige wand tussen politie en slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	53
7.2	Eenvoudige en toegankelijke Informatie voorzien en promoten	53
7.2.1	Ontwikkelen van een informatieboekje op basis van afbeeldingen en pictogrammen voor slachtoffers en getuigen van een misdrijf	53
7.2.2	Opmaken en via de digitale communicatiekanalen van de betrokken overheden beschikbaar stellen van een eenvoudige informatiefiche over het volledig traject van de strafprocedure (inclusief hulpverleningsmogelijkheden) ten aanzien van middenveldorganisaties	53
7.2.3	Ontwikkelen van een contactkaart die slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf die een misdrijf hebben gemeld bij de bevoegde instanties kunnen tonen aan de politie waardoor de DVZ niet dient ingeschakeld te worden	53
7.3	Opleiding en permanente training voorzien voor iedereen die in aanraking kan komen met slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België	54
7.3.1	Algemene kennis over de Belgische wetgeving inzake én immigratierecht én slachtofferhulp (al dan niet in kader van een strafprocedure)	54
7.3.2	Basisvaardigheden op maat om slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf op een correcte, respectvolle en veilige manier te bejegenen	54
Bijlagen		55
Bijlage 1:	Overzicht van frequent gebruikte afkortingen	55
Bijlage 2:	Informatie- en toestemmingsformulier	56
Bijlage 3:	Interviewgids slachtoffers met een precaire verblijfssituatie in België	60
Bijlage 4:	Interviewgids handavingsinstellingen en slachtoffer-ondersteunende organisaties	61
Bijlage 5:	Interviewgids organisaties die (ook) de belangen van slachtoffers en getuigen in een onwettige verblijfssituatie behartigen/ ondersteunen	62
Bijlage 6:	Codeboek interviews VISA RoC België	63
Bijlage 7:	Mogelijke partners in functie van uitdagingen	69
Referenties		72
Primaire bronnen		72
Secundaire bronnen		76

1. Inleiding

1.1 VISA RoC België

Deze studie maakt deel uit van het EU-project “Veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf (VISA RoC)”. Het onderzoeksrapport bouwt voort op het Belgische onderzoeksstuk van het project “Safe Reporting of Crime for Victims and Witnesses with Irregular Migration Status” van het Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS) van de Universiteit van Oxford (Van den Durpel, 2019) waarin het beleid en de wetgeving inzake veilig aangifte doen van misdrijven door slachtoffers zonder wettig verblijf in België, Italië, Nederland, Spanje en de Verenigde Staten wordt geanalyseerd.

VISA RoC wordt gefinancierd door het Directoraat-Generaal Justitie van de Europese Commissie via de “Oproep tot het indienen van voorstellen voor actiesubsidies ter ondersteuning van transnationale projecten ter versterking van de rechten van personen die verdacht of beschuldigd worden van misdaad en de rechten van slachtoffers van misdrijven (JUST-2021-JACC)”. In overeenstemming met de EU-strategieën inzake de rechten van slachtoffers (2020-2025) en gendergelijkheid (2020-2025), en het EU-Actieplan tegen racisme (2020-2025), zet VISA RoC expliciet in op het bevorderen van gelijke toegang tot de rechten van slachtoffers voor slachtoffers zonder wettig verblijf, door middel van veilige aangifte.

Met ‘*veilige aangifte*’ of ‘*veilig rapporteren*’ wordt bedoeld dat een zogenaamde firewall is ingebouwd waardoor geen data worden uitgewisseld tussen enerzijds dienstverleners (bijvoorbeeld van slachtofferhulp- en herstelrechtorganisaties) en bevoegde autoriteiten (zoals arbeidsinspecteurs, politie, openbaar ministerie) en, anderzijds, immigratiehandhavers van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) (Crépeau & Hastie, 2015; Delvino & Beilfuss, 2021; Geddie et al., 2014).

‘*Mensen zonder wettig verblijf*’ betreft personen die aanwezig zijn in België en die niet (langer) voldoen aan de voorwaarden van binnenkomst, verblijf of vestiging in die lidstaat (Merlino & Parkin, 2011). Het gaat om mensen die zonder wettelijke toestemming een land betreden waarvan ze niet de nationaliteit hebben, maar vaker gaat het om mensen die hun verblijfsrecht verloren tijdens het verblijf, zoals een verlopen visum, ongeldige gecombineerde vergunning toegang tot verblijf en tot arbeid, of afgewezen verzoek tot internationale bescherming (Van den Durpel, 2017a).

In het VISA RoC project en in dit onderzoeksrapport wordt consequent de term ‘*slachtoffer(s)*’ gebruikt, in overeenstemming met de Europese, federale en sub-nationale regelgeving en beleid. Het gebruik van deze term doet echter geen afbreuk aan het rechtendiscours dat in deze studie als uitgangspunt gehanteerd is, waarbij elk slachtoffer een actieve agent is met een eigen stem en (soms ingeperkte) keuzevrijheid (McEvoy & McConnachie, 2013; Sigona, 2012).

Aan VISA RoC nemen Barcelona, en de steden Utrecht, Milaan en Gent met hun lokale partners, en de Europese koepel- en belangenbehartigingsorganisaties Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM) en Victim Support Europe (VSE) deel. De Universiteit van Barcelona, Faculteit Politieke Wetenschappen, Staatsrecht en Rechtsfilosofie coördineert het project. Het

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Belgische onderzoek is uitgevoerd door het Centrum voor de Sociale Studie van Migratie en Vluchtelingen (CESSMIR) van de Universiteit Gent, in opdracht van de Stad Gent.

VISA RoC startte in oktober 2022 en is voorzien afgerond te zijn eind juni 2024. Op basis van de bevindingen van het Belgische onderzoeksluik zal de Stad Gent, als lokale projectcoördinator, onder andere een nationaal-lokaal partnerschap opzetten met het oog op het uitwerken van mogelijkheden voor veilig aangifte door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf. Tevens zullen de onderzoeksbevindingen gedeeld worden met lokale en nationale actoren die in contact komen met slachtoffers en getuigen van misdrijven zonder wettig verblijf.

1.2 Het Belgische onderzoeksrapport

Dit onderzoeksrapport gaat in op de uitvoering van de EU Slachtofferrichtlijn (2012/29/EU) in België met betrekking tot slachtoffers en getuigen van misdrijven zonder wettig verblijf in België.

In de volgende sectie worden het onderzoeksopzet en de methodologie van deze studie toegelicht. Het derde deel bekijkt de Belgische context inzake mensen zonder wettig verblijf door respectievelijk een beeld te schetsen van mensen zonder wettig verblijf, de wetgeving, en de handhaving met betrekking tot mensen zonder wettig verblijf in België. Het vierde gedeelte zoomt achtereenvolgens in op de Slachtofferrichtlijn, de omzetting ervan in België, het algemeen kader voor het rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen in België, het rapporteren van de specifieke misdrijven (inbreuken op de arbeidswetgeving, mensenhandel en -smokkel, geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld) door slachtoffers en getuigen in België, en op de wettelijke mogelijkheden voor veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België. In deel vijf worden de relevante actoren inzake veilig rapporteren van misdrijven weergegeven. Het zesde luik van dit onderzoeksrapport beschrijft een aantal praktijken en ervaringen inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België, respectievelijk vanuit het perspectief van mensen zonder wettig verblijf, slachtofferhulporganisaties en handhavingsactoren. Daaropvolgend worden in het zevende stuk verbetervoorstellen inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België geformuleerd.

2. Onderzoekopzet en methodologie

2.1 Doel van dit onderzoek

In de EU-strategie voor de rechten van slachtoffers (2020-2025) wordt erkend dat mensen zonder wettig verblijf die het slachtoffer worden van misdrijven zich vaak in een kwetsbare situatie bevinden en mogelijk moeite hebben om toegang tot de rechter te krijgen (EC, 24/6/2020). Immers, een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf die aangifte doet bij de politie loopt het risico om een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) te krijgen en/of om gearresteerd te worden (Art. 7 Vw). Zodoende hebben slachtoffers zonder wettig verblijf meestal geen of slechts beperkte toegang tot hulpverlening en justitie (Boychenko et al., 2021; Picum, 2020), en ervaren ze geen of slechts beperkte aansprakelijkheid voor misdaden die tegen hen zijn gepleegd (Delvino & Beilfuss, 2021). Niet alleen hebben slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf vaak het gevoel dat dader(s) onbestraft blijven, deze realiteit draagt ook effectief bij aan straffeloosheid (Kox et al., 2020) zoals dit voorbeeld aangeeft: *“Die baas van firma had mij veel te weinig betaald (...) en ik eisen meer loon (...). Ik was boos en ik stampte die baas, hij sloeg en ik sloeg terug. Dat gebeurde op straat en iemand had die politie gebeld (...) of die waren er al (...). Ik legde uit aan politie dat die baas geen eerlijk man is, die heeft geld gestolen van mij. Die politie zei hij niet ging schrijven, dat hij geen verslag ging maken, dat hij niets ging doen en dat ik weg moest gaan. Ik was toen zeer boos (...). Die politie zegde dat hij me ging moeten opsluiten als hij naar me luisterde (...). Ik begreep het niet. Ik was toch niet dief? Ik had toch niet loon afgepakt?”* (Interview nr. 4).

Dit citaat toont meteen ook aan dat de Slachtofferrichtlijn minstens onvolledig is omgezet in de Belgische wetgeving en ruimte laat voor interpretatie wat betreft de rechten in de praktijk van slachtoffers van een misdrijf zonder wettig verblijf. Dit onderzoek bestudeert daarom de regelgeving, beleid en praktijken die in België voorkomen inzake slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf. Aan de hand van de onderzoekbevindingen kan bekeken worden wat beter kan of moet, en hoe België kan voldoen aan de bindende Europese afspraken inzake minimumnormen voor slachtoffers van strafbare feiten. Overeenkomstig het algemene doel van VISA RoC, beoogt dit onderzoek bij te dragen aan de effectieve en coherente uitvoering van de Slachtofferrichtlijn en aan de doelstellingen van de EU-strategie voor de rechten van slachtoffers (2020-2025). In het bijzonder tracht dit onderzoeksrapport dialoog te bevorderen tussen de relevante actoren in België, opdat discriminatie van slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf weggewerkt en voorkomen wordt, en gelijke toegang tot de rechten van slachtoffers voor alle slachtoffers en hun naast familie -niet in het minst kinderen- ongeacht verblijfsstatus realiteit wordt.

2.2 Ethische overwegingen en keuzes met betrekking tot dit onderzoek

Dit onderzoek werd uitgevoerd in overeenstemming met de Europese Code voor Wetenschappelijke Integriteit (ALLEA, 2017) die de principes van wetenschappelijke integriteit en criteria voor goede onderzoekspraktijken vastlegt, het Beleidsplan Wetenschappelijke Integriteit aan de Universiteit Gent (UGent, 2015), het Kader voor Goede Onderzoekspraktijken (UGent, 2020), en het Specifiek ethisch protocol voor wetenschappelijk onderzoek aan de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Gent (UGent, 2021). De Ethische Commissie van de Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Gent keurde het dossier 2022-160 om semigestructureerde interviews te voeren met volwassenen in een precare verblijfssituatie goed.

In functie van deelname aan dit onderzoek werden relevante middenveldorganisaties (NGOs) die de belangen van (ook) mensen zonder wettig verblijf behartigen en/of die (ook) mensen zonder wettig verblijf ondersteunen, slachtofferhulp- en handhavingsinstanties via e-mail uitgenodigd. Ze ontvingen het "Informatie- en toestemmingsformulier" (bijlage 2) van deze studie opdat ze hun geïnformeerde toestemming konden geven voor verdere interactie, gegevensgebruik en informatiedeling. Volwassenen in een precare verblijfssituatie werden daarentegen via tussenpersonen die volledig op de hoogte zijn van het onderzoek uitgenodigd tot deelname, zodat de onderzoekers over geen enkele rechtstreekse contactdata dienden te beschikken. Het informatie- en toestemmingsformulier werd aan deze respondenten mondeling toegelicht en ze stemden mondeling in met participatie, gegevensgebruik en informatiedeling.

Gezien de gevoeligheid van het thema van dit onderzoek, werden de bijdragen van alle geïnterviewden vertrouwelijk behandeld en gepseudonimiseerd in de zin dat geen persoonsgegevens werden verzameld en dat specifieke informatie die de geïnterviewden aanbrachten, niet-identificeerbaar werd gemaakt. In functie van de vertrouwelijkheid van de identiteit, persoonsgegevens en verstrekte informatie werd bij het afnemen van de semigestructureerde interviews geen gebruik gemaakt van tolken. Met relevante NGOs, slachtofferhulp- en handhavingsinstanties verliepen de interviews in het Nederlands, met mensen zonder wettig verblijf in het Nederlands, Engels en/of Frans. Niettemin blijven onderzoekdeelnemers altijd kwetsbaar omdat ze geen controle hebben over hoe hun informatie wordt geïnterpreteerd (Schwartz-Shea & Yanow, 2012) en over wat gebeurt met de informatie die ze delen (Haggerty, 2004; Obelene, 2009; Trinczek, 2009). Deze kwetsbaarheid is des te meer het geval in dit onderzoek, omdat geïnterviewden kunnen vertellen over onwettig gedrag, en/of politiek incorrecte normatieve overtuigingen en taal kunnen gebruiken (Düvell et al., 2009; Lancaster, 2017; Pfadenhauer, 2009). Om hieraan tegemoet te komen werden bij de aanvang van elk interview de vooraf gemaakte afspraken van het "Informatie- en toestemmingsformulier" herhaald. Bovendien werd erop gewezen, en nageleefd, dat de onderzoekers in al hun communicatie -niet in het minst met allen die bij het VISA RoC project betrokken zijn- firewalls hanteren waardoor er geen herkenbare gegevens worden uitgewisseld tussen dienstverleners en immigratiewet-handhavers (Crépeau & Hastie, 2015; Delvino & Beilfuss, 2021; Geddie et al., 2014).

2.3 Datamanagement

2.3.1 Dataverzameling

Twee soorten onderzoekdata werden verzameld. Ten eerste werd een literatuurstudie uitgevoerd (op basis van academische inzichten, onderzoeksrapporten, beleidsdocumenten en -verslagen, en primaire juridische bronnen). Ten tweede werden semigestructureerde interviews afgenomen van een aantal rechtstreeks betrokken actoren om inzicht te verwerven in de praktijken en toepassingen van de Slachtofferrichtlijn in België. Meer bepaald werden mensen in een precaire verblijfssituatie, slachtofferhulp- en handavingsinstanties en relevante NGOs (belangen- en/of hulporganisaties) bevroegd. Hiertoe werden vooraf interviewgidsen opgesteld door de onderzoekers, in samenspraak met de VISA RoC projectcoördinator en met de Belgische VISA RoC projectgroep (Stad Gent, Amal vzw, Orbit vzw, FAIRWORK Belgium, CAW Oost-Vlaanderen) (zie Bijlage 3, 4 en 5).

In totaal werden 27 semigestructureerde interviews uitgevoerd in Vlaanderen en Brussel, waarvan 12 met volwassenen in een precaire verblijfssituatie, vijf met slachtofferhulporganisaties, vijf met handavingsinstanties en vijf met relevante NGOs. Gemiddeld duurde een interview met een volwassene in precair verblijf 2u47, en met medewerker(s) van slachtofferhulp, handavings- en middenveldorganisatie 1u36. Met betrekking tot de geïnterviewden in een precaire verblijfssituatie werd getracht om de diversiteit van de respondenten te maximaliseren. Tabel 1 toont de criteria die hiertoe opgesteld en gehanteerd werden.

Tabel 1: Gehanteerde criteria om de diversiteit van respondenten te maximaliseren

Criteria	Diversiteit respondenten	Aantal
Geslacht	Vrouw	5
	Man	7
Leeftijd	18-25j	2
	26-35j	4
	36-50j	4
	+51j	2
Land van herkomst	Maghreb	2
	Azië-niet conflictgebieden (vb. Indië, China)	1
	Turkije	1
	Afrika-niet Maghreb (vb. Congo, Kameroen)	3
	Conflictgebieden (vb. Afghanistan, Irak)	1
	Europa niet-EU (vb. Rusland, Albanië, Kosovo)	2
	Zuid Amerika (vb. Brazilië)	2
Aanwezige periode in België	0-2j	2
	+2-5j	3
	+5-10j	4
	+10j	3

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes
Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Soort misdrijf	Diefstal en afpersing	10
	Bedrog	11
	Beschadigen van eigendom	4
	Andere (werk)	12
	Misdrijf tegen de lichamelijke integriteit	4

2.3.2 Dataverwerking en -beoordeling

De interviews werden uitgeschreven en daarna geanalyseerd door middel van kwalitatieve inhoudsanalyse, omdat deze methode zeer geschikt is om betekenis(sen) van kwalitatieve data op een systematische manier te interpreteren en te beschrijven (Cho & Lee, 2014; Schreier, 2012).

Het volledige proces van het analyseren van de transcripties werd manueel uitgevoerd. Eerst werd – als attribuut van classificatie- de categorie waartoe de geïnterviewde behoort (volwassene in een precare verblijfssituatie, NGO, slachtofferhulporganisatie of handhavingsinstelling) toegevoegd aan elke analyse-eenheid (d.w.z. interview) om de analyse te vergemakkelijken (Mortelmans, 2019). Vervolgens werden categorieën en subcategorieën toegewezen aan relevante woorden, (delen van) zinnen en/of langere delen van elk interviewtranscript. Aangezien het onderzoek gericht is op het verkennen, beschrijven en interpreteren van praktijken -waarover academisch werk en theorie beperkt zijn- werden de categorieën inductief ontwikkeld, waardoor het codeboek (structuur van hoofd- en bijbegrippen en hun omschrijving, zie Bijlage 6) slechts gaandeweg vorm kreeg (Cho & Lee, 2014 ;Schreier, 2012). Ten derde werden de methodische vereisten van één-dimensionaliteit, wederzijdse exclusiviteit en volledigheid getoetst (Mayring, 2014; Schreier, 2012). Om het codeboek te voltooien werd, ten vierde, de waarde van elke (sub)categorie beoordeeld, en werden alle interviewtranscripten herlezen en waar nodig gehercodeerd. Tot slot konden de resultaten van de semigestructureerde interviews geanalyseerd, geïnterpreteerd en beschreven worden.

Om de kwaliteit van de onderzoeksdata te evalueren werd hun transparantie, intersubjectiviteit, transfereerbaarheid, geloofwaardigheid en consistentie geëvalueerd (Mohajan, 2018; Moravcsik, 2014; Verschraegen, 2018). Figuur 1 geeft de belangrijkste acties weer die werden genomen om kwaliteitsvolle onderzoeksresultaten af te leveren.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes
Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Figuur 1: Uitgevoerde acties in functie van kwaliteitsvolle onderzoeksresultaten

Transparantie

3. De Belgische context inzake mensen zonder wettig verblijf in België

3.1 Mensen zonder wettig verblijf in België

3.1.1 Wie is zonder wettig verblijf in België?

Wie niet (meer) over een geldige verblijfstitel beschikt, bevindt zich zonder wettig verblijf in België (Art. 1/3 Vw). De voorwaarden en regels waaraan immigranten moeten voldoen om wettig het Belgische grondgebied te betreden, er doorheen te reizen en/of er te verblijven zijn beschreven in de Belgische Vreemdelingewet (Vw) van 1980. Zowel toeristen¹ als (tijdelijke) immigranten moeten beschikken over een bepaalde status die hun binnenkomst, doorreis of verblijf rechtvaardigt (Art. 2 en 9 Vw). Kinderen die in België zijn geboren en van wie de beide ouders zonder wettig verblijf zijn, 'erven' deze onwettige status (DVZ, 2017). In de volksmond worden mensen zonder wettig verblijf vaak '*sans-papiers*' (Frans), '*mensen zonder papieren*' (Nederlands) of '*Menschen ohne Papiere*' (Duits) genoemd.

Onwettige immigratie ontstond met de invoering van territoriale grenzen, maar werd in Europa pas als een probleem gezien vanaf de jaren 1980 (voor een volledig overzicht zie Van den Durpel, 2017b). Hoewel afgeleid van internationale regelgeving, zoals het Schengenacquis en het Vluchtelingenverdrag van Genève, bepaalt elk EU-land toch apart wie en onder welke voorwaarden (on)wettig in het land is (Engbersen & Broeders; 2009; Schinkel, 2005). Op Europees niveau biedt de Terugkeerrichtlijn 2008/115/EG een omschrijving van irregulier verblijf: de aanwezigheid op het territorium van een lidstaat, door een niet-Unie burger, die niet (langer) voldoet aan de voorwaarden van binnenkomst, verblijf of vestiging in die lidstaat (Merlino & Parkin, 2011). Verder specificeren onder andere de Schengenakkoorden, Burgerschapsrichtlijn en Kwalificatierichtlijn dat wie langer dan drie maanden op het grondgebied van een vreemd land is, moet beschikken over een geldige (tijdelijke) verblijfsstatus. Wie hierover niet beschikt, heeft een irregulier verblijf. Het betreft mensen die:

- 1) Het grondgebied binnenkwamen zonder toestemming en geldige verblijfsvergunning;
- 2) Rechtmatig of onwettig in België arriveerden, een procedure voor bescherming (bijvoorbeeld asiel) of gezinshereniging doorliepen, maar geen verblijfsvergunning verkregen;
- 3) Rechtmatig in België toekwamen, bijvoorbeeld met een visum, maar niet meer voldoen aan de verblijfsvoorwaarden;
- 4) Hun verblijfsvergunning kwijtraakten, bijvoorbeeld wanneer de gecombineerde vergunning recht tot verblijf en tot arbeid ingetrokken wordt als blijkt dat de werkgever de regelgeving niet respecteert.

¹ Dit zijn niet-Belgen die voor een periode van drie maanden (eenmaal verlengbaar) in België verblijven (Art. 6 Vw).

3.1.2 Cijfers over mensen zonder wettig verblijf in België

De aanwezigheid van mensen zonder wettig verblijf in Europa is een structureel feit (Castles, 2004). Echter, hoeveel mensen in een dergelijke situatie op Europese bodem verblijven is onbekend en moeilijk in te schatten (Van den Durpel, 2022). Het baanbrekende CLANDESTINO-project (2009) raamde dat in 2008 tussen de 1,9 en 3,8 miljoen mensen zonder wettig verblijf in de EU verbleven. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD, 2013) veronderstelde dat in 2011 ongeveer vijf tot acht miljoen mensen zonder wettig verblijf in Europa woonden. Daarna suggereerden Tjaden (2013), Orrenius & Zavodny (2016) en (proxi)indicatoren van het Europese Migratie Netwerk (EMN, 2015) dat irreguliere migratie in Europa toenam. In 2020 noteerde FRONTEX dan weer dat irreguliere migratie naar de EU het laagste niveau sinds 2013 had bereikt.

In 2007 werd geschat dat in België ongeveer 100.000 personen -ca. 1% bovenop de reguliere bevolking- geen geldig verblijfsstatuut hadden (Schockaert et al., 2012). De voorbije vijf jaar bleek het aantal mensen zonder wettig verblijf dat in België gevat wordt te dalen, tot 10.885 personen in 2021 (EMN, 2022). Om een inschatting te maken van het aantal mensen zonder wettig verblijf dat in een bepaalde gemeente of stad verblijft, kan het aantal medische kaarten dat, per jaar, aan unieke personen is verstrekt door het lokale Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) een indicatie geven. In 2020 kregen 1.370 mensen zonder wettig verblijf een medische kaart van het Gentse OCMW, in 2021 betrof het 1.407 medische kaarten aan unieke personen zonder wettig verblijf. Daarnaast kan ook het aantal arrestaties per politiezone gezien worden als een indicator van het aantal mensen zonder wettig verblijf dat zich bevindt op het terrein van de stad of lokale politiezone. Hierbij dient echter in rekening genomen te worden dat het gaat om aantal arrestaties en niet om aantal unieke personen en dat de data geen onderscheid maken tussen mensen zonder wettig verblijf die de politiezone doorreizen (zogenaamde transitmigranten zonder wettig verblijf) en mensen zonder wettig verblijf die op het betreffende territorium resideren. Tabel 2 presenteert een overzicht van het aantal arrestaties van volwassenen zonder wettig verblijf door de politiezone Gent in 2018 en 2019 (Stad Gent, 2022). De gegevens zijn uitgesplitst op basis van de beslissing genomen door de DVZ.

Tabel 2: Overzicht aantal gearresteerde volwassenen zonder wettig verblijf politiezone Gent

Beslissingen van de DVZ	2019	2018
Geen beslissing	43	20
Bevel om het grondgebied te verlaten (BGV)	135	291
Herbevestiging BGV	125	154
Laten beschikken	89	115
Vasthouding	53	119
Totaal	445	699

In het kader van het Urbact ROOF project omtrent dakloosheid, gebeurde op 29 en 30 oktober 2020 een telling van het aantal dak- en thuislozen in Gent (Stad Gent, 2021). Er werden in totaal 1.873 dak- en thuislozen geregistreerd, waarvan 585 mensen (onder wie 216 kinderen) niet over een geldig verblijfsstatuut beschikten (Stad Gent, 2022).

3.2 Wetgeving betreffende mensen zonder wettig verblijf in België

3.2.1 Beslissing tot verwijdering van een persoon zonder wettig verblijf in België

De Vreemdelingenwet (Vw) is de belangrijkste rechtsgrondslag van het immigratiebeleid in België. Artikel 7 Vw bepaalt in welke gevallen een beslissing tot verwijdering van het Belgische grondgebied genomen moet of kan worden en zodoende wanneer een BGV moet of kan afgegeven worden.

Een BGV moet afgeleverd worden wanneer de persoon in kwestie: 1) Niet beschikt over de vereiste documenten (Art. 7.1° Vw); 2) Langer op het grondgebied verblijft dan toegelaten of niet kan bewijzen niet langer dan toegelaten in België te zijn (Art. 7.2° Vw); 3) Gesignaleerd staat omwille van weigering van toegang en verblijf (Art. 7.5° Vw); 4) Aan België is overgedragen ter verwijdering van het grondgebied (Art. 7.9° Vw); 5) Minder dan tien jaar eerder uit België werd teruggewezen of uitgezet (Art. 7.11° Vw); 6) Voorwerp is van een geldend inreisverbod in België (Art. 7. 12° Vw).

Daarentegen kan een BGV afgeleverd worden wanneer de betreffende persoon: 1) Een bedreiging vormt voor de openbare orde of nationale veiligheid (Art. 7.3° Vw); 2) Geacht wordt de internationale betrekkingen van België of diens partnerlanden te kunnen schaden (Art. 7.4° Vw); 3) Over onvoldoende bestaansmiddelen beschikt voor de duur van het voorgenomen verblijf en voor de terugreis of doorreis naar een derde land (Art. 7.6° Vw); 4) Een ziekte of gebrek heeft zoals opgesomd in de bijlage van de Vreemdelingenwet (Art. 7.7° Vw); 5) Zonder machtiging in België actief is als werknemer of zelfstandige (Art. 7.8° Vw); 6) Door België aan een Partnerland moet overgedragen worden (Art. 7.10° Vw); 7) Niet (langer) voldoet aan de voorwaarden voor verblijf in België (Art. 13 §3 Vw).

Een beslissing tot verwijdering van het Belgische grondgebied kan gepaard gaan met het terugleiden naar de grens (Art. 74/14, §3 Vw). In dat geval kan de persoon zonder wettig verblijf vastgehouden worden, namelijk als de DVZ oordeelt dat de persoon zonder wettig verblijf diens terugkeer of verwijderingsprocedure ontwijkt, belemmert of misschien zal onderduiken (Art. 7.13° Vw). Hoewel iemand zonder wettig verblijf 'enkel' mag opgesloten worden "voor de tijd die strikt noodzakelijk is voor de uitvoering van de maatregel", kan deze periode twee maanden -verlengbaar tot vijf maanden²- bedragen (Art. 29 Vw). De vrijheidsberoving door opsluiting kan oplopen tot acht maanden (vanaf vijf maanden telkens verlengbaar met een maand) als de DVZ dit nodig acht voor de bescherming van de openbare orde of nationale veiligheid (Art. 29 Vw).

Om tot een beslissing tot verwijdering van het grondgebied te komen, moet de DVZ zowel het hoger belang van het kind, het gezins- en familieleven en de gezondheidstoestand van de persoon in kwestie in rekening nemen (Art. 74/13 Vw) alsook de grondrechten van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (Art. 39/82 en Art. 39/85 Vw).

² Op voorwaarde dat de nodige stappen tot verwijdering: 1) werden genomen binnen zeven werkdagen na opsluiting; 2) worden voortgezet met de vereiste zorgvuldigheid; 3) binnen een redelijke termijn kunnen leiden tot effectieve verwijdering.

3.2.2 Strafbaarstelling “illegale binnenkomst” en “illegaal verblijf” door de Belgische wetgever

Met de invoering van de Vreemdelingenwet in 1980 werden mensen zonder wettig verblijf die een inreisverbod krijgen of die de termijn overschrijden van hun BGV strafbaar met een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en/of een geldboete van 26 tot 200 Belgische frank (ca. 0,5 tot 5 euro)³. Bij herhaalde overtreding stijgt de straf van een maand tot een jaar hechtenis en/of een boete van 100 tot 1.000 Belgische frank (ca. 2,5 tot 25 euro) (Art. 75 Vw)⁴.

Door in 2007 een Artikel 4bis toe te voegen aan de Vreemdelingenwet, werd het niet naleven van de regels omtrent het overschrijden van de Belgische buitengrenzen beschouwd als een administratieve wetsovertreding. Met de Omzendbrief van 16 juni 2016 werd op grond van Artikel 4bis een bestuurlijke boete toegevoegd aan de afgifte van een BGV, waardoor de DVZ bij het afleveren van een BGV automatisch ook een boete oplegde van 200 euro. Deze boete werd zodoende eveneens opgelegd aan mensen zonder wettig verblijf die België op een rechtmatige manier waren binnengekomen of van wie het onrechtmatig overschrijden van de Belgische buitengrenzen niet kon worden aangetoond (VVSG, 2017). Deze praktijk werd pas gestopt in 2017 nadat verschillende Rechtbanken van Eerste Aanleg hadden geoordeeld dat deze toepassing onwettig is⁵.

3.2.3 Toegang tot grondrechten voor mensen zonder wettig verblijf in België

Alhoewel een persoon zonder wettig verblijf in België niet in het land mag zijn, beschikt die wel over basisrechten zoals toegang tot gezondheidszorg (Art. 23 Gw). Zo heeft iedereen die zich in België bevindt recht op toegang tot gezondheidszorg in geval van: ongevallen en noodsituaties; zwanger- en moederschap; tuberculose; HIV/AIDS, nood aan basiszorg. Het recht op toegang tot medische basiszorg is met betrekking tot mensen zonder wettig verblijf opgenomen in Artikel 57 §2 van de Organieke OCMW-wet van 1976⁶. Dit zogenaamde recht op dringende medische hulp kan zowel preventieve als curatieve medische zorg omvatten (KB, 12/12/1996). Het betreft alle medische zorgen die worden verstrekt aan een persoon zonder wettig verblijf, en overstijgt dus de werking van een spoedgevallendienst.

³ Bij de programmawet van 25 december 2016 zijn de boetes verhoogd met vermenigvuldigingsfactor acht.

⁴ Bij de programmawet van 25 december 2016 zijn de boetes verhoogd met vermenigvuldigingsfactor acht.

⁵ Zie onder meer zaken 16/6636/A (25/11/2016), 16/7774/A (03/02/2017), 16/8945/A (10/02/2017), 16/4813/A (20/02/2017), 16/3997/A (27/02/2017) van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

⁶ Of aan de voorwaarden (onwettig verblijf hebben, behoeftig zijn, nood hebben aan dringende medische hulp) voor recht op dringende medische hulp is voldaan, wordt door middel van een sociaal onderzoek onderzocht door het bevoegde OCMW. Hoewel enkel de DVZ bevoegd is voor het vaststellen van onwettig verblijf, wordt de DVZ niet ingeschakeld bij de uitvoering van het sociaal onderzoek. Er wordt dus een firewall gehanteerd tussen de twee federale overheidsdiensten: DVZ en OCMW. Aan de hand van documenten van de hulpvrager, verklaringen van de hulpvrager en/of derden die de hulpvrager kennen, en/of door controle van het rijksregister kan het OCMW zelf inschatten of de hulpvrager zonder wettig verblijf is. Wanneer de hulpvrager aan de drie voorwaarden voldoet, krijgt die van het OCMW een medische kaart (geldig gedurende drie maanden) geldig is. Wanneer de hulpvrager de medische kaart voorlegt aan de medische hulpverstrekker kan deze de kosten van de medische hulp terugvorderen bij de Programmatorische federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie (POD MI) waaronder de OCMW's ressorteren.

Kinderen tot 18 jaar die zonder wettig verblijf in België zijn, hebben expliciet recht op onderwijs en het behalen van een diploma (Wet betreffende de leerplicht). Echter, vanaf de leeftijd van 18 jaar is de toegang tot educatie sterk beperkt (GD/2003/03).

Alhoewel een persoon zonder wettig verblijf in België geen toestemming tot arbeid kan krijgen en niet tewerkgesteld mag zijn, gebeurt dat in de praktijk wel. Eenmaal in loondienst heeft een werknemer zonder wettig verblijf dezelfde arbeidsrechten (zoals minimumloon, veilige arbeidsomstandigheden, wettelijke werktijden) als alle Belgische ingezetenen (Art. 191, Gw). Het Belgische arbeidsrecht maakt immers geen onderscheid tussen werknemers op basis van verblijfsstatus.

Op basis van Artikel 23 van de Belgische Grondwet (Gw) dat het recht op een waardig leven regelt (verwijzend naar internationaal overeengekomen economische, sociale en culturele rechten), hebben mensen zonder wettig verblijf in België ook toegang tot sociaal-juridische bijstand. Concreet betekent het dat: 1) het niet verboden is om hulp te verlenen aan personen zonder wettig verblijf wanneer die hulp uit voornamelijk humanitaire overwegingen wordt verstrekt, en; 2) dat de diensten, organisaties en individuen die deze hulp aanbieden geen meldingsplicht hebben ten aanzien van de immigratiehandhaver (DVZ) bij (vermoeden van) hulpverlening aan een onwettig in België verblijvende persoon. Tussen hulpverlening en immigratiehandhaving bestaat er met andere woorden een zogenaamde firewall (Crépeau & Hastie, 2015; Delvino & Beilfuss, 2021; Geddie et al., 2014): data worden niet uitgewisseld tussen de dienstverleners en de DVZ. Ondanks het in de Belgische Grondwet verankerde recht op een waardig leven worden mensen zonder wettig verblijf geconfronteerd met heel wat -vaak praktische- obstakels die afbreuk doen aan dit recht op menselijkheid. Zo kan men geen bankrekening openen, geen commerciële abonnementen (vb. een internetabonnement) afsluiten⁷, en geen digitale (voornamelijk overheids)toepassingen gebruiken waarvoor een Rijks-, Vreemdelingen- of Wachtregisternummer of identiteitskaart nodig is.

3.3 Handhaving van de wetgeving inzake mensen zonder wettig verblijf in België

3.3.1 De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)

De bevoegdheid voor het immigratiebeleid ligt uitsluitend op het federale Belgische niveau, bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Asiel en Migratie. Ook het gezag over de immigratiehandhaving ligt uitsluitend op het federale Belgische niveau, namelijk bij de DVZ. Deze overheidsdienst staat dus als enige in voor het verlenen van toegangsdocumenten (vb. visum) en verblijfsdocumenten (vb. elektronische E+ verblijfskaart voor EU-burgers met duurzaam verblijf), en voor het nemen van vestigingsbeslissingen (vb. uitreiken van een elektronische K-kaart voor gevestigde vreemdelingen met duurzaam verblijf) en verwijderingsbeslissingen (vb. afleveren van een Bijlage 13, bevel om het grondgebied te verlaten). Daarnaast staat de DVZ ook in voor het beheer van

⁷ Eén van de weinige uitzonderingen hierop betreft een abonnement voor het verbruik van de essentiële nutsvoorzieningen water, gas en elektriciteit. In deze gevallen kan een abonnement als toerist worden afgesloten. Het gevolg is echter dat mensen zonder wettig verblijf op die manier in de hoogste tariefcategorie terecht komen, terwijl ze meestal feitelijk beantwoorden aan de voorwaarden voor sociaal tarief.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

vreemdelingen op het Belgisch grondgebied (Art. 75 Vw). Dit omvat onder meer de “strijd tegen irreguliere migratie” en het organiseren van terugkeer (DVZ, 2022:43). Zo is de DVZ bijvoorbeeld als enige gemachtigd om de verblijfsvergunning van vreemdelingen te verifiëren en te beslissen over het afleveren van een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV), een bevel tot vasthouding, en/of een inreisverbod. Elk van deze mogelijke beslissingen wordt geval per geval genomen, op basis van de Vreemdelingenwet en interne instructies van de Staatssecretaris voor Asiel en Migratie (Art. 74/10 t.e.m. 74/19 Vw). In de beslissingen van de DVZ spelen echter vaak ook praktische belemmeringen een rol, zoals (on)voldoende ruimte in de detentiecentra of (al dan niet beperkte) vooruitzichten op repatriëring binnen de wettelijke termijn (Interview nr. 15; nr. 21). Om de kwaliteit en rechtsgeldigheid van de motivering van deze verwijderingsbeslissingen te verbeteren (in lijn met Art. 3 en 8 EVRM) ging in juni 2020 een Cel Artikel 3 aan de slag binnen de DVZ (DVZ, 2022).

De drie beslissingsmogelijkheden waarover de DVZ beschikt ten aanzien van mensen zonder wettig verblijf -BGV, vasthouding, inreisverbod- zijn administratieve beslissingen (Art. 63 Vw), hetgeen betekent dat ze ondergeschikt zijn aan een gerechtelijke beslissing. Een parketmagistraat kan dus een beslissing van de DVZ herroepen, vb. in kader van een gerechtelijk onderzoek waarin een persoon zonder wettig verblijf (als slachtoffer, getuige of vermeende dader) is betrokken.

In een BGV moet de DVZ zowel de termijn die verbonden is aan het verlaten van het grondgebied (Art. 74/5 §5 Vw) als de specifieke reden voor de verwijdering van elke persoon opnemen en motiveren (RvS, 2022). Een BGV is geen dwangmiddel (in tegenstelling tot vb. een opsporingsbevel), maar “[een BGV is] een document dat de aanwezigheid van een persoon zonder wettig verblijf in België rechtvaardigt, waardoor detentie na een nieuwe identiteitscontrole wordt vermeden.” (Interview nr. 15). Hoewel de termijn om het grondgebied te verlaten meestal 30 dagen bedraagt, hangt de periode af van het individuele geval. Zo “(...) krijgt een zieke zonder wettig verblijf die een bepaalde behandeling ondergaat doorgaans een BGV overeenkomstig de duurtijd van de behandeling.” (Interview nr. 15).

Een bevel tot vasthouding wordt door de DVZ afgeleverd met het oog op de verwijdering van de persoon zonder wettig verblijf bij vermoeden dat deze persoon niet zal meewerken aan diens verwijdering. Het vasthouden gebeurt in één van de zes gesloten detentiecentra⁸, in één van de 28 woonunits in geval van gezinnen met minderjarige kinderen, in een open centrum voor de niet-begeleide minderjarigen⁹, of in een woonunit van “Alternatieven voor Detentie (ATD)”¹⁰.

⁸ 1) “Caricole”; 2) “Repatriëringscentrum 127bis” (net als Caricole dicht bij de internationale luchthaven van Brussel); 3) “Centrum voor Illegale Merksplas” (provincie Antwerpen); 4) “Centrum voor Illegale Brugge” (provincie West-Vlaanderen); 5) “Centrum voor Illegale van Vottem” (provincie Luik), en; 6) “Centrum voor Illegale Holsbeek” (provincie Vlaams Brabant).

⁹ Met betrekking tot niet-begeleide minderjarigen zonder wettig verblijf, spreekt men niet van vasthouding, maar van overbrenging (Art. 74/19 Vw). In tegenstelling tot de personen zonder wettig verblijf die worden vastgehouden door personeel van de DVZ worden niet-begeleide minderjarigen zonder wettig verblijf opgevolgd door de Dienst Voogdij van de Federale Overheidsdienst Justitie.

¹⁰ ATD werd midden 2021 opgericht in uitvoering van het federale Regeerakkoord van september 2020, overeenkomstig de aanbevelingen van de Commissie Bossuyt (Myria, 2021). Mensen zonder wettig verblijf worden door individuele case managers (zogenaamde ICAM-coaches) begeleid naar een duurzame oplossing: met geldig verblijfsstatuut in België, terugkeer naar het land van herkomst, of doorreis naar een derde land. In

Samen met een BGV, al dan niet vergezeld van een bevel tot vasthouding, kan de DVZ een inreisverbod opleggen. Met een inreisverbod wordt de toegang tot België of de gehele Schengenzone ontzegd gedurende een bepaalde termijn (Art. 1.8° Vw). De gegevens van de persoon aan wie het inreisverbod wordt afgeleverd, worden door de DVZ signaleerd in de Algemene Nationale Gegevensbank en het Schengen Informatie Systeem (SIS) (Art. 25 Vw).

3.3.2 Andere actoren die betrokken zijn in het handhaven van de wetgeving inzake mensen zonder wettig verblijf in België

Hoewel enkel de DVZ bevoegd is voor de immigratiehandhaving, werden met de wet van 21 maart 2018 de politie en arbeidsinspecteurs hierin meegetrokken. Beide overheidsdiensten werden namelijk verplicht om de gegevens van een (vermoedelijke) dader van een administratief of strafrechtelijk misdrijf zonder wettig verblijf door te geven aan de DVZ (Art. 17 Wet van 17 maart 2018). Zodoende werd de firewall tussen enerzijds immigratiehandhaving en anderzijds handhaving van de openbare orde en van de sociale wetten afgeschaft (Van den Durpel, 2023). De onafhankelijke Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI), evenals het federaal migratiecentrum Myria en het interfederaal centrum voor gelijke kansen Unia, bevelen de Belgische wetgever aan om deze firewall tussen dienstverleners en immigratiehandhavers te herstellen (CEDAW, 2022). Tot op heden heeft België hieraan echter geen gevolg gegeven. Zo worden bijvoorbeeld beslissingen van de DVZ tot het afleveren van een BGV, vasthoudingsbevel en/of inreisverbod vaak uitgevoerd door de politie, met name in situaties waarin de persoon zonder wettig verblijf wordt vastgehouden¹¹ in afwachting van het resultaat van onderzoeken naar diens identiteit en verblijfsrecht. Politieagenten worden niet enkel ingezet om een BGV, vasthoudingsbevel en/of inreisverbod aan de gevatte persoon zonder wettig verblijf te overhandigen, ingeval van een vasthoudingsbevel dient de politie de persoon in kwestie ook naar het aangeduide detentiecentrum te brengen. Daarenboven schakelt de DVZ de politie ook in om te controleren of een afgeleverd BGV is opgevolgd door de betreffende persoon zonder wettig verblijf. De politie wordt dan gevraagd om een adrescontrole te doen, en desgevallend, de persoon in kwestie te interceperen met het oog op gedwongen terugkeer en vasthouding in een gesloten centrum (Omzendbrief van 9 juli 2001).

Het betrekken van de politie in de immigratiehandhaving gaat niet eenzijdig uit van de DVZ. Zo is het gebruikelijk dat de DVZ niet enkel op eigen initiatief op het terrein identiteits- en verblijfsdocumenten van vreemdelingen controleert, maar ook dat ze door politie en arbeidsinspectie gevraagd worden om aan diens acties deel te nemen (DVZ, 2022). Zo was de DVZ in 2021 fysiek betrokken in 254 acties, waarbij 964 personen zonder wettig verblijf werden geïntercepteerd. Van de geïntercepteerden zonder wettig verblijf kregen 408 personen een BGV en 96 personen een herbevestiging van BGV (DVZ, 2022). Een arbeidsinspecteur voert bijvoorbeeld controles op de werkvloer uit om inbreuken tegen de sociale wetten vast te stellen. Dergelijke visitatie omvat een visuele inspectie van de werkruimten,

enkele Belgische steden en gemeenten, waaronder Gent, werden pilootprojecten Opvang & Oriëntatie (O&O) als Alternatief voor Detentie opgericht met financiering van de federale overheid.

¹¹ Overeenkomstig Artikel 74/7 Vw kan de politie een periode van administratieve hechtenis opleggen aan een vreemdeling die de wettelijk vereiste identiteits- of verblijfsdocumenten niet bij zich heeft.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

identificatie en ondervraging van personen, en opvragen van bepaalde gegevens. Tijdens de identiteitscontrole neemt de arbeidsinspecteur, of de aanwezige politie, desgevallend contact op met de DVZ om na te gaan of de persoon in kwestie een geldig verblijfsstatuut in België heeft. De (lokale en federale) politie kunnen de DVZ bijvoorbeeld contacteren tijdens het verifiëren van de identiteits- en verblijfsdocumenten van een vreemdeling (Art. 44/11/9, WPA). Dat gebeurt door het invullen van een administratief proces-verbaal. Dit rapport moet door de politie worden ingevuld ten aanzien van de DVZ. Het bevat verschillende rubrieken die betrekking hebben op de identiteit, nationaliteit, fysieke en psychische toestand van de vreemdeling. Ook de vingerafdrukken van de vreemdeling en de aanwezige identiteitsbewijzen moeten bij het administratief verslag¹² worden gevoegd (Omzendbrief van 29/5/2009). Op basis van dit administratief verslag moet de DVZ binnen 12 uur een beslissing nemen als er een identiteitsbewijs is bijgevoegd, of binnen 24 uur als er geen identiteitsbewijs is bijgevoegd. Als de DVZ vaststelt dat de vreemdeling een niet-begeleide minderjarige is, moet de politie een “identificatieblad” invullen voor de Dienst Voogdij van de Federale Overheidsdienst Justitie. Deze dienst moet dan binnen dezelfde 12 of 24 uur een beslissing nemen (Art. 3, §2,2° Programmawet van 24 december 2002). Als de DVZ vaststelt dat de persoon in kwestie zonder wettig verblijf in België is, dan neemt de DVZ een beslissing omtrent het verblijf. Het is dan aan de betreffende (federale of lokale) politie om de beslissing van de DVZ uit te voeren (Art. 21 WPA en Art. 74/7 Vw; Omzendbrief van 9 juli 2001). Uit het COMPAS onderzoek over veilig rapporteren van misdrijven door mensen zonder wettig verblijf in België (Van den Durpel, 2019), blijkt dat er grote lokale verschillen zijn wat betreft het contacteren van de DVZ door de politie.

Tot slot zijn ook gemeenteambtenaren regelmatig indirect een schakel in de keten van de immigratiehandhaving. Bijvoorbeeld, wanneer een vreemdeling een verblijfsvergunning aanvraagt bij de gemeente, verstuurt de ambtenaar die aanvraag naar de DVZ en overhandigt de beslissing van de DVZ aan de vreemdeling die de aanvraag deed. Daarnaast wordt van de gemeentelijke administratie verwacht dat ze meewerken aan de verwijdering van mensen zonder wettig verblijf die binnen hun bestuurlijk gebied verblijven, in opvolging van de zogenaamde Omzendbrief Sefor van 10/6/2011. Na het betekenen van een BGV is het aan de gemeente om alle informatie over de identiteit van persoon zonder wettig verblijf mee te delen aan de DVZ door middel van een in te vullen identificatieformulier, zodat de DVZ voor de opvolging van het BGV kan zorgen (DVZ, 2022). Ook tussen gemeenten zijn er grote verschillen wat betreft het beantwoorden van de verzoeken van de DVZ¹³. Bijvoorbeeld, in opvolging van een verzoek tot verwijdering kunnen praktijken uiteenlopen van gemeenten die doorgaans de vraag van de DVZ niet (kunnen) opnemen, over gemeenten die de beschikbare informatie over de identiteit van persoon zonder wettig verblijf aan de DVZ bezorgen via het identificatieformulier, tot gemeenten die alternatieve documenten¹⁴ verzamelen en bezorgen ingeval een identificatieformulier van de DVZ niet kan worden ingevuld door gebrek aan gegevens (Van den Durpel, 2019).

¹² Grondslag voor dit administratief verslag is Artikel 74/7 Vw.

¹³ Voor een uitgebreid overzicht van diverse voorbeelden: COMPAS onderzoek over veilig rapporteren van misdrijven door mensen zonder wettig verblijf in België (Van den Durpel, 2019).

¹⁴ Bijvoorbeeld de kennisgevingen van het BGV, of verblijfplaatsverslagen.

4. Wettelijke mogelijkheden voor veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

4.1 De Europese Slachtofferrichtlijn

Richtlijn 2012/29/EU -beter gekend als de Europese Slachtofferrichtlijn- bepaalt de minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van misdrijven en hun familieleden. Het doel van deze Europese beslissing is ervoor te zorgen dat elk slachtoffer -ongeacht verblijfsstatus- passende informatie, ondersteuning en bescherming krijgt, en kan deelnemen aan de strafprocedure (Art. 1.1 Richtlijn 2012/29/EU). De Slachtofferrichtlijn omvat 21 specifieke minimumnormen waaraan slachtofferhulp-, herstelrechtorganisaties en bevoegde autoriteiten (zoals politie en gerechtelijk personeel) moeten voldoen in het kader van een strafprocedure. Om de minimumnormen adequaat in de praktijk te brengen, spraken de ministers van de EU-lidstaten op 25 oktober 2012 ook af om opleiding voor praktijkbeoefenaars te voorzien, onder meer om hen bewuster te maken van de behoeften van slachtoffers (Art. 25 Richtlijn 2012/29/EU). Met een correcte implementatie van de 21 minimumnormen worden aan elk slachtoffer en diens familieleden minstens rechten toegekend inzake: 1) Het krijgen van informatie en ondersteuning (Artikels 3 t.e.m. 9 Richtlijn 2012/29/EU)¹⁵; 2) Deelname aan de strafprocedure (Artikels 10 t.e.m. 17 Richtlijn 2012/29/EU)¹⁶ en; 3) Bescherming en specifieke beschermingsbehoeften (Artikels 18 t.e.m. 24 Richtlijn 2012/29/EU)¹⁷.

De EU-Slachtofferrichtlijn primeert op andere EU regelgeving, zoals: 1) Werkgevers Sanctierichtlijn 2009/52/EC, die sancties oplegt aan werkgevers die mensen zonder wettig verblijf tewerkstellen en die de rechten van ook werknemers zonder wettig verblijf garandeert; 2) Richtlijn 2011/36/EU¹⁸, die een

¹⁵ Met name het recht op: Begrijpen en begrepen worden (Art. 3); Krijgen van alle informatie over de mogelijkheden, voorwaarden en procedures bij het eerste contact met de bevoegde autoriteit (Art. 4); Kosteloos aangifte doen in een taal die men begrijpt en ontvangen van een schriftelijke bevestiging van de aangifte (Art. 5); Verkrijgen van alle relevante informatie over de zaak zonder onnodige vertraging (Art. 6); Vertolking en vertaling (Art. 7); Toegang tot en ondersteuning door slachtofferhulporganisaties onafhankelijk van het al dan niet doen van een aangifte (Art. 8 en 9).

¹⁶ Het recht op: Gehoord worden (Art. 10); Toetsing van een beslissing tot niet-vervolg (Art. 11); waarborgen in het kader van herstelrechtvoorzieningen (Art. 12); Rechtsbijstand (Art. 13); Vergoeding van kosten (Art. 14); Teruggave van voorwerpen (Art. 15); Een beslissing inzake schadevergoeding door de dader in de loop van de strafprocedure (Art. 16); Adequaat ondersteund te worden ingeval men in een andere lidstaat woont (Art. 17).

¹⁷ Namelijk het recht op: Bescherming tegen secundair en herhaald slachtofferschap, intimidatie en vergelding, het risico van emotionele of psychologische schade, en maatregelen die de waardigheid van het slachtoffer (desgevallend fysiek, inclusief t.a.v. familieleden) beschermen bij ondervraging of bij verhoor als getuige (Art. 18); Vermijden van contact tussen slachtoffer (en, zo nodig, diens familieleden) en dader(s) (Art. 19); Bescherming tijdens het strafrechtelijk onderzoek (Art. 20); Bescherming van de persoonlijke levenssfeer (Art. 21); Individuele beoordeling om specifieke beschermingsbehoeften te bepalen (Art. 22); Desgevallend specifieke beschermingsbehoeften tijdens de strafprocedure (Art. 23); Specifieke beschermingsbehoeften tijdens de strafprocedure van minderjarigen (Art. 24).

¹⁸ Op 22/12/2022 kondigde de Europese Commissie een herziening van de Richtlijn ter bestrijding van mensenhandel aan. De EC acht een herziening noodzakelijk, omdat de vraag naar diensten van slachtoffers van uitbuiting niet is afgenomen. De daders gaan in de EU nog vaak vrijuit en het aantal vervolgingen en veroordelingen van mensenhandelaren blijft laag (Aertsen, 2020).

wettelijk kader schept voor het vervolgen van mensenhandelaars en voor het beschermen van de slachtoffers. Daarnaast stemt de EU-Slachtofferrichtlijn overeen met de Richtlijn tegen mensenhandel 2004/81/EC, die o.a. stelt dat door de lidstaten een verblijfsvergunning moet toegekend worden aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel (Art. 8 Richtlijn 2004/81/EC).

Tegen 16 november 2015 moesten de EU-lidstaten de Slachtofferrichtlijn omzetten in de eigen nationale wetgeving. Hoewel voorzien in 2017 (Art. 29 Richtlijn 2012/29/EU) startte de Europese Commissie (EC) de evaluatie van de Slachtofferrichtlijn pas eind 2020 op. Het uiteindelijke evaluatierapport bevat geen individuele beoordeling van de omzetting van de Slachtofferrichtlijn door elk EU-land, maar toetst de vijf criteria van de EU-agenda voor betere regelgeving¹⁹ in het licht van eventuele opvolg-voorstellen (EC, 28/6/2022). Met betrekking tot slachtoffers zonder wettig verblijf vermeldt het rapport expliciet dat ze minder vaak hulp zoeken en aangifte doen uit angst om uitgewezen en/of teruggestuurd te worden (EC, 28/6/2022:34;36). Eén van de verbetervoorstellen van het rapport is dan ook dat de EU-lidstaten veilige meldingskanalen opzetten zoals door een derde partij en anonieme meldingsmogelijkheden, en praktische firewalls installeren tussen wetshandavings- en immigratieautoriteiten (EC, 28/6/2022:43).

4.2 Omzetting van de Europese Slachtofferrichtlijn in België

Reeds vóór de Slachtofferrichtlijn (en diens voorganger: Kaderbesluit 2001/220/JBZ) door de EU-instellingen werd aangenomen, waren in België al heel wat maatregelen ten behoeve van slachtoffers van kracht (Aertsen, 2015; Bouckaert, 2007). Anno 2023 heeft België 99 verschillende maatregelen genotifieerd bij de EC als bewijs van implementatie van de Slachtofferrichtlijn. Daarentegen verwijst maar weinig Belgische wetgeving naar Richtlijn 2012/29/EU²⁰ (Aertsen, 2020).

In uitvoering van Artikel 2 bevat de Belgische wetgeving niet één algemene definitie van “slachtoffer”, maar drie afzonderlijke categorieën: 1) Slachtoffers die geen aangifte hebben gedaan en zodoende geen band hebben met het strafproces; 2) Slachtoffers die aangifte hebben gedaan en zodoende formeel als slachtoffer zijn geregistreerd; 3) Slachtoffers die aangifte hebben gedaan omdat ze schade hebben geleden door het misdrijf en hiervoor vergoed willen worden en zodoende zich burgerlijk partij stellen in de strafprocedure (De Backer, 2019). De eerste categorie (zogenaamde enkelvoudige slachtoffers) kunnen tijdens het onderzoek als getuige worden verhoord, en tijdens het strafproces worden opgeroepen door de rechter. Deze slachtoffers worden echter niet op de hoogte gebracht van de vorderingen en beslissingen die in de zaak worden genomen. De twee andere categorieën slachtoffers (zogenaamde geregistreerde slachtoffers en burgerlijke partijen) hebben daarentegen wel toegang tot informatie over de beslissingen die in de loop van het strafproces worden genomen via

¹⁹ Effectiviteit, relevantie, efficiëntie, coherentie, EU-meerwaarde.

²⁰ Ook in de Vlaamse “Beleidsnota 2019-2024. Justitie en Handhaving” wordt nergens verwezen naar de Slachtofferrichtlijn, ondanks het feit dat slachtofferonthaal (justitiehuizen) en slachtofferhulp (CAWs) sinds de zesde staatshervorming onder dezelfde Vlaamse gemeenschapsbevoegdheid vallen en dus beter op elkaar afgestemd kunnen worden (Aertsen, 2020).

hun inzagerecht in het dossier. Ze kunnen eveneens vragen dat aanvullende opsporingsmaatregelen worden genomen (De Backer, 2019).

Overeenkomstig Art. 8 Richtlijn 2012/29/EU hebben alle slachtoffers van een misdrijf in België gratis toegang tot twee soorten algemene slachtofferhulp: slachtofferonthaal en slachtofferhulp²¹. Slachtofferonthaal wordt geboden aan geregistreerde slachtoffers en burgerlijke partijen wanneer en zolang een strafprocedure loopt (De Backer, 2019). De dienst omvat juridische en psychologische ondersteuning (AJH, 2022). Wanneer men als slachtoffer klacht indient bij de politie, wijst deze altijd op het aanbod van slachtofferhulp, dat open staat voor de drie categorieën van slachtoffers (Aertsen, 2020). Als een slachtoffer hiervan gebruik wenst te maken, worden diens contactgegevens (adres en telefoonnummer) doorgegeven aan de dichtstbijzijnde dienst slachtofferhulp, die binnen de drie à vijf werkdagen contact opneemt om een hulpverleningstraject op te starten (De Backer, 2019).

Uit de evaluatie van het Europees Parlement (Scherrer et al., 2017), en een evaluatie van de omzetting door België van Richtlijn 2012/29/EU naar aanleiding van de aanslagen in Brussel in 2016 (De Backer, 2019) komen een aantal werkpunten naar voor om de EU-minimumnormen uit de Slachtofferrichtlijn in België (beter) te kunnen garanderen. Vooral in verband met de Artikels 7, 11 en 22 is er werk aan de winkel (Aertsen, 2020; De Backer, 2019; Scherrer et al., 2017).

Zowel slachtoffers die aangifte doen van een misdrijf als burgerlijke partijen kunnen vertaling van procedurestukken en tolken tijdens het strafproces krijgen, overeenkomstig het recht op tolken en vertaling (Art. 7 Richtlijn 2012/29/EU). In de Belgische wetgeving is dit recht echter niet automatisch voorzien (De Backer, 2019; Scherrer et al., 2017). Toegang tot deze minimumnorm moet gevraagd worden, en kan door gebrek aan beschikbaarheid van beëdigde tolken/ vertalers soms lang op zich laten wachten (Interview nr. 2; nr. 11; nr. 27), zoals blijkt uit deze getuigenis: *“Ook als er vooraf een afspraak gemaakt is, is er vaak geen tolk beschikbaar in de juiste taal, ook niet via telefonisch tolken. Het is dan een kwestie van behelpen, bijvoorbeeld als er een gemeenschappelijke tussentaal is of soms kent iemand, iemand die als tolk kan fungeren. Dat is helaas altijd in het nadeel van de persoon die de taal niet volledig begrijpt.”* (Interview nr. 11).

Hoewel Artikel 11 Richtlijn 2012/29/EU als minimumnorm stelt dat alle slachtoffers op de hoogte worden gebracht van elke beslissing gedurende het hele strafproces, worden in België enkel geregistreerde slachtoffers en burgerlijke partijen hiervan in kennis gesteld (De Backer, 2019; Scherrer et al., 2017). Bovendien kunnen enkel deze twee categorieën slachtoffers een formele klacht indienen bij de onderzoeksrechter wanneer de parketmagistraat beslist om de vermoedelijke dader niet (verder) te vervolgen (Aertsen, 2020; De Backer, 2019)²².

²¹ Slachtofferonthaal wordt door de justitiehuisen georganiseerd in de drie Belgische gemeenschappen. Ook slachtofferhulp wordt op Gemeenschapsniveau georganiseerd: in de Vlaamse Gemeenschap door Centra Algemeen Welzijnswerk, in de Franstalige Gemeenschap door Services d' Aide aux Victimes (in Brussel wordt deze dienst door beide instanties aangeboden).

²² In dat geval opent de onderzoeksrechter een nieuwe strafrechtelijke procedure waarbij de beslissing over de verdere vervolging wordt genomen door de beraadslagingskamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg. Als de beraadslagingskamer besluit om niet te vervolgen, kunnen alleen geregistreerde slachtoffers en burgerlijke partijen in beroep gaan tegen de beslissing en de zaak voorleggen aan de voorgeleidingskamer (Aertsen, 2020).

Tot slot voldoet België niet aan de Europese minimumnormen om specifieke beschermingsbehoeften van bepaalde slachtoffers te beoordelen en identificeren (Art. 22 Richtlijn 2012/29/EU) (De Backer, 2019; Scherrer et al., 2017). Enkel met betrekking tot minderjarigen worden een aantal specifieke maatregelen (zoals een audiovisueel interview) automatisch voorzien (Aertsen, 2020; De Backer, 2019). Daarnaast wordt het aan het oordeel van de bevoegde parketmedewerkers en rechters overgelaten om andere bestaande protocollen²³ toe te passen (De Backer, 2019). Slachtoffers zonder wettig verblijf worden hierdoor meestal van twee rechten onthouden, met name: 1) Een veilige omgeving om misdrijven te rapporteren²⁴, en; 2) Toegang tot gratis rechtsbijstand (Picum, 2021).

4.3 Algemeen kader voor het rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen in België

Figuur 2 (volgende pagina) geeft een visueel overzicht van de mogelijkheden en beperkingen voor het rapporteren van een misdrijf vanuit het perspectief van een slachtoffer in België. De cellen A tot en met C tonen wat de mogelijke gevolgen zijn wanneer een slachtoffer of getuige informeel een misdrijf meldt bij de politie. Informeel melden van een misdrijf kan ook rechtstreeks bij het parket (pijl van cel A naar cel E). Er is sprake van een informele melding van een misdrijf wanneer het slachtoffer of de getuige (mondeling of per brief) informatie verstrekt zonder dat de identiteit van de melder bekend wordt gemaakt (Cass. nr. 40, 21/1/2003; Art. 14 WPA). De verstrekte informatie wordt '*zachte informatie*' van '*een bron*' genoemd omdat er geen officiële verklaring wordt opgesteld.

Informeel melden kan leiden, maar leidt niet gegarandeerd, tot het opstarten van een gerechtelijke procedure tot en met een uitspraak door de bevoegde rechtbank (cel B) (Cass. nr. 180, 23/3/2005)²⁵. Het is immers aan het Openbaar Ministerie om te beoordelen of er verder onderzoek en vervolging zal gebeuren (Art. 28quater Sv.). Met andere woorden, de parketmagistraat, onderzoeksrechter en Raadkamer belast met de strafzaak beslissen -elk met betrekking tot hun specifieke opdrachten- om met de zachte informatie ofwel verder aan de slag te gaan, ofwel de zaak te seponeren (onderbroken pijlen). Deze beoordeling gebeurt op basis van de Richtlijnen Strafrechtelijk Beleid (Art. 143quater Ger.w.)²⁶. Als het Openbaar Ministerie (OM) besluit om de zaak te seponeren, is er geen wettelijke verplichting om de anonieme melder van het misdrijf hiervan in kennis te stellen (Wyseur, 2012). Als

²³ Bijvoorbeeld, om de nood aan veilige opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld na te gaan.

²⁴ De EU-Slachtofferstrategie 2020-2025 focust nochtans op het bieden van een veilige omgeving voor het rapporteren van misdrijven door slachtoffers, in het bijzonder door kwetsbare slachtoffers zoals mensen zonder wettig verblijf, wiens toegang tot justitie belemmerd kan worden omwille van het risico op opsluiting wanneer ze zich aanmelden bij de politie (EC, 24/6/2020). Bovendien dient -overeenkomstig Artikels 2, 12, 18, 22, en 26 Richtlijn 2012/29/EU- secundaire victimisatie ten allen tijde en met betrekking tot alle rechten van slachtoffers voorkomen te worden.

²⁵ Uitvoerig uitgelegd in Cass., (2007). Rechtskundig Weekblad, jaargang 70, nr. 20, p. 829-836.

²⁶ Deze Richtlijnen zijn omzendbrieven van het College van Procureurs-generaal en zijn bindend voor de Procureurs-generaal bij de hoven van beroep, de federale parketten en alle leden van het OM.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

de informele melding ertoe leidt dat de zaak voor de rechter komt, mag aan de zachte informatie die anoniem is verkregen geen wettig bewijs van waarde worden verleend (Cass. nr. 28, 14/1/2009)²⁷.

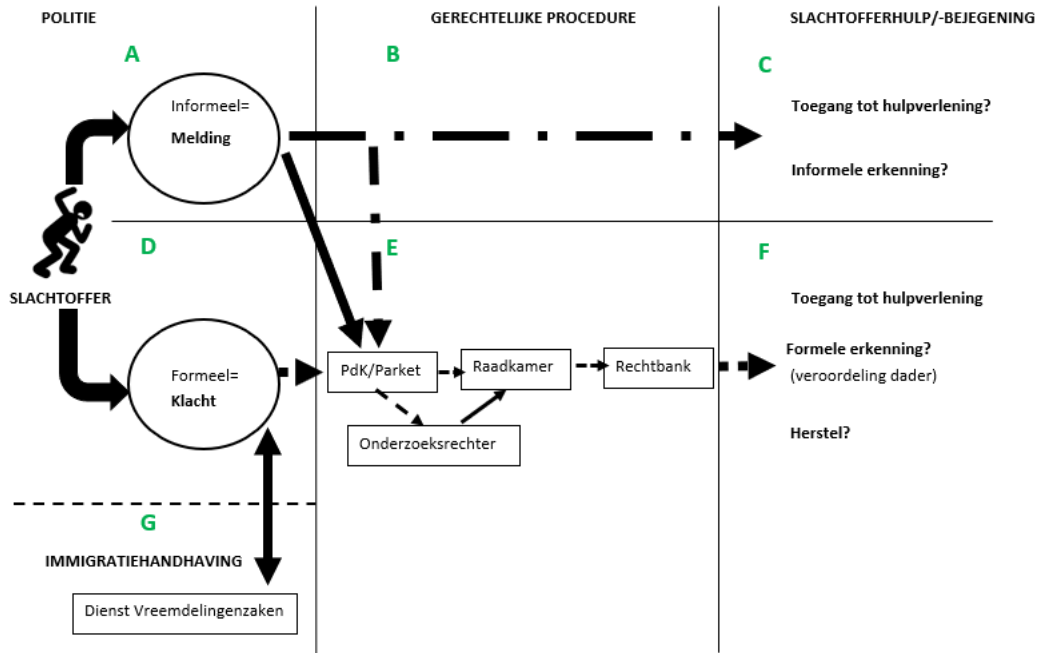
Een slachtoffer van een misdrijf die hiervan een informele melding maakt bij de politie of het parket heeft geen recht op toegang tot slachtofferonthaal van het Justitiehuis. Een slachtoffer kan wel steeds aankloppen bij een centrum voor slachtofferhulp²⁸ echter: *"Ik wou een afspraak maken voor een slachtoffer zonder wettig verblijf, maar we konden ten vroegste 3 weken later op gesprek. Er was namelijk een medewerker ziek of in verlof of zoiets. Daar schiet je natuurlijk niets mee op in een crisissituatie."* (Interview nr. 9); *"Iemand die bij [naam organisatie] werkt, waar ik soms iets kan eten, had met uitgelegd dat ik naar [het centrum voor slachtofferhulp] kon gaan. Toen ik daar naartoe was gegaan, kwam ik terecht in een volle zaal met veel lawaai (...) en de balie was daar ook, voor iedereen hoorbaar. Ik voelde me daar niet op mijn gemak (...) ik ben snel weer naar buiten gegaan en niet meer teruggekeerd (...)"* (Interview nr. 18). Deze uitspraken van geïnterviewden geven aan dat tal door van praktische obstakels het recht op slachtofferhulp (dat trouwens losstaat van eventueel voorafgaand contact met politie of parket) niet steeds tot effectieve toegang tot slachtofferhulp en tot eventuele informele erkenning als slachtoffer leidt (cel C). Om gegarandeerd toegang te krijgen tot hulpverlening, met name van slachtofferonthaal (aangeboden door het bevoegde Justitiehuis), moet een slachtoffer voorafgaand een formele klacht hebben ingediend bij de politie (cellen D tot en met F).

De cellen D tot en met G tonen wat de mogelijke gevolgen zijn wanneer een slachtoffer of getuige een formele klacht indient bij de politie. Wanneer een slachtoffer of getuige van een misdrijf geregistreerd wil zijn als slachtoffer, dient die -net als wie zich burgerlijke partij wil stellen- formeel aangifte te doen en zodoende een klacht neer te leggen bij de politie (cel D). In dat geval is de politie, ten eerste, verplicht om van elke aangifte van een misdrijf een Proces-Verbaal (PV) op te maken en te overhandigen aan het parket (Art. 29 §1 Sv.).

²⁷ Tenzij de procedure en de beschermingsmaatregelen voor anonieme getuigen worden toegepast op de bron (Cass. nr. 28, 14/1/2009).

²⁸ In Vlaanderen en voor Nederlands-sprekers in Brussel staan CAWs in voor slachtofferhulp, in de Franstalige Gemeenschap en voor Frans-sprekers in Brussels staan Services d' Aide aux Victimes hiervoor in.

Figuur 2: Algemeen kader voor het rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen in België

Ten tweede kan of moet²⁹ de politie een administratief PV opmaken en bezorgen aan de DVZ (cel G). Behalve de in te vullen rubrieken (zie 3.3.2) zijn in dit verslag aankruisvakjes voorzien opdat de politie kan aangeven dat de persoon in kwestie slachtoffer is van mensenhandel/ mensensmokkel of van een “misdrijf algemeen”. Als één van deze vakjes is aangekruist, beslist de DVZ niet tot afgifte van een bevel tot vasthouding. In een ambtsbericht aan Myria (2016) deelde de DVZ mee dat zij deze interne instructie toepast indien het slachtoffer zonder wettig verblijf geen (mede)pleger is die door justitie wordt vervolgd en geen bedreiging vormt voor de openbare orde en veiligheid. Deze interne instructie stelt slachtoffers van misdrijven in staat om mee te werken aan het gerechtelijk onderzoek.

Ook al is het vakje slachtoffer van een “misdrijf algemeen” aangekruist, toch krijgen slachtoffers zonder wettig verblijf meestal een BGV. De deadline van het BGV kan echter worden verschoven naar de afronding van het gerechtelijk onderzoek, als de DVZ daarvan door de bevoegde parketmagistraat op de hoogte wordt gesteld (Interview nr. 15; nr. 11). Lange tijd liep het regelmatig fout en kwam een slachtoffer zonder wettig verblijf toch in een gesloten centrum terecht omdat de DVZ uit het administratief verslag niet had kunnen opmaken dat het een slachtoffer van een misdrijf betrof (Van den Durpel, 2019). In dat geval kan het slachtoffer, die hierdoor dubbel gestraft wordt (zogenaamd secundair slachtofferschap), een verzoek tot vrijlating indienen bij de DVZ. De DVZ kan de informatie

²⁹ Kan, ingeval van twijfel aan de geldigheid van het verblijfsstatuut van de vreemdeling (Art. 21 wet van 7/12/1998 en Art. 17 wet van 21/03/2018); Moet, ingeval het een (vermoedelijke) dader van een administratief of strafrechtelijk misdrijf zonder wettig verblijf betreft (Art. 17 wet van 17 maart 2018 (zie ook 3.3.2)).

van de opgeslotene dan verifiëren bij de betreffende politie (Myria, 2016) en beslissen om het slachtoffer van een misdrijf zonder wettig verblijf niet langer opgesloten te houden.

Ten derde zijn de (federale en lokale) politie verplicht om alle slachtoffers bij te staan (Art. 40 WPA). Deze opdracht van slachtofferbejegening is echter zo goed als onmogelijk te realiseren als er geen firewall tussen de DVZ en de dienstverlening door de politie wordt gehanteerd. Bijvoorbeeld, als een slachtoffer klacht neerlegt tegen diens malafide huisbaas kan de mogelijkheid van onderdak of huisvesting worden geboden (Art. 433quiquiesdecies Sv.)³⁰. Maar als tegelijkertijd de identiteit van het slachtoffer wordt gecontroleerd door de DVZ, kan dit resulteren in het afleveren van een BGV en/of vasthouding van een slachtoffer huisjesmelkerij zonder wettig verblijf. In dat geval kan de politie het slachtoffer niet meer bijstaan en het misdrijf niet verder onderzoeken.

Naast slachtofferbejegening bij de politie, heeft elk slachtoffer dat een formele klacht indient recht op hulpverlening van de dienst slachtofferonthaal van het bevoegde Justitiehuis en van een centrum voor slachtofferhulp (Omsendbrief van 4 mei 2007). Beide diensten bieden tevens ondersteuning wanneer de rechter tot herstelmaatregelen heeft beslist (cel F). Zoals eerder vermeld, zijn er tal van praktische obstakels die de effectieve ondersteuning door een dienst slachtofferhulp en slachtofferonthaal bemoeilijken, zoals gebrek aan tolken en vertalingen (De Backer, 2019; Interview nr. 2; nr. 11; nr. 27), het niet systematisch screenen van specifieke beschermingsbehoeften waardoor slachtoffers zonder wettig verblijf geen veilige omgeving om misdrijven te rapporteren en geen toegang tot gratis rechtsbijstand wordt geboden (Interview nr. 19; nr. 20; Picum, 2021), en de onmogelijkheid voor mensen zonder wettig verblijf om een bankrekening te openen in België waardoor een schadevergoeding slechts zelden bij een slachtoffer zonder wettig verblijf terecht komt (Interview nr. 6; nr. 12; nr. 19). Op die manier zijn situaties als deze geen uitzondering *"(...) [de werknemer] had een zwaar arbeidsongeval en werd met de ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Aangezien ook de politie ter plaatse was gekomen, en die de documenten van [de werknemer] hadden gecontroleerd (...), [had] de DVZ een BGV laten afleveren. In het ziekenhuis waren ze ook al niet op de hoogte van de rechten van iemand zonder wettig verblijf, ze wilden zo snel mogelijk van [de werknemer/ slachtoffer] vanaf, omdat ze dachten dat niemand de ziekenhuiskosten zou betalen. De politie deed in het ziekenhuis de ondervraging van [de werknemer]. Die was helemaal in paniek en in de war. Hij tekende een verklaring die hij zeker niet had gegeven en waar hij niets van begreep omwille van de taalbarrière (...). Hij had ondertekend omdat hij dat moest doen van de politie, of zo had hij het althans begrepen. Hij wou en durfde nadien niet meer naar de politie, hij had een BGV gekregen! De werkgever bleef zo dus volledig buiten schot, terwijl het slachtoffer geen erkenning en geen schadevergoeding kreeg, en een lange tijd werk onbekwaam was."* (Interview nr. 19).

De verklaring die een slachtoffer of getuige van een misdrijf aflegde bij de politie en waarvan een PV is opgemaakt, wordt altijd doorgegeven aan het OM (Art. 29 §1 Sv.), met name het Parket (cel E). De aangestelde Parketmagistraat oordeelt of een opsporingsonderzoek moet worden uitgevoerd, of de klacht meteen wordt geseponneerd. In de praktijk gebeurt het vaak dat de bevoegde Parketmagistraat

³⁰ Bij een veroordeling door de rechtbank worden de kosten van de opvang of huisvesting verhaald op de dader. Indien de beklaagde wordt vrijgesproken, neemt het bevoegde OCMW deze kosten op.

de administratieve maatregel BGV meteen seponereert vanwege het gebrek aan capaciteit, ten gunste van het opstarten van een opsporingsonderzoek naar het gerapporteerde misdrijf (Interview nr. 17; nr. 24).

Op basis van het uitgevoerde opsporingsonderzoek beslist de Procureur des Konings (PdK) die het opsporingsonderzoek leidde (Art. 22 Sv.) dan om: 1) De klacht te seponeren; 2) Een minnelijke schikking voor te stellen; 3) Een bemiddeling en andere maatregelen tussen dader en slachtoffer te treffen; 4) De vermoedelijke dader van de feiten te vervolgen; 5) Een gerechtelijk onderzoek te openen (Art. 28quater Sv.). Als de PdK beslist dat een gerechtelijk onderzoek moet worden geopend, komt het dossier terecht bij een onderzoeksrechter (Art. 28bis Sv.). Op basis van een volledig uitgevoerd gerechtelijk onderzoek wordt dan beslist om ofwel de verdachte niet te vervolgen ofwel de verdachte in verdenking te stellen (Art. 28quater Sv.). Bij een in verdenkingstelling wordt het dossier aan de Raadkamer doorgegeven, die de zaak naar de passende rechtbank verwijst (Art. 28sexies Sv.).

4.4 Rapporteren van specifieke misdrijven door slachtoffers en getuigen in België

4.4.1 Rapporteren van inbreuken op de Belgische arbeidswetgeving

Alle arbeidsinspecteurs van 24 gedecentraliseerde directies³¹ van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg zijn belast met het voorkomen, controleren en vaststellen van inbreuken op het Belgische arbeidsrecht, zoals sociale fraude en illegale arbeid (Art. 1 Soc. Sw.). Hiertoe nemen de arbeidsinspecteurs eigen initiatieven, op basis van binnengekomen meldingen en klachten, en voeren ze verzoeken van de onderzoeksrechter uit (Art. 24 § 2 Soc. Sw.). Om hun taken ten volle te kunnen opnemen, zijn arbeidsinspecteurs bevoegd om zonder voorafgaande toestemming dag en nacht een werkplek te betreden (Art. 22-49 Soc. Sw.). Om een visitatie te mogen uitvoeren is echter voorafgaande toestemming nodig van de onderzoeksrechter (Art. 24 § 1 Soc. Sw.). Een visitatie omvat een visuele inspectie van de werkruimte, identificatie en ondervraging van personen en het opvragen van bepaalde gegevens (Art. 24 § 4 Soc. Sw.) en gebeurt meestal in samenwerking met de lokale of federale politie (Interview nr. 6; nr. 19). In dat geval is het de betrokken politie die de identiteit van personen controleert en bij twijfel over de geldigheid van het verblijfsstatuut contact opneemt met de DVZ (Interview nr. 6; nr. 10). De persoonsgegevens die arbeidsinspecteurs verkrijgen in het uitvoeren van hun toezichtsoopdrachten mogen ze enkel in die context gebruiken (Art. 58 Soc. Sw.).

Binnen hun individuele beoordelingsvrijheid (zogenaamd 'waarderingsrecht') kan de arbeidsinspecteur een termijn opleggen waarbinnen de werkgever die een wet overtreedt de wetgeving moet naleven (Art. 28b, § 3 Sv.). De arbeidsinspecteur kan aan de werkgever verschillende sancties opleggen, waaronder het doen betalen van verschuldigd loon en achterstallige sociale lasten via de postchequerekening van de Deposito- en Consignatiekas (Art. 5 §4/1 Loonbeschermingswet van 12 april 1965). Hierbij wordt inmiddels standaard aangenomen dat elke werknemer drie maanden in

³¹ 13 zijn gelegen in het Vlaamse Gewest, negen in het Waalse Gewest (waarvan één voor de Duitstalige Gemeenschap) en één in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

de vastgestelde omstandigheden in dienst is (wet van 11 februari 2013)³². Het verschuldigde bedrag dat door de werkgever op de postchequerekening wordt gestort, wordt via de Deposito- en Consignatiekas overgemaakt op het rekeningnummer van de werknemer(s). Aangezien mensen zonder wettig verblijf in België geen bankrekening kunnen openen (Art. 6.§ 1 wet van 24 maart 2003), geeft de Deposito- en Consignatiekas soms een volmacht om het verschuldigde bedrag op een rekening van een derde persoon te storten.

Arbeidsinspecteurs zijn echter niet gemachtigd om zelf strafrechtelijke sancties op te leggen (Art. 68 en 69 Soc. Sw.). In functie van mogelijke strafrechtelijke vervolging dient een PV opgesteld te worden ten aanzien van de Arbeidsauditeur (Art. 65 Soc. Sw.). In dit PV moet de identiteit van de vermoedelijke dader(s) worden vermeld, maar niet de identiteit van de klager (Art. 64 Soc. Sw.)³³.

Wie slachtoffer of getuige is van een inbreuk op de Belgische arbeidswetgeving kan ook zelf contact opnemen met het Toezicht op de sociale wetten of dit melden via verschillende toegangspunten³⁴. Anoniem rapporteren van een inbreuk op het arbeidsrecht is alleen mogelijk via een anonieme brief of een face-to-face gesprek met een arbeidsinspecteur waarin de melder aangeeft anoniem te willen blijven. In deze gevallen maakt de arbeidsinspecteur een intern controleverslag op waarmee die (bij voldoende informatie) een bezoek kan brengen op de werkvloer. Echter, als de melder proactief een inbreuk op het arbeidsrecht rapporteert bij de arbeidsinspectie hoeft dit niet anoniem te gebeuren. Het heeft in dit geval geen invloed op diens persoonlijke situatie omdat de arbeidsinspectie enkel bevoegd voor het toezicht op de sociale wetgeving en niet voor het handhaven van andere wetten. Er wordt dus geen contact opgenomen met de DVZ, er is een duidelijke firewall in de Belgische Sociale Strafwet ingebouwd. Het is gebruikelijk dat de arbeidsinspecteur aan de melder vraagt om aanwezig te zijn tijdens dit werkplaatsbezoek, zodat ook aan de rechten van de melder kan worden beantwoord (Interview nr. 6; nr. 19). Arbeidsinspecteurs zijn immers gebonden aan geheimhoudingsplicht (Art. 59 Soc. Sw.) en mogen zodoende de naam van een klachtmelder onder geen beding bekendmaken (noch aan de werkgever, noch aan een rechter of enige andere persoon of instantie). Alhoewel ze hierdoor hun arbeidsrechten niet kunnen opnemen, willen slachtoffers zonder wettig verblijf die een arbeidsinbreuk meldden zelden aanwezig zijn tijdens een visitatie (Interview nr. 6; nr. 19). Dit komt vooral door het daadwerkelijke risico om dan een BGV -eventueel in combinatie met een vasthoudingsbevel en/of inreisverbod- te krijgen (Interview nr. 12; nr. 22)³⁵.

³² Dan is het aan de werkgever om te bewijzen dat dit niet het geval is (wet van 11 februari 2013 tot vaststelling sancties en maatregelen voor werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen).

³³ In dit kader is het ook relevant om Artikel 458 Wetboek van Strafrecht te beschouwen, dat elke schending van het beroepsgeheim bestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en een geldboete van 100 tot 500 euro (in 2023 te bepalen verhoogd met een vermenigvuldigingsfactor acht).

³⁴ O.a. de webapplicatie van het federaal [Meldpunt Eerlijke Concurrentie](#), telefoon of e-mail naar het federaal Contactcentrum. Hoewel de identiteit van de melder te allen tijde wettelijk beschermd is (Art. 58-59 Soc. Sw.), kan via deze kanalen geen anonieme melding worden gedaan. Men moet immers naam en vreemdelingen- of rijksregisternummer opgeven, en bedrijven hun ondernemingsnummer. Bij online communicatie wordt ook een e-mailadres gevraagd.

³⁵ Hoewel elke werknemer zonder wettig verblijf terzelfder tijd ook risico loopt om een boete te krijgen van niveau één (dit is een bestuurlijke geldboete van tien tot honderd euro, in 2023 te vermenigvuldigen met factor

4.4.2 Rapporteren van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden³⁶

Mensenhandel wordt in de Belgisch Strafwet (Sw) omschreven als het rekruteren, vervoeren of onderbrengen van een persoon, of het nemen of overdragen van controle over een persoon, met als doel: seksuele uitbuiting of prostitutie (Art. 433quinquies §1.1° Sw); economische uitbuiting door bedelarij (Art. 433quinquies §1.2° Sw); het verrichten van werk of verlenen van diensten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid (Art. 433quinquies §1.3° Sw); fysieke uitbuiting door het wegnemen van organen of ander menselijk lichaamsmateriaal (Art. 433quinquies §1.4° Sw); de persoon tegen diens wil een misdrijf te doen plegen (Art. 433quinquies §1.5° Sw).

Bij mensensmokkel met verzwarende omstandigheden gaat het om gesmokkelde minderjarige onderdanen van derde landen en gesmokkelde onderdanen van derde landen tegen wie geweld is gepleegd of wiens leven in gevaar is (Art. 77quater Sw). Bovendien moet minstens één van de zes verzwarende omstandigheden hebben plaatsgevonden op het moment dat het misdrijf is gepleegd: 1) betrokkenheid van een minderjarige; 2) misbruik van een kwetsbare toestand als gevolg van een onwettige of precaire administratieve of sociale situatie, leeftijd, zwangerschap, ziekte of fysieke of mentale tekortkoming van de betrokkene, zodat de persoon geen andere echte en aanvaardbare keuze had dan misbruikt te worden; 3) direct of indirect gebruik van list, geweld, bedreiging of enige vorm van dwang, ontvoering, machtsmisbruik of bedrog; 4) betaling, of aanbod of acceptatie van andere voordelen om de toestemming van een persoon te verkrijgen; 5) opzettelijk of door grove nalatigheid in gevaar brengen van het leven van de persoon; 6) veroorzaking van een ongeneeslijke ziekte, of andere arbeidshandicap die het verrichten van werk gedurende meer dan vier maanden verhinderd, of verwijdering of gebruik van een orgaan, of ernstige verminking.

België heeft een lange traditie inzake optreden tegen mensenhandel en mensensmokkel. Sinds het begin van de jaren 1990 kent België *de facto* specifieke verblijfsvergunningen toe aan slachtoffers van mensenhandel die samenwerken met de bevoegde autoriteiten (Bouckaert, 2007). Met de wet van 13 april 1995 werd een specifiek statuut slachtoffer mensenhandel juridisch verankerd³⁷. Rond de eeuwwisseling werden binnen het OM gespecialiseerde referentiemagistraten en bij de handhavingsactoren gespecialiseerde eenheden toegevoegd in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel (Spapens et al., 2016). Bij KB van 16 mei 2004 werd een federale interdepartementale coördinatie cel voor de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel opgericht. Met de

acht) voor zwartwerk (Art. 183/1 Soc. Sw.), wordt deze sanctie sinds jaren slechts in zeer uitzonderlijke gevallen toegepast (Van den Durpel, 2019, Interview nr. 6; nr. 19; nr. 21)

³⁶ Mensensmokkel met verzwarende omstandigheden is niet hetzelfde als mensensmokkel. Op 26/5/2021 verduidelijkte het Hof van Beroep in Brussel de grondwettelijke elementen van het misdrijf mensensmokkel zoals bepaald in Art. 77 Vw. Het Hof oordeelde dat het verlenen van onderdak of het uitlenen van een laptop/mobiele telefoon aan mensen zonder wettig verblijf geen mensensmokkel is.

³⁷ De wet van 13 april 1995 houdende bepalingen ter bestrijding van mensenhandel en kinderpornografie omvatte enkel mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Menschenhandel door economische uitbuiting, uitbuiting door bedelarij, het verwijderen van organen en het plegen van een misdrijf werden in 2005 toegevoegd via Artikel 433quinquies Sw. Artikel 64-68 van de wet van 15 september 2006 introduceerde het huidige verblijfsstatuut voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Omzendbrief van 4 mei 2007 werd dieper ingegaan op het omgaan met (minderjarige) slachtoffers van misbruik en seksueel geweld door de politie, terwijl met de wet van 31 mei 2016 verdere uitvoering werd gegeven aan de Europese verplichting inzake seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel (Boychenko et al., 2021). Tot op heden blijft België bij de EC tal van federale, Gemeenschaps- en Gewestelijke maatregelen notifiëren ter implementatie van de EU Slachtofferrichtlijn. Het Belgische beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel is voornamelijk gericht op het bijstaan van slachtoffers en het bestraffen van (mede)daders. Deze visie komt nog steeds tot uiting in federale beleidsdocumenten zoals het Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025³⁸ en het Actieplan Strijd tegen mensenhandel 2021-2025³⁹.

Overeenkomstig Artikel 8 van de EU-richtlijn Mensenhandel 2004/81/EG -omgezet via Artikel 64-68 van de wet van 15 september 2006, de wet van 30 maart 2017 en de Omzendbrief van 23 december 2016- worden slachtoffers mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden zonder wettig verblijf in België niet vervolgd omwille van het onwettige verblijf (Boychenko et al., 2021). Met de omzetting van de Richtlijn Mensenhandel in de wet van 15 september 2006, kregen ook minderjarige slachtoffers van mensenhandel of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden - net als volwassenen- via de '*Slachtofferprocedure*' en het '*Slachtofferstatuut*' een specifieke vorm van bescherming aangeboden. De Slachtofferprocedure heeft betrekking op de voorwaarden waaronder een slachtoffer zonder wettig verblijf vanaf de start van het strafrechtelijk onderzoek tot en met de terechtzitting voor de rechtbank een tijdelijke verblijfsstatuut kan krijgen. Het Slachtofferstatuut, dat kan leiden tot permanent verblijfsrecht, wordt door de bevoegde rechter toegekend aan slachtoffers zonder wettig verblijf die aan de voorwaarden voldoen.

De wijze waarop slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden moeten worden opgespoord en behandeld, alsook de slachtofferprocedure zijn nader uitgewerkt in de Omzendbrief van 23 december 2016. Personen die (vermoedelijk) slachtoffer zijn van mensenhandel of -smokkel met verzwarende omstandigheden kunnen in de Slachtofferprocedure stappen op voorwaarde dat ze: 1) Alle contacten met de vermoedelijke dader(s) verbreken; 2) De ondersteuning aanvaarden die wordt geboden door een gespecialiseerd onthaalcentrum voor slachtoffers van mensenhandel⁴⁰, en; 3) Samenwerken met de gerechtelijke autoriteiten (Omsendbrief van 23 december 2016)⁴¹.

Naast informeren en in contact brengen van het (vermoedelijke) slachtoffer met één van de erkende gespecialiseerde onthaalcentra, moet de betrokken politie een (vermoedelijk) buitenlands slachtoffer, ongeacht diens verblijfsstatuut, ook doorgeven aan het Bureau MINTEH van de DVZ (Omsendbrief van

³⁸ Hierin zijn de strijd tegen mensenhandel en "veiligheidsproblemen gekoppeld aan onregelmatige migratie en mensensmokkel" twee van de 15 prioriteiten (FOD Justitie, 2022).

³⁹ Hierin wordt zowel ingezet op bewustmaking, voorlichting en training als op het verbeteren van de regel- en wetgeving en de positie van de opvangcentra, en op het verfijnen van het beschermingsstatuut van de slachtoffers (FOD Justitie, 2021).

⁴⁰ Deze ondersteuning omvat (indien nodig) residentiële zorg, psychosociale en medische hulp, administratieve en juridische hulp en bijstand door een tolk (Omsendbrief van 23 december 2016).

⁴¹ Deze medewerking moet ruim worden opgevat en kan zowel het verstrekken van informatie als het indienen van een klacht omvatten (Omsendbrief van 23 december 2016).

23 december 2016). Als het (vermoedelijke) slachtoffer geen wettig verblijf in België heeft, kan het gespecialiseerd onthaalcentrum bij de DVZ een bijzondere verblijfsvergunning voor slachtoffers (Omzendbrief van 23 december 2016) aanvragen, de zogenaamde “Bijlage 15”⁴² die 45 dagen geldig is zodat het (vermoedelijke) slachtoffer een “bezinningsperiode” van 45 dagen heeft (Omzendbrief van 23 december 2016). Deze reflectieperiode is de eerste fase van de slachtofferprocedure en dient om het slachtoffer te laten bekomen en na te denken over het al dan niet afleggen van een verklaring tegen de vermoedelijke dader(s), ter voorbereiding op vrijwillige terugkeer, of een ander alternatief (Art. 61/2, Vw).

Zodra het (vermoedelijke) slachtoffer een verklaring heeft afgelegd tegen de vermoedelijke dader(s), start de tweede fase. Het (vermoedelijke) slachtoffer krijgt dan automatisch een verblijfsvergunning, “Attest van Immatriculatie” genaamd, dat drie maanden geldig is. Dit Attest kan op vraag van het gespecialiseerde onthaalcentrum eenmalig hernieuwd worden, indien de verlenging -op basis van de elementen van het onderzoekdossier- door het parket noodzakelijk wordt geacht (Art. 61/3 Vw). Daarna, in de derde fase die duurt zolang de strafrechtelijke procedure loopt, krijgt het (vermoedelijke) slachtoffer dat nog aan de voorwaarden voldoet een voorlopig Slachtofferstatuut. Deze tijdelijke verblijfsvergunning, die telkens zes maanden geldig is, wordt door de bevoegde Parketmagistraat verleend -op advies van de betrokken partners⁴³ (Art. 61/4 Vw). Wanneer de mensenhandelaar of smokkelaar wordt veroordeeld, of wanneer de bevoegde Parketmagistraat de tenlastelegging in diens vordering achterwege laat, krijgt het slachtoffer een verblijfsstatuut van onbepaalde duur (Omzendbrief van 23 december 2016 in samenhang met Art. 61/5 Vw). Indien het parket de zaak seponereert terwijl het slachtoffer al twee jaar onder de procedure slachtoffer mensenhandel valt, kan een aanvraag voor humanitaire regularisatie (Art. 3bis Vw) gebeuren⁴⁴.

4.4.3 Rapporteren van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Op 11 september 2012 signeerde België het “Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld”. Met de inwerkingtreding van deze zogenaamde ‘*Istanbul Conventie*’ op 1 juli 2016 voerde België -althans op papier- de strijd op tegen geweld op vrouwen en huiselijk geweld. Hoewel de Raad van Ministers (2021:14) in het Nationaal Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2021-2025 erkent dat mensen zonder wettig verblijf, in het bijzonder vrouwen- “kwetsbaar voor geweld” en “vaak het slachtoffer van gendergerelateerd geweld, waaronder seksueel geweld” zijn, heeft België Artikel 59 §3 van de Istanbul Conventie onvoldoende omgezet (CAW Brussel, 2020; GREVIO, 2020). In de Belgische wetgeving is namelijk geen specifiek verblijfsstatuut voorzien voor slachtoffers van huiselijk geweld zonder wettig verblijf. Deze slachtoffers kunnen hun verblijf enkel in regel proberen stellen door regularisatie om humanitaire redenen (Artikel 9bis Vw) aan te vragen. Echter, bij gebrek aan (publiek gekende)

⁴² Met de wet van 30 maart 2017 is het BGV vervangen door het afleveren van een Bijlage 15 die een tijdelijk verblijfsrecht van 45 dagen inhoudt. Met een Bijlage 15 kan het (vermoedelijke) slachtoffer van mensenhandel of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden tevens (financiële) steun krijgen van het OCMW.

⁴³ Dit zijn: het erkend gespecialiseerd onthaalcentrum, de DVZ, en de betrokken politie- en/of inspectiedienst.

⁴⁴ Dit is de zogenaamde ‘STOP-procedure’.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes
Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

transparante beoordelingscriteria inzake humanitaire regularisatie naar aanleiding van huiselijk geweld, zijn de ervaringen op het terrein erg uiteenlopend (Interview nr. 7; nr. 11).

België voert ook Artikel 59 §1 Istanbul Conventie slechts gedeeltelijk uit, aangezien niet alle slachtoffers van huiselijk geweld wiens verblijfsstatus afhangt van hun echtgenoot of partner een zelfstandig verblijfsstatuut kunnen aanvragen in geval van ontbinding van het huwelijk of de relatie, ongeacht de duur van het huwelijk of de relatie (CAW Brussel, 2020; RvM, 2021). Met de Programmawet van 28 juni 2013 en de wet van 4 mei 2016 werd aan het verblijfrecht van gezinsherenigers namelijk de voorwaarde toegevoegd dat hun recht op verblijf gedurende de eerste vijf jaar afhangt van de voortdurende relatie met degene die ze vervoegen (Dawoud, 2017). Enkel met betrekking tot slachtoffers van verkrachting, poging tot doodslag of lichamelijk letsel in gezinsverband, die op basis van een familieband een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd hebben verkregen, levert de DVZ geen BGV af (Art. 375, 398-400, 402, 403, 405 Sw.). De rechtsbasis van deze uitzondering zit vervat in Artikel 42quater, §4,4° Vw in samenhang met Arrest nr. 17/2019 Grondwettelijk Hof⁴⁵. Bij andere vormen van huiselijk geweld moet de DVZ rekening houden met het slachtofferschap van migranten met een tijdelijk verblijf bij het al dan niet afgeven van een BGV (Art. 11, §2,4 Vw).

Zoals ook de Raad van Ministers (2021) vaststelt, is er nog heel wat werk aan de winkel om effectieve bescherming te bieden aan slachtoffers van gendergerelateerd geweld wiens verblijfsstatus gebaseerd is op gezinshereniging. In dit verband bevat het Nationaal Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2021-2025 “sleutelmaatregelen” om de verblijfsstatus te verbeteren van slachtoffers van gendergerelateerd geweld die in kader van gezinshereniging verblijven⁴⁶. In dit Actieplan zijn ook sleutelmaatregelen opgenomen met betrekking tot slachtoffers van gendergerelateerd geweld zonder wettig verblijf. Hierbij wordt zowel ingezet op betere bescherming, communicatie en toegang tot de zorgcentra na seksueel geweld (RvM, 2021)⁴⁷.

⁴⁵ Dit arrest oordeelt dat het opleggen van aanvullende voorwaarden (zoals het hebben van voldoende bestaansmiddelen en een ziektekostenverzekering voor personen ten laste van EU-burgers) in strijd is met Artikel 10-11 Gw. Hoewel dit arrest Artikel 42quater §4,4° Vw niet wijzigt, impliceert het wel dat de DVZ diens interne instructies moet aanpassen.

⁴⁶ Sleutelmaatregelen 161 tot 164: “161. De mogelijkheid onderzoeken, binnen het kader voorzien door het federale Regeerakkoord, om de vreemdelingenwet te wijzigen om de status van slachtoffers van intra-familiaal geweld met een verblijfsrecht op basis van gezinshereniging te verbeteren; 162. De procedure en praktijk van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) verduidelijken voor slachtoffers van intrafamiliaal geweld met verblijf op basis van gezinshereniging door middel van een publieke omzendbrief; 163. Standaardisering van de verschillende regelingen op grond waarvan slachtoffer zijn van familiaal geweld hun verblijfsvergunning kunnen behouden in het kader van gezinshereniging; 164. Verbeteren van de communicatie tussen de politie en het Bureau Gezinshereniging van DVZ met betrekking tot slachtoffers van intrafamiliaal geweld door middel van het optimaliseren van het gebruik van de bestaande signaleringsfiche.” (RvM, 2021: 118).

⁴⁷ Sleutelmaatregelen 176 tot 180: “176. Communicatie tussen de politie en DVZ verbeteren opdat, wanneer de politie voldoet aan haar wettelijke verplichting om DVZ op de hoogte te brengen dat een persoon zonder wettig verblijf is aangetroffen, de politie steeds duidelijk vermeldt dat het gaat om een slachtoffer van (seksueel) geweld dat aangifte doet. Dit om te verzekeren dat DVZ hiermee rekening kan houden bij het opvolgen van de melding en hier het gepaste gevolg aan kan geven; 177. In het kader van de adviezen gegeven aan slachtoffers, de praktijk van de DVZ beter kenbaar maken dat indien een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) wordt uitgevaardigd

De “strijd tegen gendergerelateerd geweld” heeft een duidelijke plaats gekregen in het federale Regeerakkoord van 30/9/2020 (p.86). De laatste jaren investeren de verschillende regeringen in België ook in het aanpakken van dit thema, onder andere met de oprichting van zorgcentra na seksueel geweld (De Backer, 2019). In deze zogenaamde ‘seksuele referentiecentra’ is alle eerstelijns-dienstverlening gebundeld (Aertsen, 2020). Zo kunnen slachtoffers in het betreffende ziekenhuis zowel medische, psychologische en juridische hulp krijgen evenals een formele klacht neerleggen ten overstaan van een politieagent (Baert & Keygnaert, 2019). Toch wees de Raad van Europa in hun aanbevelingen, volgend op de Belgische zelfrapportage over de implementatie van de Istanbul Conventie, er België onder meer op ervoor te zorgen dat alle slachtoffers van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld -ongeacht hun toestand of verblijfssituatie- toegang hebben tot gespecialiseerde hulpdiensten en opvang (CoE, 2020). Dat slachtoffers van seksueel geweld zonder wettig verblijf meer drempels ervaren en meer risico lopen op ‘dubbel slachtofferschap’ wanneer ze een klacht neerleggen blijkt uit verschillende studies, waaronder het INHeRE-project, het FRA-onderzoek m.b.t. uitgebuite huishoudsters (2018) en de evaluatie van GRETA (2022) over de toegang tot justitie en effectieve remedies voor slachtoffers van mensenhandel in België. Vooral het ontbreken van een firewall tussen enerzijds de dienstverlening en slachtofferbejegening en anderzijds de handhavingsoopdracht van de politie om de DVZ in te schakelen is vaak een onoverkomelijk obstakel voor slachtoffers zonder wettig verblijf (Boychenko et al., 2021; Verelst et al., 2021).

4.5 Mogelijkheden voor veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen in België

De Belgische wetgeving voorziet voor slachtoffers en getuigen van een misdrijf vier mogelijkheden om het misdrijf anoniem te kennen te geven aan de politie of het bevoegde Parket. Deze vier mogelijkheden kunnen ook gebruikt worden door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf.

4.5.1 Klacht indiening door derden

De Belgische wetgever voorziet de mogelijkheid dat derden optreden in naam van een slachtoffer (Art. 21bis §1 Sv.). Deze derden worden opgedeeld in drie categorieën: 1) Personen die in de rechten treden van het slachtoffer of die verantwoordelijk zijn voor het slachtoffer; 2) Benadeelden die een verklaring afleggen (geregistreerde partij); 3) Benadeelden die zich burgerlijke partij stellen (Art. 63 Sv.). Zowel Myria als de erkende gespecialiseerde begeleidingscentra voor slachtoffers van mensenhandel en

ten aanzien van een persoon zonder verblijfstitel die klacht neerlegt wegens partnergeweld, er in de regel geen vasthouding zal volgen; 178. De opvang van slachtoffers zonder papieren in de ZSG vergemakkelijken: ervoor zorgen dat het personeel van het ZSG geen identiteitskaart nodig heeft voor toegang tot zorg en begeleiding. Op grote schaal communiceren over deze toegankelijkheid, met name via partnerschappen met de actoren op het terrein die in contact staan met mensen zonder papieren; 179. Een effectieve bescherming garanderen aan meisjes die in hun land van oorsprong het risico lopen op genitale verminking, alsook hun recht op respect voor hun familielevens met hun ouders daadwerkelijk waarborgen, en daarbij terdege rekening houden met het hoger belang van het kind; 180. Bij het opstellen van het Migratiewetboek nagaan hoe rekening kan worden gehouden met het Verdrag van Istanbul.” (RvM, 2021:122-123).

mensensmokkel⁴⁸ kunnen zich burgerlijke partij stellen in zaken van slachtoffers zonder wettig verblijf (KB, 18/4/2013). Sinds najaar 2022 kunnen ook Ciré, het Regionaal Integratiecentrum Foyer Brussel en Fairwork Belgium “in rechte optreden ter verdediging van de rechten van de in België illegaal verblijvende onderdaan van een derde land die er tewerkgesteld is of was” (Art. 1 KB 14/7/2022).

4.5.2 Anonieme melding

Om het even welk misdrijf kan informeel worden gemeld bij de politie, arbeidsinspectie of het parket, via een anonieme brief of in een gesprek (Cass. nr. 40, 21/1/2003; Art. 14 WPA). Het slachtoffer of de getuige van het misdrijf verstrekt dan informatie zonder diens identiteit bekend te maken. In dat geval wordt geen officiële verklaring (PV) opgesteld. Bijgevolg is er geen verplichting -in tegenstelling tot bij een formele klachtindiening- om de melding door te geven aan het parket (Cass. nr. 180, 23/3/2005). Indien de informatie relevant wordt geacht en bijgevolg wordt doorgegeven aan het Parket, vraagt deze altijd de persoonsgegevens van de melder op (Art. 75 Sv.). De betreffende agent of arbeidsinspecteur heeft dan drie mogelijkheden: 1) De persoonsgegevens vragen aan melder en ze toevoegen aan de verklaring (de zachte informatie wordt zodoende omgevormd tot een PV); 2) De persoonsgegevens vragen aan de melder en deze in een gesloten omslag, los van de verklaring overmaken aan de Parketmagistraat die de gegevens opvroeg (de zachte informatie wordt zodoende omgevormd tot een anonieme verklaring (Cass. nr. 28, 14/1/2009)); 3) De persoonsgegevens vragen aan de melder en deze niet doorgeven aan het Parket, zich beroepende op het beroepsgeheim (Art. 458 Sw. betreffende de politie; Art. 58-59 Soc. Sw. betreffende arbeidsinspecteurs). De bevoegde Parketmagistraat oordeelt over seponering, bijkomend onderzoek, gerechtelijke tussenkomst of verdere vervolging (Art. 28quater Sv.).

4.5.3 Anonieme verklaring

Overeenkomstig Artikel 78 van de Belgische Grondwet kan ieder persoon anoniem aangifte doen van een misdrijf door een anonieme verklaring af te leggen. De politie stelt dan een PV op, zonder de identiteit van de klager in het PV te vermelden. De persoonsgegevens van de klager worden wel genoteerd, maar op een apart blad dat in een gesloten omslag samen met het PV aan het Parket wordt bezorgd. Op die manier wordt de identiteit van de klager enkel bekend gemaakt aan de bevoegde Parketmagistraat, zodat die de klager op de hoogte kan houden van het verder verloop van het dossier. In kader van de rechten van verdediging⁴⁹, moet een verdachte elke verklaring uit het dossier op waarde en waarheid kunnen toetsen, waardoor een anonieme verklaring (net als een anonieme melding) slechts als ondersteunend bewijs in een rechtszaak kan dienen (Art. 189bis Sv.). Dit betekent dus dat steeds ook ander bewijs nodig is, en dat de anonieme verklaring niet het dominante bewijs mag zijn (Cass. 27/6/2000). Wie een anonieme verklaring aflegt is (net als bij een anonieme melding)

⁴⁸ Dit zijn: Payoke (Antwerpen), Sürya (Luik), Pag-Asa (Brussel).

⁴⁹ Dit algemeen rechtsbeginsel steunt op Artikel 6 van het EVRM, en omvat onder meer dat elke verdachte recht heeft op een eerlijk proces (Art. 6.1 EVRM) en op een eerlijke verdediging, zoals het recht op het ondervragen van de melder(s) van een misdrijf (Art. 6.3 EVRM).

geen geregistreerd slachtoffer of burgerlijke partij en heeft dus geen recht op schadevergoeding (Art. 66S Sv.).

4.5.4 Anonieme getuigenis

Het grote verschil tussen enerzijds een anonieme melding of verklaring en anderzijds een anonieme getuigenis is dat de eerste enkel betrekking hebben op het doorgeven van informatie van een misdrijf, terwijl een anonieme getuigenis geldt als bewijsmateriaal (Cass. 30/5/1995). Ook een anonieme getuigenis kan echter niet als enig bewijs worden gebruikt (Cass. 27/6/2000). De wet van 8 april 2002 betreffende de anonimiteit van getuigen introduceerde twee vormen van anonieme getuigenis: gedeeltelijke (Art. 2-10) en volledige anonieme getuigenissen (Art. 11-16). Het is de onderzoeksrechter die beslist of iemand (gedeeltelijk of volledig) anoniem kan getuigen, en tegen diens beslissing is geen beroep mogelijk (Art. 75bis en 86bis § 5 Sv.).

Bij een gedeeltelijke anonieme getuigenis blijft de identiteit (en dus ook de verblijfsstatus) van de getuige anoniem, ook in de rechtbank (Artikel 155bis Sv.). Een gedeeltelijk anonieme getuigenis is mogelijk wanneer de onderzoeksrechter oordeelt dat er een redelijk vermoeden bestaat dat de getuige, of een persoon in diens directe omgeving, ernstig nadeel zou kunnen ondervinden indien de identiteit bekend is (Art. 75bis Sv.).

Bij een volledige anonieme getuigenis blijven zowel de identiteit als het fysieke uiterlijk van de persoon anoniem (Art. 86bis § 1 Sv.). Alvorens te beslissen over het al dan niet toekennen van volledige anonimiteit, neemt de onderzoeksrechter kennis van de volledige identiteit van de getuige en onderzoekt hij diens betrouwbaarheid (Art. 86bis § 3 Sv.). Een volledig anonieme getuigenis is slechts mogelijk als aan twee voorwaarden is voldaan, namelijk: 1) Op basis van de informatie van de getuige oordeelt de onderzoeksrechter dat kan worden aangenomen dat de veiligheid van de getuige -of van een persoon in diens directe omgeving- ernstig wordt bedreigd (Art. 86bis § 1 Sv.); 2) Het onderzoek naar de feiten vereist volledige anonimiteit, en bovendien blijken andere opsporingsmiddelen onvoldoende om de waarheid te achterhalen, en bovendien betreft het een misdrijf van ernstige schending van het humanitair recht (overeenkomstig de wet van 5 augustus 2003)⁵⁰, een misdrijf gepleegd binnen de kader van een criminele organisatie (Art. 324bis Sw.), of een (poging tot) misdrijf zoals vermeld in Artikel 90ter § 2-4 Sv.⁵¹ (Art. 86bis § 2 Sv.).

⁵⁰ Deze wet bevat onder meer de volgende misdrijven: slavernij, verkrachting, gedwongen prostitutie, ernstige aantasting van de gezondheid (Art. 136quater Sw.) en schending van de persoonlijke waardigheid (Art. 136quater Sw.).

⁵¹ Het betreft meer bepaald: seksuele intimidatie en verkrachting; prostitutie en openbare zedendelicten; ontvoering van minderjarigen en kwetsbare personen; mensenhandel; mensensmokkel; gevangenschap van een persoon; diefstal of afpersing door middel van geweld of bedreiging; drugshandel; verboden wapenbezit.

5. Relevante actoren inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

Het overzicht van relevante actoren met betrekking tot de uitvoering van de Slachtofferrichtlijn aangaande slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België omvat de drie categorieën die in de Slachtofferrichtlijn zijn vermeld, namelijk: slachtofferhulp-, herstelrechtorganisaties en bevoegde autoriteiten (Overweging 21 Richtlijn 2012/29/EU). “Bevoegde autoriteiten” is verder uitgesplitst in actoren handhaving en actoren Openbaar Ministerie (OM). Daarnaast zijn ook actoren met specifieke expertise die relevant kunnen zijn in functie van de verdere uitvoering van het VISA RoC project toegevoegd in deze sectie. Daarentegen is er geen overzicht opgenomen van alle relevante NGOs die de belangen van (ook) mensen zonder wettig verblijf behartigen en/of die (ook) mensen zonder wettig verblijf ondersteunen. Hoewel hun expertise en inzet buiten kijf staat, biedt het proberen opsommen van al deze organisaties -indien het al mogelijk zou zijn- geen meerwaarde aan dit onderzoeksrapport. Evenwel, vijf van deze organisaties deelden hun ervaringen en visies via een semigestructureerd interview, en twee organisaties -Amal Gent⁵² en Orbit⁵³- zijn partner in de Belgische VISA RoC projectgroep.

5.1 Actoren slachtofferhulp en herstelrecht

5.1.1 Gespecialiseerde onthaalcentra voor slachtoffers van mensenhandel

Elk van de drie gespecialiseerde centra in België ([Payoke](#) (Antwerpen), [PAG-ASA](#) (Brussel), [Sūrya](#) (Luik)) biedt slachtoffers van mensenhandel residentiële of ambulante opvang en multidisciplinaire begeleiding, zoals psychosociale, medische en juridische hulp en administratieve begeleiding (V. b) Omzendbrief van 26/9/2008).

5.1.2 Fairwork Belgium

[Fairwork Belgium](#) ondersteunt de arbeidsrechten van arbeidsmigranten (zonder wettig verblijf) via een helpdesk, informatieverstrekking aan werknemers, beleidswerk en een specifieke focus op het empoweren van huispersoneel (Fairwork Belgium, 2022).

⁵² Voert als extern verzelfstandigd agentschap in Gent het [integratie- en inburgeringsbeleid](#) van de Vlaamse Overheid uit (In-Gent vzw, 2022).

⁵³ [Sociaal-culturele vzw](#) die zich inzet voor: 1) democratische dialoog en samenwerking van en binnen culturen, religies en levensbeschouwingen en de beleving ervan; 2) een gelijke maatschappelijke positie van alle burgers; 3) het respect van de (grond)rechten en de waardigheid van migranten met en zonder wettig verblijf, met een bijzondere aandacht voor de oorzaken van migratie (Axcent, 2021).

5.1.3 Centra voor slachtofferhulp

Centra voor slachtofferhulp zijn georganiseerd op Gemeenschapsniveau: [Centrum Algemeen Welzijnswerk](#) (Vlaamse Gemeenschap en Brussel); [Service d' Aide aux Victimes](#) (Franstalige Gemeenschap en Brussel). Ze bieden informatie, emotionele steun en integrale persoonlijke begeleiding na psychisch trauma (Aertsen, 2020).

5.1.4 Politionele slachtofferbejegening

Onmiddellijk na de feiten biedt een [dienst politionele slachtofferbejegening](#) aan slachtoffers en hun verwanten: opvang, een luisterend oor, informatie, praktische hulp en ondersteuning bij te nemen stappen en doorverwijzing (Mangelschots, 2016). Politionele slachtofferbejegening is georganiseerd per politiezone (Aertsen, 2015).

5.1.5 Diensten voor slachtofferonthaal van de Justitiehuisen

Een dienst voor slachtofferonthaal van een Justitiehuis staat het Openbaar Ministerie en de rechtbanken bij door slachtoffer(s) en hun nabestaanden te ondersteunen tijdens de volledige looptijd (vanaf een klacht wordt ingediend tot en met de strafuitvoering) van de gerechtelijke procedure (De Backer, 2019). Verzoek tot tussenkomst van de [dienst slachtofferonthaal](#) gebeurt door de bevoegde Parketmagistraat, of door het slachtoffer, en/of door derden mits akkoord van de bevoegde Parketmagistraat (AJH, 2022). [Justitiehuisen](#) zijn georganiseerd op Gemeenschapsniveau (Aertsen, 2020).

5.1.6 Zorgcentra na seksueel geweld (ZSG)

De zeven [zorgcentra na seksueel geweld](#) in België bieden slachtoffers van seksueel geweld 24/7 uitgebreide zorg, waaronder medische en psychologische zorg, forensisch onderzoek, ondersteuning bij het doen van aangifte bij de politie (Baert & Keygnaert, 2019).

5.1.7 Coordination et initiatives pour les réfugiés et les étrangers (CIRÉ)

Ciré behartigt de belangen van migranten (met en zonder) wettig verblijf en strijdt o.a. tegen het beleid van detentie en uitzettingen (Dieudonné, 2022). [CIRÉ](#) biedt o.a. algemeen onthaal en sociaaljuridische bijstand, tijdelijke opvang, voorlichtings- en bewustmakingsactiviteiten (Dieudonné, 2022). De in Brussel gehuisveste vzw wordt gefinancierd door de Franse Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschap (Dieudonné, 2022).

5.2 Actoren handhaving

5.2.1 Lokale politie

De lokale politie voert, onder de bevoegdheid van de burgemeester (Art. 5 WPA), zowel bestuurlijke en gerechtelijke opdrachten uit (Art. 3 WGP). De taken van de [lokale politie](#) zijn dezelfde als die van de federale politie (Art. 14-25 WPA). De bestuurlijke opdrachten hebben een preventief karakter en betreffen de handhaving van de openbare orde en het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving, het voorkomen van criminaliteit en het beschermen van personen en goederen (Art. 14 WPA). De gerechtelijke opdrachten zijn repressief en gericht op opsporen en vaststellen van misdrijven (Art. 15 WPA). Dit zijn opsporingshandelingen, zoals het vergaren van bewijsmateriaal.

5.2.2 Federale politie

De federale politie onderzoekt (inter)nationale misdrijven en bewaakt de Belgische grenzen, controleert het spoor-, scheepvaart- en luchtvaartverkeer en handhaaft de wetten tijdens nationale, regionale en provinciale evenementen (Art. 3 WGP). Er is echter geen strikte scheiding tussen de opdrachten van de federale en de lokale politie (Art. 14-25 WPA). Zodoende kunnen burgemeesters de [federale politie](#) vragen om de lokale politie te ondersteunen bij de administratieve lokale opdrachten (Art. 109-110 WGP). In dat geval vallen de ambtenaren van de federale politie onder het gezag van de burgemeester (Art. 8/4 WPA).

5.2.3 Toezicht op de sociale wetten

De [Arbeidsinspecteurs](#) -werkzaam binnen de Federale Overheidsdienst (FOD) Toezicht op de sociale wetten- zijn verantwoordelijk voor het voorkomen, controleren en vaststellen van inbreuken op de Belgische arbeidswetgeving, zoals sociale fraude en illegale tewerkstelling (KB, 12/5/2019). Belangrijke taken die ze opnemen zijn: 1) Informatie en advies geven aan werknemers, werkgevers en beroepsverenigingen; 2) arbeidswetovertreden vaststellen, en de naleving ervan afdwingen bij de werkgever en/of de vastgestelde overtreding doorgeven aan de Arbeidsauditeur voor mogelijke strafrechtelijke vervolging; 3) een werkplek betreden om er opsporingsdaden en/of de visitatiebevoegdheid uit te voeren, onder andere in kader van het bestrijden van de sociale fraude en de sociale dumping (FOD WASO, 2020).

5.2.4 Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)

De Dienst Vreemdelingenzaken beslist over en is bevoegd voor het handhaven van de federale wetgeving inzake het betreden (Art. 2.2°; Art. 11 Vw) verblijf (Art. 9-9ter; Art. 11; Art. 13 Vw), vestiging (Art. 14 Vw) en verwijdering (Art. 8 Vw) van vreemdelingen in België. De ambtenaren van [de DVZ](#) werken ofwel in de centrale diensten in Brussel ofwel in één van de zes gesloten detentiecentra en 28 woonunits alternatieven voor detentie die verspreid zijn over het land (DVZ, 2022).

5.3 Actoren Openbaar Ministerie (OM)

5.3.1 Parketmagistraat/ Parket

Behalve bij de politie (die elk PV doorstuurt naar het Parket), kan iedereen ook rechtstreeks bij het **Parket** een klacht indienen (Art. 22 Sv.). Echter, aan anonieme klachten wordt geen gevolg gegeven⁵⁴. Op basis van een uitgevoerd opsporingsonderzoek beslist de bevoegde Parketmagistraat om: 1) De klacht te seponeren; 2) Een minnelijke schikking voor te stellen; 3) Een bemiddeling en andere maatregelen tussen dader en slachtoffer te treffen; 4) De vermoedelijke dader van de feiten te vervolgen; 5) Een gerechtelijk onderzoek te openen (Art. 28quater Sv.).

5.3.2 Referentiemagistraat/ Parket

Een referentie- of verbindingsmagistraat is een gespecialiseerde magistraat. Zo beschikt bijvoorbeeld elk Parket-Generaal, Parket van Eerste Aanleg, Auditoraat-Generaal en Arbeidsauditoraat over een verbindingsmagistraat inzake mensenhandel (FOD Justitie, 2004b). Een verbindingsmagistraat volgt de klachten over een bepaald thema op, is aanspreekpunt voor de betrokken instanties, neemt -zoals andere Parketmagistraten- beslissingen op basis van het opsporingsonderzoek en beschikbare specifieke maatregelen (vb. al dan niet toekennen van het statuut slachtoffer mensenhandel) (FOD Justitie, 2004a).

5.3.3 Onderzoeksrechter/ Raadkamer

Een **onderzoeksrechter** heeft de leiding over een gerechtelijk onderzoek om een strafdossier samen te stellen (Art. 28bis Sv.). Een onderzoeksrechter wordt ingeschakeld voor onderzoeksdaaden die het Parket niet zelf mag verrichten, zoals een huiszoeking of andere onderzoekdaad die zwaar ingrijpt op het privéleven van een verdachte en/of als een slachtoffer zich burgerlijke partij stelt (Art. 28septies Sv.). Op basis van een uitgevoerd gerechtelijk onderzoek beslist de onderzoeksrechter om: 1) De verdachte buiten vervolging te stellen; 2) Het dossier verder te laten onderzoeken door het Parket; 3) De verdachte in verdenking te stellen door het dossier te verwijzen naar de passende rechtbank, terwijl de verdachte: A) wordt vrij gelaten⁵⁵ (al dan niet onder bepaalde voorwaarden); B) in voorlopige hechtenis wordt genomen; C) onder elektronisch toezicht wordt geplaatst (Art. 28quater Sv.).

5.3.4 Procureur des Konings (PdK)

Een Procureur des Konings leidt de **parketten binnen het gerechtelijk arrondissement** (Art. 150§1 Sv.) en heeft de leiding over een opsporingsonderzoek om bewijzen op te sporen (Art. 22 Sv.). Aan een opsporingsonderzoek werken politie, Substituten en Parketmagistraten mee, eventueel ook een onderzoeksrechter (Art. 26 Sv.).

⁵⁴ Info op webpagina parket- en auditoraat-generaal van Gent: <https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-arbeidsauditoraten-generaal/gent/parketten/klacht-indienen>

⁵⁵ Vrijlating onder voorwaarden is niet hetzelfde als voorwaardelijke invrijheidstelling: terwijl vrijlating onder voorwaarden kan worden toegepast vóór er een vonnis van de rechtbank is, kan voorwaardelijke invrijheidstelling enkel volgen op een veroordeling tot effectieve opsluiting in de gevangenis.

5.3.5 College van Procureurs-generaal

De procureurs-generaal van de hoven van beroep vormen samen het college van procureurs-generaal (wet van 4 maart 1997). Dit College is verantwoordelijk voor de coördinatie en coherente uitvoering van het strafrechtelijk beleid, overeenkomstig de richtlijnen van de minister van Justitie (Art. 143bis §1-2 Sv.). Elke Procureur-generaal (Pg) is bevoegd voor een specifiek thema, bv. mensenhandel en-smokkel en sociale wetten (Pg te Luik); het Vreemdelingenrecht (Pg te Bergen); het slachtofferbeleid (Pg te Brussel) (KB, 9/12/2015).

5.3.6 Arbeidsauditeur

De arbeidsauditeur is de leidinggevende van het OM bij de arbeidsrechtbanken, het arbeidsauditoraat (FOD WASO, 2017). De medewerkers van de negen arbeidsauditoraten voeren de opdrachten van het OM uit betreffende het toezicht op de sociale wetten. De arbeidsauditeur kan tussenkomen in alle geschillen die voor de arbeidsrechtbank komen en moet tussenkomen als het de rechten van burgers op vlak van sociale zekerheid en bijstand betreft. Verder treedt de arbeidsauditeur ook op als de openbare aanklager voor de correctionele rechtbank bij inbreuken op de sociale strafwetten (FOD WASO, 2020).

5.4 Actoren met specifieke expertise

5.4.1 Myria

Het Federaal Migratiecentrum voert in alle onafhankelijkheid drie complementaire wettelijke opdrachten uit: 1) waken over de grondrechten van vreemdelingen; 2) informeren over de aard en de omvang van de migratiestromen; 3) de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel bevorderen (Wet van 15 februari 1993).

5.4.2 Fedasil

Het Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers is o.a. verantwoordelijk voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (asielaanvragers) en andere vreemdelingen die recht hebben op opvang, en coördineert de programma's voor vrijwillige terugkeer vanuit België (Wet van 12 januari 2007). Daarnaast informeert het Reach Out-team migranten die buiten het reguliere opvangnetwerk vallen (Fedasil, 2022).

5.4.3 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM)

Als onafhankelijke federale overheidsinstelling staat het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in voor het waarborgen en bevorderen van de gelijkheid van vrouwen en mannen, en de bestrijding van elke vorm van discriminatie en ongelijkheid op basis van geslacht (Wet van 16 december 2002). Het doet dit door het ontwikkelen en in praktijk brengen van een aangepast wettelijk kader en geschikte structuren, strategieën, instrumenten en acties (IGVM, 2022).

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

5.4.4 Victim Support Europe (VSE)

Victim Support Europe is een [Europese middenveldorganisatie](#) die de stem van slachtoffers vertolkt en inzet op het: 1) versterken van de rechten en diensten voor alle slachtoffers van misdrijven; 2) bevorderen van de totstandkoming en ontwikkeling van slachtofferrechten en -diensten in gans Europa; 3) behartigen van de belangen van slachtoffers via beleidsaanbevelingen, advies en praktische ondersteuning aan nationale, Europese en internationale actoren (VSE, 2022).

5.4.5 Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM)

Het Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants betreft een netwerk van organisaties die zich inzetten voor sociale rechtvaardigheid en mensenrechten voor mensen zonder wettig verblijf (Picum 2022b). Gebaseerd op de principes en waarden van sociale rechtvaardigheid, antiracisme en gelijkheid, zet [PICUM](#) zich in om ervoor te zorgen dat mensen zonder wettig verblijf waardig kunnen leven en al hun rechten kunnen effectueren (Picum, 2022a).

6. Praktijken en ervaringen inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

6.1 Praktijken en ervaringen van slachtoffers met betrekking tot hun preciaire verblijfssituatie in België

6.1.1 Onder-rapportering van misdrijven

Verschillende onderzoeken tonen aan dat er een grote onder-rapportering is van misdrijven in Europa (FRA, 2021; Gutierrez & Kirk, 2017). Uit nauwgezet onderzoek bij 690 respondenten in Nederland blijkt dat de aangiftebereidheid over het algemeen laag is, maar toeneemt naarmate de mogelijkheid om anoniem te melden breder wordt ingevoerd (Tolsma, 2011). Migranten in het algemeen en mensen zonder wettig verblijf in het bijzonder worden vaak het slachtoffer van misdrijven, zoals mensenhandel of uitbuiting door werkgevers en verhuurders (EC, 2021; Picum, 2021; van der Laan, 2017). Hoewel er geen betrouwbare cijfers of schattingen zijn van het aantal personen zonder wettig verblijf dat slachtoffer is van een misdrijf, toont onderzoek van FRA (2018) aan dat (vooral vrouwelijk) huishoudpersoneel systematisch misbruik ondergaan en zo vaak uitgebuit worden dat deze misdrijven vaak niet (meer) beschouwd worden als een schending van de mensenrechten. Voorts blijkt uit onderzoek van Keygnaert (2012) en De Schrijver (2018) dat 58% van de vrouwen met een (al dan niet geldig) migratiestatuum en 32% van de mannen met een (al dan niet geldig) migratiestatuum slachtoffer is van seksueel geweld. Echter, wanneer mensen zonder wettig verblijf getuige of slachtoffer zijn van een misdrijf doen ze hiervan zelden aangifte bij politie of een andere instantie (Devillé, 2008; Scherrer et al., 2017). Dit is te wijten aan een veelheid aan factoren zoals angst om uitgewezen te worden (zie 6.1.2), psychische druk en schaamte (zie 6.1.3) en/of gebrek aan kennis en betrouwbare informatie (zie 6.1.4).

Daarnaast zien mensen zonder wettig verblijf zich vaak ook genoodzaakt om zelf een misdrijf te plegen, (Hastie & Crépeau, 2014; Picum, 2021). Van de 12 geïnterviewden in een preciaire verblijfssituatie in België had elkeen ervaring met illegale tewerkstelling en hadden vier personen ooit identiteitsfraude gepleegd of hieraan meegewerkt. Daarentegen was elk van hen in het verleden -zij het in erg uiteenlopende mate- slachtoffer van arbeidsuitbuiting. Daarnaast gaven 11 respondenten aan verschillende ervaringen te hebben met bedrog en 10 van hen gaven tijdens hun interview meerdere voorbeelden van slachtofferschap van diefstal en/of afpersing. Beschadiging van eigendom (zoals van een smartphone of laptop) kwam vier keer ter sprake en ook misdrijf tegen de lichamelijke integriteit werd vier keer vermeld, dit laatste door vier van de vijf geïnterviewde vrouwen.

6.1.2 Angst om uitgewezen te worden

Onderzoek van De Genova (2002) toont haarscherp dat het de mogelijkheid is om uitgewezen te worden -in plaats van deportatie op zich- waar mensen zonder wettig verblijf schrik van hebben. Dit wordt bevestigd door recent onderzoek van Kox & Staring (2021) in Nederland. Angst was eveneens een verklaring die prominent naar voor kwam in de interviews met mensen in een preciaire verblijfssituatie. Uit angst om uitgewezen te worden vermijden de meesten bepaalde publieke

plaatsen of activiteiten, zoals trein- en metrostations en parken waar politie regelmatig patrouilleert (Interview nr. 2; nr. 4; nr. 14; nr. 22; nr. 23; nr. 26; Sigona, 2012). Bijvoorbeeld: *"Ik gebruik altijd een fiets of step, want aan de bushalte is er soms politie, of er zijn controleurs op de bus die denken dat alle migranten zwart rijden (...) en dan kunnen papieren gecontroleerd worden (...). Ik wil niet teruggestuurd worden voor zo iets dom."* (Interview nr. 22); *"Zelfs toen het echt zo warm was durfde ik niet buiten naar het [park] gaan, er waren zo veel mensen en soms ook politie. Ik wilde niet dat ze mij zouden kunnen pakken en terugsturen."* (Interview nr. 23). Angst leidt er ook toe dat men het letterlijk op een lopen zet wanneer politie of een andere inspecteur te dicht in de buurt is of op de werkplek arriveert (Interview nr. 2; nr. 4; nr. 6; nr. 10; nr. 14; nr. 19; nr. 23): *"Eerst werkte ik voor een fruitboer. Ik had toen nog een verblijfsvergunning als seizoenarbeider. Er kwam daar eens inspectie met de politie. En, zoef, bijna iedereen was weg, gaan lopen. De politie kon er zelf mee lachen (...). De fruitboer heeft toch een boete gekregen, ik weet niet waarom. Ik kon toen mijn vergunning laten zien, die was in orde, ik moest niet bang zijn om teruggestuurd te worden, dat konden ze toen niet doen."* (Interview nr. 14).

"De angst om uitgewezen te worden is geen reële angst" (Interview nr. 7). Deze acute en aanhoudende stress lijkt af te nemen naarmate men langer in een bepaalde regio verblijft omdat men de lokale gebruiken zelf doorziet en/of leert kennen door interactie met anderen (Le Courant, 2016; Interview nr. 3; nr. 5; nr. 25). Enig doorvragen naar de reden van de angst bracht zowat alle respondenten tot het antwoord *"(...) angst voor het krijgen van een bevel [om het grondgebied te verlaten] (...) het is een bevestiging van het feit dat ik hier eigenlijk niet mag zijn."* (Interview nr. 2). Ook in de literatuur wordt bevestigd dat deze angst *"komt voort uit een gebrek aan mentale ruimte"* (Interview nr. 16). Misdrijven zoals (seksueel) misbruik, uitbuiting, afpersing en intimidatie worden vaak ondergaan omdat de angst voor het onbekende en onvoorspelbare -door de stap te zetten naar politie- primeert, net zoals dit het geval is voor iedereen die herhaaldelijk en/of langdurig is blootgesteld aan angst (Derluyn et al., 2023; Giacco et al., 2018). Bovendien zitten mensen zonder wettig verblijf in een overlevingsmodus, hetgeen meestal alle energie opslorpt, waardoor er noch tijd noch psychische ruimte overblijft om gebeurtenissen te rationaliseren en bewuste, overwogen keuzes te maken (Giacco et al., 2018; Van Meeteren, 2014). Zoals één van de geïnterviewden het treffend verwoordde *"De stap zetten naar politie is het uit handen geven van de eigen veiligheid."* (interview nr. 16).

6.1.3 Psychische druk en schaamte

Heel wat migranten ervaren enorme druk van de 'achterblijvers' om succesvol te zijn in het land van aankomst (Bilgili & Amigi, 2015; Kreichauf, 2018). Ook bij veel mensen zonder wettig verblijf (over)heerst dit gevoel (Van Meeteren, 2014). Uit verschillende interviews kwam bovendien naar voor dat deze psychische druk vaak nog versterkt wordt door de idee (of rationaliteit?) dat ze maar één kans op slagen hebben (Interview nr. 4; nr. 14; nr. 18), omdat *"als de politie me oppakt, word ik direct teruggestuurd (...). Ik kan dan mijn familie niet onder ogen komen (...) ik zal [mijn familie] dan zwaar ontgoocheld hebben."* (Interview nr. 4). Met andere woorden, de psychische druk die men ervaart hangt ook nauw samen met schaamte en de onwil om gezichtsverlies te lijden tegenover naasten en verwanten (Kreichauf, 2028; Wanki et al., 2022). Migratie wordt inderdaad dikwijls gebruikt als middel om opwaartse mobiliteit te bereiken in het land van aankomst, in het land van herkomst of in beide

(De Jong, 2000; Saunders, 2011; Van Meeteren, 2014). Uit onderzoek blijkt dat hoe meer druk of morele verplichtingen vanuit de gemeenschap men ervaart, hoe meer men bereid is te verdragen en te ondergaan in het land waar men zich zonder wettig verblijf bevindt (Leerkes et al., 2012; Van Meeteren, 2014). Verschillende medewerkers van middenveld- en slachtofferinstanties lijken dit te bevestigen en formuleren het als: *“Ze zien zichzelf niet als slachtoffer omdat ze verantwoordelijkheid hebben naar de mensen thuis.”* (Interview nr. 11). Eén van de geïnterviewde personen in een preciaire verblijfssituatie legde uit dat *“(…) niet hebben van een geldig verblijf en een werkvergunning is mentaal zwaar. (...) de mentale druk zorgt ervoor dat er ik niet meer kan onderhandelen of argumenten geven aan de [werkgever] die me te weinig betaalt.”* (Interview nr. 22). De mentale moeheid waarmee mensen die onder voortdurende stress staan te kampen hebben, leidt onvermijdelijk tot psychische en fysieke klachten (Giacco et al., 2018; Picum, 2021). Dit werd bevestigd door alle 12 respondenten in een preciaire verblijfssituatie.

6.1.4 Gebrek aan kennis en betrouwbare informatie

Doorheen alle interviews met alle categorieën actoren was duidelijk hoe groot de nood is aan correcte en betrouwbare informatie. De immigratiewetgeving, de werking van de Belgische justitie en de versnippering in de hulp- en dienstverlening maken het immers complex en moeilijk uit te leggen aan wie er nog geen ervaring mee heeft. Bij mensen zonder wettig verblijf komt het gebrek aan kennis vaak neer op gebrek aan ervaring. Zo verlopen politietussenkomsten vaak heel anders en verschillen praktijken om toegang te krijgen tot diensten en justitie soms erg van die in het land waaruit men emigreerde (FRA, 2021; Gutierrez & Kirk, 2017). Samen met een tekort aan betrouwbare informatie leidt dit regelmatig tot onbegrip en misverstanden, bijvoorbeeld wanneer een ambtenaar van de DVZ zich boos maakt als die geld aangeboden krijgt om het dossier in orde te brengen (Interview nr. 5). Het gebrek aan kennis verklaart in hoge mate de enorme onder-rapportering van misdrijven en de ondervertegenwoordiging van slachtoffers zonder wettig verblijf, ongeacht het al dan niet voor handen zijn van wettelijke mogelijkheden voor veilige aangifte en effectieve toegangsmogelijkheden tot hulpverlening (Crépeau & Hastie, 2015; Delvino, 2017; FRA, 2017). Bovendien resulteert een aanhoudend gebrek aan duidelijke informatie in onzekerheid en wantrouwen (FRA, 2018; Giacco et al., 2018; Sigona, 2012) en vermindert het bij velen de hoop en het perspectief op een toekomst in het land waar men verblijft (FRA, 2017; Kox & Staring, 2021): *“Ik moet vermijden slachtoffer te zijn (...), me goed informeren (...), geen heibel zoeken, politie vermijden (...), enkel contact hebben met mensen die te vertrouwen zijn (...), niemand echt vertrouwen hier.”* (Interview nr. 22).

6.1.5 Als de veer gebroken is

Mensen die hun land achterlaten en een lange reisweg afleggen, maken onderweg vaak heel wat zaken mee die traumatisch kunnen zijn (Derluyn et al., 2023; Lamonaca et al., 2021). Bijvoorbeeld, de recente studie van Derluyn et al. (2023) stelt hoge traumapercentages vast bij niet-begeleide minderjarigen die opgesloten hebben gezeten in Libië. De meeste van deze jongeren waren minstens slachtoffer en/of getuige van geweld, soms ook van seksueel geweld. Daarnaast maakten de meesten ook andere traumatische ervaringen mee, zoals gedwongen scheiding van het gezin, oorlog, arbeid onder dwang,

en opsluiting. Geen onbelangrijke factor in het omgaan met dergelijke gebeurtenissen is dat men onderweg vaak afhankelijk is en blijft van de dader(s), soms voor zolang men zonder wettig verblijf is (Gutierrez & Kirk, 2017; Myria, 2023; Picum, 2021). Niet verwonderlijk, tonen verschillende studies aan dat post-traumatische stress stoornis, depressie en angststoornissen veel frequenter voorkomen bij vluchtelingen dan gemiddeld onder de bevolking (Derluyn et al., 2023; Giacco et al., 2018). Aangezien de grenzen van wat wel en niet aanvaardbaar is dikwijls al heel erg uitgerokken zijn, ligt ook de drempel om naar de politie te stappen meestal veel verder bij mensen zonder wettig verblijf (FRA, 2018; Kox et al., 2020). Eén van de geïnterviewden in een precaire verblijfssituatie formuleerde heel duidelijk tot hoe ver diens draaglast reikt: *“Alleen als iemand me vermoordt ga ik naar de politie!”* (Interview nr. 25). Verschillende studies geven inderdaad aan dat de meeste slachtoffers zonder wettig verblijf pas bereid zijn om zelf klacht neer te leggen *“als men de uitbuiting finaal beu is”* (Interview nr. 19). Slachtoffers van seksueel geweld, bijvoorbeeld, blijken over het algemeen pas bereid om aangifte te doen wanneer het geweld herhaaldelijk en/of door meerdere daders is gepleegd, én als ze zich grote zorgen maken over de gevolgen van de gebeurtenis(sen) voor zichzelf en hun naasten, én als men erg van slag is, én als men voor zichzelf erkent slachtoffer te zijn (Keygnaert et al., 2018). Tot slot, toont Europees (FRA, 2019) en Amerikaans (Delvino, 2019) onderzoek aan dat de mogelijkheid om erkend te worden als slachtoffer en zodoende in aanmerking te komen voor een verblijfsvergunning mensen zonder wettig verblijf aanmoedigt om sneller een formele klacht in te dienen bij de politie.

6.2 Praktijken en ervaringen met betrekking tot slachtofferhulp

6.2.1 Ondervertegenwoordiging van slachtoffers van misdrijven zonder wettig verblijf bij slachtofferinstanties

Financiële, culturele en organisatorische hindernissen zijn bekende verklaringen voor de structurele ondervertegenwoordiging van migranten in de zorg en hulpverlening (Dieudonné, 2022; FRA, 2015). Deze drempels worden doorgaans op dezelfde manier ervaren door mensen met en zonder wettig verblijf. Zo is schaamte bij alle slachtoffers een veelvoorkomende reden om (lange tijd) geen hulp te zoeken (De Backer, 2019; Verelst, 2021). Culturele drempels tekenen zich vooral af op basis van het sociaal, cultureel en economisch kapitaal van slachtoffers (Maier & Straub, 2011; Van Meeteren, 2014) en financiële drempels op basis van inkomen (Dieudonné, 2022). Hoewel veel van de hulp aan slachtoffers in België gratis is (overeenkomstig Artikel 8 van de Europese Slachtofferrichtlijn), is dat niet altijd het geval (De Backer, 2019). Daarnaast kampen heel wat (slachtoffer)instellingen met capaciteitstekort, waardoor er bijvoorbeeld geen plaats is in de (crisis)opvang, of er een wachtlijst is voor het krijgen van nodige zorgen (De Backer, 2019; Myria, 2023). Slachtofferorganisaties zijn zich vaak bewust van deze drempels en proberen oplossingen aan te reiken, zoals: *“Zichzelf in een afhankelijkheidssituatie zetten en toegeven dat men het zelf niet meer aankan is een bijzonder grote stap. We zien dat zelfhulpgroepen vaak beter werkt.”* (Interview nr. 16). Om administratieve drempels weg te werken kunnen slachtoffer- en andere organisaties de principes van ‘don’t ask’ en ‘don’t tell’ (beter) toepassen, bijvoorbeeld: enkel die persoonsgegevens opvragen die echt nodig zijn om hulp te kunnen aanbieden, op een moment en plaats dat vreemden niet kunnen meeluisteren, vergezeld van

uitleg over de reden waarom de persoonsgegevens nodig zijn, hoe ze gebruikt zullen worden en met wie ze gedeeld kunnen en zullen worden. Pas als slachtoffers zich veilig voelen, brengt het soelaas om *“een luisterend oor [te bieden]. Geef eerst vertrouwen en heb geduld. Mensen vertellen past op het einde de pijn die ze hebben.”* (Interview nr. 8).

Eén grote hindernis specifiek voor slachtoffers en getuigen van een misdrijf zonder wettig verblijf betreft toegang tot slachtofferzorg en -bejegening: deze deuren gaan pas open door zich als slachtoffer of burgerlijke partij te registreren. Zoals reeds uitvoerig beschreven, is de kans zeer groot bij klachtneerlegging bij de politie, dat de DVZ wordt ingeschakeld en -minstens- een BGV wordt afgegeven aan een slachtoffer. Het kan niemand verbazen dat slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf onder deze voorwaarden bijna nooit naar de politie stappen. Slecht wie geen kennis heeft van de werking van het juridische systeem in België kan verrast reageren, zoals: *“(…) het is nog erger dan ik dacht (...). Dat is ook voor wie een getuigenis aflegt of wie opgeroepen wordt bij de politie om iets te verklaren?”* (Interview nr. 27). Organisaties die mensen zonder wettig verblijf ondersteunen en hun belangen behartigen zoeken daarom (soms creatieve) alternatieven, en worden hierin regelmatig tegemoet gekomen door agenten die hun discretie inzetten om *“de daders te vatten en slachtoffers te beschermen, zoals de wet het voor heeft”* (Interview nr. 3). Daarnaast zetten middenveldorganisaties via belangenbehartiging in op *“maatschappelijke veranderingen realiseren voor alle slachtoffers zonder wettig verblijf”* (Interview nr. 11) door slachtoffers die bereid zijn hun verhaal naar buiten te brengen en formeel klacht in te dienen extra te ondersteunen: *“Via rechtspraak en het vonnis van één dappere, kunnen maatschappelijke veranderingen gerealiseerd worden voor velen. We moeten rationele keuzes maken, want door gebrek aan tijd en personeel kunnen we niet elke persoon zonder wettig verblijf afzonderlijk ondersteunen.”* (Interview nr. 19).

6.3 Praktijken en ervaringen met betrekking tot wethandhaving

6.3.1 De kracht van de individuele discretie

In België beschikken de handhavingsactoren -in het bijzonder de politie en arbeidsinspectie- over een grote individuele discretie, onder meer wat betreft het hanteren van een firewall naar de DVZ toe (Van den Durpel, 2019). In het Belgische onderzoeksrapport van het 'safe reporting' project onder leiding van de Universiteit van Oxford (2019) zijn talrijke lokale wethandavingspraktijken beschreven. Zo bleek bijvoorbeeld dat de beschikbare politiecapaciteit een belangrijke rol speelt in de individuele discretie om al dan niet een vreemdeling waarvan men vermoedt dat die zonder wettig verblijf is aan te houden en een administratief rapport op te maken voor de DVZ, die dan controleert of de aangehouden persoon effectief zonder wettig verblijf is, en in dat geval een beslissing neemt die de politie dient uit te voeren (Van den Durpel, 2019). Tot op vandaag blijken agenten tijdens patrouilles op openbare plaatsen, bij interventies en/of in hun politiekantoor in zeer verschillende mate te vermoeden dat iemand zonder wettig verblijf is (Interview nr. 3; nr.6; nr. 7; nr. 15; nr. 27), gaande van bijvoorbeeld: *“Als iedereen van kleur verdacht moet worden van misschien geen geldig verblijf te hebben, dan geraken de politiepatrouilles hier bij manier van spreken de straat niet uit”* (Interview nr. 3); of: *“De politie zegt tegen mensen zonder wettig verblijf dat ze asiel moeten aanvragen (...), dat is*

omdat ze de migratiewetten niet kennen, die [agenten] denken dat asiel aanvragen zomaar direct en voor iedereen kan. Ik heb ook eens een creatieve agent meegemaakt. Die zei dat iemand zonder wettig verblijf voor hem een toerist is.” (Interview nr. 7); tot: “Er zijn agenten die bij elk vermoeden van onwettig verblijf de persoon in kwestie aanhouden en [de DVZ] contacteren.” (Interview nr. 15).

Deze en gelijkaardige praktijken remt de toegang tot politie en justitie voor slachtoffers zonder wettig verblijf zonder enige twijfel af (Delvino, 2017; Delvino & Beilfuss, 2021). Het valt immers niet te in te schatten op welke manier een slachtoffer behandeld zal worden en of aan het betreffende misdrijf enige opvolging zal gegeven worden. Het is dan ook begrijpelijk dat middenveldorganisaties, vele advocaten -en soms ook slachtofferinstanties- slachtoffers zonder wettig verblijf ontraden om alleen (zonder potentiële derde partij) naar de politie te stappen, vanwege de perceptie en/of ervaring dat garantie op veilig kunnen rapporteren ontbreekt (Interview nr. 5; nr. 7; nr. 9; nr. 27). Een geïnterviewde vatte het treffend samen: *“Ik kan iemand toch niet aanraden om iets te doen waarvan ik zelf de gevolgen niet kan inschatten. Misschien wordt die persoon wel naar een gesloten centrum gebracht voor uitwijzing. Dan heb ik die persoon wel echt niét geholpen! Dat risico kan ik toch niet nemen, zagezegd iemand helpen en dan wordt die misschien teruggestuurd.”* (Interview nr. 27). Eén van de belangrijke conclusies uit het ‘Safe reporting’ onderzoek in België (Van den Durpel, 2019) was bijgevolg dat er -door de hoge mate van individuele discretie bij wethandhavers- veel uitdagingen zijn om de mogelijkheden voor veilig rapporteren effectief, coherent en consequent te implementeren.

Het onderzoek bracht echter ook een aantal goede voorbeelden en veelbelovende toepassingen van individuele discretie van politieagenten aan het licht. Zo zijn er agenten die op vraag van intermediairs bereid zijn op een veilige of neutrale plaats de klacht van een slachtoffer (formeel of informeel) te noteren (Interview nr. 1; nr. 3; nr. 11; nr. 16; Van den Durpel, 2019). Deze bereidheid is soms ingegeven vanuit *“respect en zorg voor het slachtoffer”* (Interview nr. 1; nr. 16) en/of vanuit pragmatisme, bijvoorbeeld wanneer identiteitscontrole door de digitalisering een voorwaarde is geworden om toegang te hebben tot het politiekantoor (Interview nr. 7; nr.11).

Een aantal van deze praktijken kennen intussen ook uitbreiding. Zo zijn er al meerdere lokale politiebureau's in de ruimere Brusselse regio die consequent de principes van ‘don’t ask’ en ‘don’t tell’⁵⁶ hanteren, waardoor de verblijfsstatus van slachtoffers en getuigen geen voorwaarde is om toegang te hebben tot bijvoorbeeld politionele slachtofferbejegening. Hier en daar is er ook een zogenaamd ‘gentlemen’s agreement’ tussen een middenveldorganisatie of specifieke slachtofferinstantie en een bepaalde politie-unit zoals de zedenpolitie om veilige rapportage mogelijk te maken door de DVZ niet te contacteren wanneer een slachtoffer zichzelf aanmeldt. Zo vertelden enkele geïnterviewden dat *“Als een slachtoffer zich zelf aanmeldt en bereid is klacht neer te leggen, dan maakt de politie geen administratief verslag voor de DVZ op. Dat is alleen als ze zich zelf spontaan*

⁵⁶ Beide principes maken deel uit van de zogenaamde ‘Sanctuary-maatregelen’ m.b.t. het rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf. Sanctuary maatregelen bestaan uit drie aspecten: ‘don’t ask’-beleid, waarbij agenten niet vragen naar de verblijfsstatus van degene die klacht neerlegt of een misdrijf informeel meldt; ‘don’t tell’-beleid, betekent dat politieagenten de immigratiestatus niet doorgeven aan de immigratiehandhavers, en; ‘don’t enforce’-beleid, wat inhoudt dat de politie niet deelneemt aan het handhaven van de nationale immigratiewetgeving.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

aanmelden hé, niet als de politie tijdens een interventie vaststelt dat iemand slachtoffer is (...) en de persoon in kwestie moet wel ook klacht neerleggen natuurlijk.” (Interview nr. 11).

Niet alleen politie, maar ook andere wethandhavers beschikken over individuele discretie. Hoewel de verschillende actoren binnen het OM op basis van richtlijnen en instructies handelen en regelmatig ervaringen uitwisselen onder collega's net om gelijke situaties op een gelijke manier te beoordelen en om van elkaar te leren, heeft elke Parketmagistraat, Onderzoeksrechter en Procureur des Konings ook interpretatieruimte op basis van diens discretionaire bevoegdheid (Breyne, 2010; De Backer, 2019). Overeenkomstig Artikel 10 van de Slachtofferrichtlijn kunnen geregistreerde slachtoffers wel opsporings- en/of onderzoeksmaatregelen vragen, en dient de verantwoordelijke actor diens beslissing te motiveren wanneer niet op het verzoek wordt ingegaan (De Backer, 2019).

Tot slot laten ook de interne instructies van de DVZ enige discretie aan de individuele ambtenaren die de beslissingen van de Directeur-generaal van de DVZ voorbereiden (DVZ, 2017; Myria, 2023). Hoe met deze individuele beoordelingsvrijheid wordt omgegaan blijkt te verschillen van unit tot unit: *“Er is geen courante praktijk of systeem om gelijkaardige dossiers te vergelijken om tot gelijkaardige beslissingen te komen.”* (Interview nr. anoniem). Dit bevordert noch de transparante werking van de DVZ (Myria, 2023) noch het vertrouwen van middenveldorganisaties, migranten en andere actoren in de DVZ: *“(…) dezelfde situaties worden soms anders beoordeeld door de DVZ (...) en als er dan om uitleg wordt gevraagd, komt er geen antwoord of wordt er geschermd met procedures.”* (Interview nr. 5).

7. Verbetervoorstellen inzake veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

De geformuleerde verbetervoorstellen vloeien voort uit de combinatie van de literatuurstudie; analyse van de wetgeving, beleid en diverse praktijken inzake veilige aangifte van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België; en concrete aanbevelingen van de geïnterviewde volwassenen in een preciaire verblijfssituatie, slachtofferhulp- en handhavingsinstanties en relevante NGOs (belangen- en/of hulporganisaties). Met andere woorden, deze verbetervoorstellen weerklonken herhaaldelijk. Ze werden doorheen het onderzoek scherp gesteld zowel vanuit de theorie, regelgeving versus praktijk analyse, als de ervaringen van deskundigen.

Inhoudelijk zijn de verbetervoorstellen erop gericht om veilige aangifte van misdrijven bij de politie, arbeidsinspectie, parket of arbeidsauditoraat te realiseren voor slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf, overeenkomstig de minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van misdrijven en hun familieleden, zoals opgenomen in de EU-Slachtofferrichtlijn 2012/29/EC. Met andere woorden, aanbevelingen die niet specifiek betrekking hebben op mensen zonder wettig verblijf, evenals aanbevelingen omtrent andere aspecten dan veilige aangifte die bijdragen aan een veiligheidsgevoel van slachtoffers en getuigen vallen buiten het bestek van dit onderzoeksrapport. Aangezien de obstakels voor veilig rapporteren van een misdrijf zich niet bij de slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België situeren, maar bij de structuren (namelijk het ontbreken van een firewall tussen de DVZ en andere handhavings- en slachtofferdiensten) en dienstverlenende actoren (namelijk gebrek aan nodige kennis, vaardigheden en attitudes), zijn er geen verbetervoorstellen om bijvoorbeeld onderrapportage te verminderen. Dat mensen zonder wettig verblijf schrik hebben om naar de politie te gaan uit angst om uitgewezen te worden, blijkt helaas niet onterecht.

Onderstaande verbetervoorstellen zijn in eerste instantie gericht aan de partners van de Belgische VISA RoC projectgroep. Zij kunnen er, samen met andere te betrekken actoren (zie Bijlage 7), verder mee aan de slag. Afhankelijk van de beschikbare middelen, (wettelijke) mogelijkheden en ambities dienen de ter harte genomen verbetervoorstellen verfijnd te worden tot een stappenplan voor de lokale, regionale en/of nationale uitvoering. Binnen de schoot van het EU-project VISA RoC, kan in dit kader ook gebruik gemaakt worden van de bevindingen en praktijken uit Barcelona, Utrecht en Milaan.

7.1 Een firewall installeren en hanteren tussen enerzijds immigratiehandhaving en anderzijds dienstverlening van politie en slachtofferinstanties

Met de EU-Slachtofferrichtlijn en de omzetting ervan in de Belgische wetgeving is duidelijk dat slachtofferschap van een misdrijf primeert op verblijfsstatus. Echter, doordat de politie betrokken is in het immigratiehandavingsregime van de DVZ⁵⁷, wordt dit voorrangsprincipe in de praktijk vaak teniet gedaan of is het een obstakel waarmee de politie geconfronteerd wordt in diens individuele discretieruimte. De basis van een slachtoffergerichte aanpak die gerechtigheid en bescherming biedt aan elk slachtoffer en aan elke getuige van een misdrijf ongeacht diens verblijfsstatus is dat een veilig aangifte van het misdrijf gegarandeerd is (Verelst et al., 2021).

Om slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België effectief toegang te geven tot justitie overeenkomstig de minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten moet een zogenaamde firewall geïnstalleerd worden waardoor er geen gegevensuitwisseling is tussen enerzijds de Belgische immigratiehandhaver DVZ en anderzijds diensten van slachtofferhulp en niet-immigratie wethandhaving. De wettelijke basis voor een firewall tussen politie en de DVZ met betrekking tot slachtoffers en getuigen van een misdrijf zonder wettig verblijf zit vervat in Artikel 22 van de Slachtofferrichtlijn (Individuele beoordeling van slachtoffers om specifieke beschermingsbehoeften te bepalen) en in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die het doorgeven van persoonlijke gegevens zonder de expliciete toestemming door die persoon verbiedt (Mallet-Garcia & Delvino, 2020; Picum, 2021).

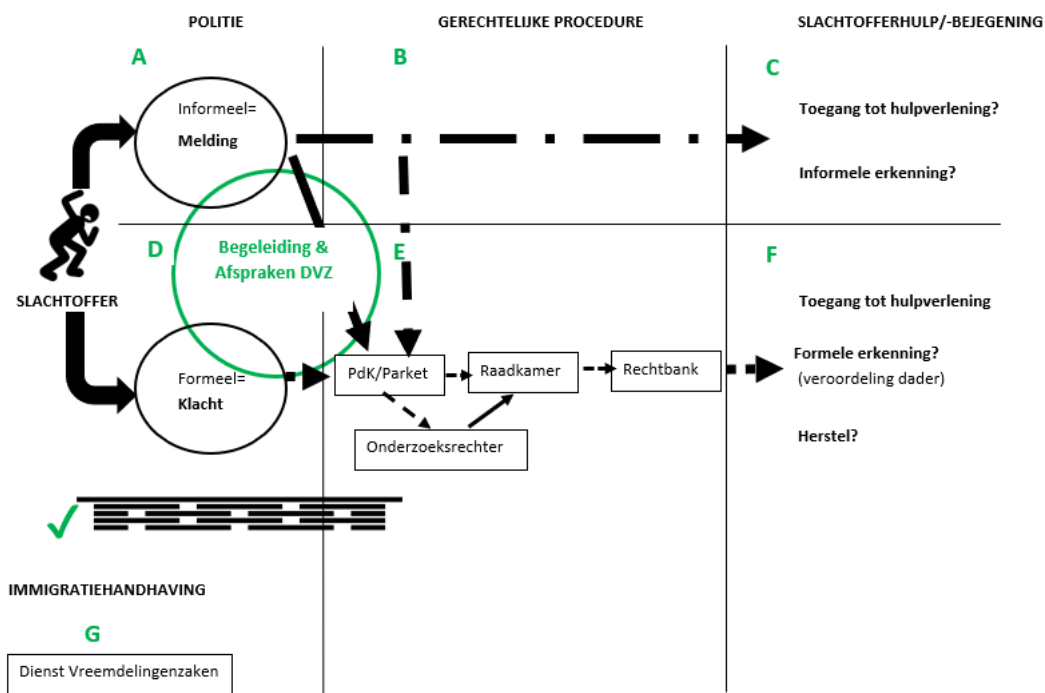
België heeft ervaring met het structureel hanteren van een firewall tussen dienstverlening en immigratiehandhaving in functie van de openbare veiligheid. De expertise die tijdens de periode van COVID-maatregelen is opgebouwd, kan aangewend worden om de toepassing ervan uit te breiden naar het rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf. Op een veilige manier kunnen rapporteren van misdrijven leidt er immer toe dat:

- ✓ Veiligheid in de samenleving vergroot;
- ✓ Daders verantwoordelijk gesteld worden voor toegebrachte schade;
- ✓ Slachtoffers effectief ondersteund worden;
- ✓ Het vertrouwen in de publieke instellingen (zoals politie en justitie) toeneemt, en;
- ✓ Overheidsmiddelen efficiënt besteed worden (Picum, 2021).

Figuur 3 geeft een schematisch overzicht van de twee voorstellen waarop een firewall tussen enerzijds immigratiehandhaving door de DVZ en anderzijds dienstverlening door politie en slachtofferinstanties effectief kan ge(her)installeerd worden. Beide voorstellen zijn het resultaat van interviews en andere uitwisseling met experts terzake.

⁵⁷ De politie kan de DVZ inschakelen bij twijfel aan de geldigheid van het verblijfsstatuut van de vreemdeling (Art. 21 wet van 7/12/1998 en Art. 17 wet van 21/03/2018) en moet dit doen ingeval het een (vermoedelijke) dader van een administratief (zoals zonder wettig verblijf zijn) of strafrechtelijk misdrijf betreft (Art. 17 wet van 17 maart 2018).

Figuur 3: (her)installeren van een firewall tussen immigratiehandhaving en dienstverlening van politie en slachtofferinstanties

7.1.1 Een protocol voor slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

- 1) Ten eerste dient -bijvoorbeeld onder de vlag van het Belgische coördinatieorgaan voor hulpverlening aan slachtoffers, het Nationaal Forum- een protocol te worden uitgewerkt voor het veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf;
- 2) Na het opstellen van dit protocol moet het bekend gemaakt worden bij de politie en slachtofferdiensten alsook bij de DVZ, bijvoorbeeld via een ministerieel besluit en een informatiecampagne;
- 3) Via een omzendbrief deelt de DVZ de nadere procedure mee inzake het aanduiden van het vak slachtoffer van een "misdrijf algemeen" in het administratief verslag van de politie aan de DVZ;
- 4) Wanneer de DVZ in aanraking komt met een slachtoffer of getuige van een misdrijf zonder wettig verblijf in België wordt een Bijlage 15⁵⁸ afgeleverd. Hiertoe wordt het toepassingsgebied voor het afleveren van een Bijlage 15 uitgebreid met een categorie "aankomen van een procedure slachtoffer van een misdrijf algemeen".

⁵⁸ Dit is een tijdelijk verblijfsrecht van 45 dagen, dat door de DVZ wordt afgeleverd aan een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

7.1.2 Een veilige wand tussen politie en slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

- 1) (Slachtoffer)organisaties die mensen zonder wettig verblijf ondersteunen nemen een rol op als brugpersoon tussen de politie en slachtoffers en getuigen van een misdrijf zonder wettig verblijf in België. De tussenpersoon zorgt ervoor dat tussen de DVZ en politie wordt afgesproken dat geen gevolg wordt gegeven aan het onwettige verblijf van het slachtoffer of de getuige van het misdrijf, of -ingeval dergelijke afspraak reeds bestaat- dat deze afspraak wordt toegepast.
- 2) (Slachtoffer)organisaties die mensen zonder wettig verblijf ondersteunen treden -zoals advocaten dat kunnen- op in naam van hun cliënt door de klacht neer te leggen. De betreffende organisatie wordt geregistreerd als slachtoffers of als burgerlijke partij.

7.2 Eenvoudige en toegankelijke Informatie voorzien en promoten

De werking, mogelijkheden en beperkingen, bevoegdheden, praktische organisatie, enz. van zowel slachtofferorganisaties als wethandavingsinstanties is uitgebreid en complex. Zo valt de ganse weg die een formele klacht aflegt onder de bevoegdheid van de federale overheid, terwijl dienstverlening aan slachtoffers, behalve slachtofferbejegening bij de politie, sinds de staatshervorming van 2016 regionale materie is (De Backer, 2016). Deze complexe verdeling, en versnippering van diensten leidt ertoe dat slachtoffers en middenveldorganisaties meestal de bomen door het bos niet zien.

Dit grote obstakel kan vrij eenvoudig en zonder al te veel (financiële en capacitaire) middelen aangepakt worden. Bovendien moeten de Belgische overheden, in uitvoering van Artikel 3 van de Slachtofferrichtlijn, in eenvoudige en toegankelijke taal communiceren opdat slachtoffers van een misdrijf kunnen begrijpen en begrepen worden vanaf het eerste contact met een bevoegde autoriteit en tot en met het volledige traject van de strafprocedure is afgerond. Dat kan onder andere door:

- 7.2.1 Ontwikkelen van een informatieboekje op basis van afbeeldingen en pictogrammen voor slachtoffers en getuigen van een misdrijf
- 7.2.2 Opmaken en via de digitale communicatiekanalen van de betrokken overheden beschikbaar stellen van een eenvoudige informatiefiche over het volledig traject van de strafprocedure (inclusief hulpverleningsmogelijkheden) ten aanzien van middenveldorganisaties
- 7.2.3 Ontwikkelen van een contactkaart die slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf die een misdrijf hebben gemeld bij de bevoegde instanties kunnen tonen aan de politie waardoor de DVZ niet dient ingeschakeld te worden

7.3 Opleiding en permanente training voorzien voor iedereen die in aanraking kan komen met slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf in België

In bijna elk interview werd aan de hand van diverse voorbeelden aangegeven dat zowel agenten als andere wethandhavers, slachtofferhulpverleners en medewerkers van andere middenveldorganisaties nood hebben aan (meer) specifieke informatie en vaardigheden met betrekking tot slachtoffers van een misdrijf zonder wettig verblijf in België. Het voorzien van basis en gespecialiseerde opleidingen en trainingen voor overheidspersoneel dat met slachtoffers in aanraking kan komen en voor slachtofferhulpverleners is uitgebreid opgenomen in Artikel 25 van de Slachtofferrichtlijn. Dergelijke opleiding moet erop gericht zijn “de praktijkbeoefenaar in staat te stellen slachtoffers te erkennen en hen op een respectvolle, professionele en niet-discriminerende manier te bejegenen”, aldus Artikel 25.5 van de Slachtofferrichtlijn.

Inspiratie en tips voor de invulling van deze opleidingen en trainingen kan gehaald worden uit de resultaten van het door de EU-gesubsidieerde INHeRE project onder coördinatie van de Universiteit Gent. Alle informatie en tools zijn beschikbaar op: <https://www.icrhb.org/nl/projecten/inclusive-holistic-care-for-migrant-victims-of-sexual-violence-inhere>.

In het bijzonder twee inhoudelijke opleidings- en trainingsnoden komen uit het VISA RoC België onderzoek naar voor:

7.3.1 Algemene kennis over de Belgische wetgeving inzake én immigratierecht én slachtofferhulp (al dan niet in kader van een strafprocedure)

7.3.2 Basisvaardigheden op maat om slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf op een correcte, respectvolle en veilige manier te bejegenen

Bijlage 1: Overzicht van frequent gebruikte afkortingen

ATD	Alternatieven voor Detentie
BGV	Bevel om het Grondgebied te Verlaten
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken
EC	Europese Commissie
ECRI	Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag van de Rechten van de Mens
Ger.w.	Gerechtelijk wetboek
Gw	Grondwet
KB	Koninklijk Besluit
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OM	Openbaar Ministerie
O&O	Opvang en Oriëntatie
PdK	Procureur des Konings
Pg	Procureur-generaal
PV	Proces-Verbaal
SIS	Schengen Informatie Systeem
Soc. Sw.	Sociaal Strafwetboek
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Sw.	Strafwetboek
VISA RoC	Veilig rapporteren van misdrijven door slachtoffers en getuigen zonder wettig verblijf
Vw	Vreemdelingenwet
WGP	Wet op de Geïntegreerde Politie
WPA	Wet op het Politieambt
ZSG	Zorgcentrum na Seksueel Geweld

Bijlage 2: Informatie- en toestemmingsformulier

Onderzoek VISA RoC België

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door het Centrum voor de Sociale Studie van Migratie en Vluchtelingen (CESSMIR) van de Universiteit Gent, in opdracht van de Stad Gent en hun partners: Orbit vzw, FAIRWORK Belgium, CAW Oost-Vlaanderen, IN-Gent/Amal.

De verantwoordelijke onderzoekers zijn:

Anja Van den Durpel
CESSMIR, vakgroep Sociaal Werk en
Sociale Pedagogiek, Faculteit
Psychologie en Pedagogische
Wetenschappen, Universiteit Gent
E-mail: anja.vandendurpel@ugent.be

Ilse Derluyn
CESSMIR, vakgroep Sociaal Werk en
Sociale Pedagogiek, Faculteit
Psychologie en Pedagogische
Wetenschappen, Universiteit Gent
E-mail: ilse.derluyn@ugent.be

Informatie over de studie

Graag nodigen we u uit voor een interview in kader van een onderzoek over de uitvoering van de EU Slachtofferrichtlijn (2012/29/EU) in België. Dit onderzoek is een onderdeel van VISA RoC, een EU-project met de steden Barcelona, Utrecht, Milaan en Gent. VISA RoC wordt gefinancierd door het DG Justitie "Oproep tot het indienen van voorstellen voor actiesubsidies ter ondersteuning van transnationale projecten ter versterking van de rechten van personen die verdacht of beschuldigd worden van misdaad en de rechten van slachtoffers van misdrijven (JUST-2021-JACC)". VISA RoC wordt gecoördineerd door de Universiteit van Barcelona, Faculteit Politieke Wetenschappen, Staatsrecht en Rechtsfilosofie. Het Belgische onderzoek wordt uitgevoerd door het Centrum voor de Sociale Studie van Migratie en Vluchtelingen (CESSMIR) van de Universiteit Gent, in opdracht van de Stad Gent.

Neem voldoende tijd om deze informatiebrief aandachtig te lezen voor u beslist deel te nemen aan dit onderzoek door middel van een interview. Aarzel niet om vragen te stellen als er onduidelijkheden zijn of indien u bijkomende informatie wenst. Zorg ervoor dat u alles begrijpt. Eens u beslist heeft om deel te nemen aan de studie zullen we samen, bij de aanvang van het interview, het toestemmingsformulier achteraan deze bundel invullen.

Wat is het doel van het onderzoek?

Het project VISA RoC focust op de Slachtofferrichtlijn die minimumnormen vaststelt voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van misdrijven, ongeacht de verblijfsstatus van slachtoffers. In overeenstemming met de EU-strategieën voor slachtoffers van misdrijven, non-discriminatie en gendergelijkheid, bevordert VISA RoC expliciet de gelijke

toegang van slachtoffers in een onwettige verblijfssituatie tot de rechten van slachtoffers door middel van veilige melding van misdrijven.

Het Belgische onderzoek omvat 1) een literatuurstudie over de wettelijke mogelijkheden en beperkingen met betrekking tot de rechten van slachtoffers en getuigen in een onwettige verblijfssituatie in België; 2) semigestructureerde interviews met mensen in een precaire of irreguliere verblijfssituatie en met NGOs, slachtofferhulp- en handhavingsinstanties over de praktijken rond veilige aangifte van misdrijven door slachtoffers en getuigen in een onwettige verblijfssituatie in België. Op basis van de bevindingen zullen 2 opleidingen georganiseerd worden voor professionals (diensten en organisaties die slachtofferhulp bieden en/of in contact komen met slachtoffers en getuigen in een onwettige verblijfssituatie).

Ethische goedkeuring

Deze studie werd goedgekeurd door de Ethische Commissie van de Faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen van de Universiteit Gent. In geen geval dient u de goedkeuring door de Ethische Commissie te beschouwen als een aanzet tot deelname aan deze studie.

De onderzoekers voeren dit onderzoek uit in overeenstemming met de geaccepteerde maatstaven voor wetenschappelijk en ethisch gedrag. Hierbij houden zij zich aan de principes van onderzoeksethiek conform de Europese Code voor Wetenschappelijke Integriteit (2017), het Beleidsplan Wetenschappelijke Integriteit van de Universiteit Gent (2015), het Kader voor Goede Onderzoekspraktijk van de Universiteit Gent (2020), en het Specifiek ethisch protocol voor wetenschappelijk onderzoek aan de faculteit van Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Gent (2021).

Informatie m.b.t. Privacy en Persoonsgegevens

Alle persoonsgegevens die worden verzameld zijn van bij de aanvang anoniem. Dit betekent dat zowel de onderzoekers als andere personen uw identiteit niet zullen vragen. De informatie die u vertrekt wordt gepseudonimiseerd zodat uw identiteit niet kan worden afleiden uit of gekoppeld aan de verzamelde gegevens en uw antwoorden.

Informatie m.b.t. deelname

Wat houdt deelnemen aan dit onderzoek in?

Indien u wenst deel te nemen aan dit onderzoek, zal de onderzoeker een semigestructureerd interview met u afnemen. Bij de aanvang van een interview schetst de onderzoeker het kader en opzet van het onderzoek en wordt het toestemmingsformulier achteraan deze bundel ingevuld. Het interview bestaat uit een aantal open vragen over uw ervaringen betreffende de uitvoering van de Slachtofferrichtlijn ten aanzien van mensen in een onwettige verblijfssituatie. U bent bij elke vraag vrij om al dan niet te antwoorden, extra ervaringen, opmerkingen, enzovoort toe te voegen, en om uw vragen over het onderzoek te stellen aan de onderzoeker.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Tijdens het interview maakt de onderzoeker gepseudonimiseerde notities. Indien u hierin toestemt wordt het interview opgenomen voor eigen gebruik, zodat relevante informatie die u verstrekt niet verloren gaat.

De informatie die door middel van het interview verstrekt is, wordt vertrouwelijk behandeld. Bovendien hanteren de onderzoekers firewalls, wat betekent dat mogelijks herkenbare data niet wordt uitgewisseld tussen dienstverleners en wethandhavers (Crépeau & Hastie, 2015; Delvino & Beilfuss, 2021; Geddie et al., 2014).

We schatten in dat een interview ongeveer een uurtje van uw tijd in beslag neemt. Als geïnterviewde kiest u de datum, uur en plaats van het interview, de onderzoeker komt ter plaatse op het afgesproken tijdstip.

U kan ten allen tijde, zonder opgave van reden, uw deelname aan het onderzoek stopzetten. Uw beslissing heeft geen invloed op de verdere relatie met de onderzoekers, de onderzoeksinstelling, de opdrachtgever en/of de projectpartners. Uw deelname en/of beslissing om niet deel te nemen of om uw deelname stop te zetten heeft ook geen invloed op uw verblijfssituatie en ondersteuning die u krijgt van derden.

Indien u dit wenst, kan u een samenvatting van de bevindingen krijgen nadat het onderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn.

Wat zijn de risico's en voordelen bij deelname aan dit onderzoek?

Aan dit onderzoek is geen enkel bekend blijvend risico verbonden. Deelname aan dit onderzoek levert aan de geïnterviewde geen fysieke, mentale en/of materiële voordelen en nadelen op.

Is er een vergoeding of beloning voorzien bij deelname aan dit onderzoek?

Uw deelname aan dit onderzoek wordt niet vergoed of anderszins verloond.

Hergebruik van gegevens

De verzamelde onderzoeksgegevens kunnen ook nuttig zijn bij het beantwoorden van toekomstige onderzoeksvragen. Daarom bestaat de mogelijkheid dat de gepseudonimiseerde onderzoeksgegevens worden hergebruikt op een later tijdstip voor ander onderzoek. Het hergebruiken van deze onderzoeksdata kan zowel gebeuren binnen het eigen onderzoeksteam, als door externe onderzoekers binnen en buiten de Europese Unie, bv. via een speciaal daarvoor bedoeld deelplatform voor onderzoeksdata.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes
Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Toestemmingsformulier m.b.t. deelname aan de studie

Gelieve het juiste vakje aan te kruisen	Ja	Nee
Ik neem vrijwillig deel aan deze wetenschappelijke studie en geef toestemming aan de onderzoekers om mijn gegevens te verwerken, ze te bewaren, te analyseren en erover te rapporteren.		
Ik weet dat ik me op elk ogenblik uit de studie mag terugtrekken zonder een reden voor deze beslissing op te geven en zonder dat dit op enige wijze een invloed zal hebben op mijn verdere relatie met de onderzoeker, onderzoeksinstelling, de opdrachtgever en/of de projectpartners.		
Ik begrijp dat het stopzetten van mijn deelname geen negatieve invloed heeft op mijn verblijfssituatie en ondersteuning van derden.		
Ik heb voldoende uitleg gekregen over de aard, het doel, de duur, en de voorziene effecten van de studie. Ik kreeg de gelegenheid om vragen te stellen en ik heb op al mijn vragen een bevredigend antwoord gekregen.		
Ik wens een samenvatting van de bevindingen te krijgen nadat het onderzoek is afgerond en de resultaten bekend zijn.		

Naam deelnemer	Naam onderzoeker
Niet van toepassing (Interview nummer:)	
Datum:	Datum:
Handtekening: niet van toepassing	Handtekening

Bijlage 3: Interviewgids slachtoffers met een precare verblijfssituatie in België

- 1) Je neemt aan dit interview deel via organisatie X. Ken je X al lang ...? (= beginvraag op te luisteren naar de leefsituatie en historiek in België en demografische gegevens)
- 2) Ben je zelf al slachtoffer/ getuige geweest van een misdrijf, vb. diefstal, afpersing, uitbuiting, geweld, misbruik ...? Welk(e)?
 - 2.1) Indien ja, welk(e)/ hoe vaak/ wanneer?
 - 2.2) Indien ja, (per ervaren misdrijf) hoe ervaarde je het om slachtoffer/ getuige te zijn in een situatie zonder wettig verblijf? Is dit anders in een situatie met geldige verblijfsdocumenten?
 - 2.3) Indien ja, (per ervaren misdrijf) heb je hierover verteld aan ... (diensten, organisaties, vrienden, ...)? Waarom (niet)?
 - 2.4) Indien ja, (per ervaren misdrijf) kon je voor hulp/ ondersteuning terecht bij ... (diensten, organisaties, vrienden, ...)? Waarom (niet)?
 - 2.5) Indien ja, (per ervaren misdrijf) is er een aangifte gedaan van het misdrijf (misdrijven) bij de politie? Waarom (niet)? Hoe ervaarde je dit?
- 3) Van welke misdrijven zijn andere MZ WV die je kent (het vaakst) slachtoffer/ getuige volgens jou?
- 4) Ken je organisatie(s), dienst(en), ... waar MZ WV slachtoffers en getuigen terecht kunnen?
- 5) Wat zou kunnen helpen om aangifte te doen van een misdrijf als MZ WV slachtoffer of getuige?
- 6) Kwam je al in contact met de politie? Wat is(zijn) je ervaring(en)?
- 7) In welke omstandigheden/ van welk(e) misdrijf(en) zou je wel aangifte doen van een misdrijf als MZ WV slachtoffer of getuige ?

Bijlage 4: Interviewgids handavingsinstellingen en slachtoffer-ondersteunende organisaties

1) Wat is het doel van je dienst/ organisatie?
2) Met wie (doelgroep(en) slachtoffers) kom je het vaakst in contact?
3) Kunnen (vertegenwoordigers van) MZ WV bij je dienst/ organisatie terecht wanneer ze slachtoffer of getuige zijn van een misdrijf?
3.1) Indien ja, hoe vaak kom je in contact met (vertegenwoordigers van) MZ WV slachtoffers en getuigen (t.o.v. totaal)?
3.2) Indien ja, hoe vinden MZ WV slachtoffers/ getuigen hun weg tot bij je dienst/ organisatie?
3.3) Indien ja, van welke misdrijven zijn MZ WV (het vaakst) slachtoffer/ getuige?
3.4) Indien ja, wat zijn je concrete ervaringen m.b.t. het verlenen van je diensten aan MZ WV slachtoffers en getuigen: kan je enkele voorbeelden geven van cases die goed verliepen? Wat/ waarom verliep het goed?
3.5) Indien ja, wat zijn je concrete ervaringen m.b.t. het verlenen van je diensten aan MZ WV slachtoffers en getuigen: kan je enkele voorbeelden geven van cases die niet goed verliepen? Wat/ waarom verliep het niet goed?
3.6) Indien ja, werk je samen met andere organisaties/ diensten ter ondersteuning van MZ WV slachtoffers en getuigen?
3.7) Indien nee, kan je/ verwijs je (vertegenwoordigers van) MZ WV slachtoffers en getuigen door naar...?
4. Zijn er andere diensten/ organisaties waar MZ WV (ook) bij terecht kunnen wanneer ze slachtoffer of getuige zijn van een misdrijf?
5. Zie je wetgevings- en/of andere noden voor jouw instelling/ organisatie om veilig rapporteren door MZ WV slachtoffers en getuigen te verbeteren? Vind je veilig rapporteren voor MZ WV slachtoffers belangrijk?
6. Zie je wetgevings- en/of andere mogelijkheden (welke?) om veilig rapporteren door MZ WV slachtoffers en getuigen te verbeteren?

Bijlage 5: Interviewgids organisaties die (ook) de belangen van slachtoffers en getuigen in een onwettige verblijfssituatie behartigen/ ondersteunen

- 1) Wat is het doel van je organisatie?
- 2) Wie is de doelgroep(en) van je organisatie?
- 3) Vertellen (hoe vaak?) MZWV over hun slachtofferschap/ getuige zijn van een misdrijf?
- 4) Kunnen MZWV bij je organisatie terecht wanneer ze slachtoffer of getuige zijn van een misdrijf?
 - 4.1) Indien ja, wat zijn je concrete ervaringen/ mogelijkheden om MZWV slachtoffers en getuigen te ondersteunen?
 - 4.2) Indien ja, van welke misdrijven zijn MZWV (het vaakst) slachtoffer/ getuige?
 - 4.3) Indien ja, wat zijn je concrete ervaringen m.b.t. het verlenen van je diensten aan MZWV slachtoffers en getuigen: kan je enkele voorbeelden geven van cases die goed verliepen? Wat/ waarom verliep het goed?
 - 4.4) Indien ja, wat zijn je concrete ervaringen m.b.t. het verlenen van je diensten aan MZWV slachtoffers en getuigen: kan je enkele voorbeelden geven van cases die niet goed verliepen? Wat/ waarom verliep het niet goed?
 - 4.5) Indien ja, werk je samen met andere organisaties/ diensten ter ondersteuning van MZWV slachtoffers en getuigen?
 - 4.6) Indien nee, kan je/ verwijst je MZWV slachtoffers en getuigen door naar...?
5. Zijn er andere diensten/ organisaties waar MZWV (ook) bij terecht kunnen wanneer ze slachtoffer of getuige zijn van een misdrijf?
6. Zie je wetgevings- en/of andere noden voor jouw organisatie om veilig rapporteren door MZWV slachtoffers en getuigen te verbeteren?
7. Zie je wetgevings- en/of andere mogelijkheden (welke?) om veilig rapporteren door MZWV slachtoffers en getuigen te verbeteren?

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Bijlage 6: Codeboek interviews VISA RoC België

Code	Beschrijving
	Restrictieve wetgeving mensen zonder wettig verblijf
Aanhouding door politie	De geïnterviewde vertelt dat een persoon zonder wettig verblijf door de politie wordt meegenomen naar een politiebureau en daar tijdelijk opgesloten wordt.
Vasthouding	De geïnterviewde vertelt dat een persoon zonder wettig verblijf opgesloten wordt/ is met de bedoeling om die persoon gedwongen terug te laten keren naar het land van herkomst (uitvoering verwijderingsbeslissing).
Bevel om het grondgebied te verlaten (BGV)	De geïnterviewde verwijst naar een document dat gegeven wordt aan een persoon zonder wettig verblijf wiens verblijfsstatus door een overheidsdienst onthuld is.
Illegale tewerkstelling	De geïnterviewde vertelt dat een persoon zonder wettig verblijf in België niet op een legale manier kan werken of tewerk gesteld kan zijn.
Identiteitscontrole	De geïnterviewde vertelt dat identiteitsdocumenten van een persoon worden gecontroleerd door de politie.
Controle werkvergunning	De geïnterviewde vertelt dat een arbeidsinspecteur de werkvergunning van een persoon controleert.
Administratief verslag voor DVZ	De geïnterviewde vertelt dat de politie persoonsgegevens doorgeeft aan de DVZ.
Werkplaatsbezoek	De geïnterviewde vertelt dat een arbeidsinspecteur op de arbeidsplaats de naleving van de arbeidswetgeving controleert.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Rechten slachtoffer	
Tolken en vertaling	De geïnterviewde vertelt over het al dan niet aanwezig zijn van tolk en/of vertaling in kader van het rapporteren van een misdrijf door een persoon zonder wettig verblijf.
Firewall	De geïnterviewde vertelt dat er al dan niet gegevensuitwisseling is tussen enerzijds immigratiehandhaving en andere diensten (zoals slachtofferhulp, niet-immigratie wethandhaving, sociale diensten, enz.).
Veilige omgeving	De geïnterviewde vertelt over het al dan niet aanwezig zijn van een fysiek en mentaal veilige ruimte voor het rapporteren van een misdrijf door een persoon zonder wettig verblijf.
Schadevergoeding	De geïnterviewde vertelt over het al dan niet (kunnen) krijgen van een financiële compensatie door een slachtoffer zonder wettig verblijf.
Informatie op maat	De geïnterviewde vertelt dat een persoon zonder wettig verblijf al dan niet relevante en begrijpelijke inlichtingen aangeboden krijgt.
Discretie macht/ interpretatieruimte	
Discretie DVZ	De geïnterviewde vertelt dat de DVZ op case-by-case basis/ per individueel geval beslist om een BGV en/of inreisverbod en/of vasthoudingsbevel te laten afleveren.
Discretie politie	De geïnterviewde vertelt dat een politieagent individueel (al dan niet met kennis van zaken) beslist of/ hoe die met het administratieve misdrijf "zonder wettig verblijf" omgaat en bijgevolg al dan niet op een bepaalde manier optreedt.
Discretie arbeidsinspectie	De geïnterviewde vertelt dat een arbeidsinspecteur individueel beslist of/ hoe die met het administratieve misdrijf "zonder wettig verblijf" omgaat en bijgevolg al dan niet op een bepaalde manier optreedt (waarderingsrecht).

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Discretie OM	De geïnterviewde vertelt dat een parketmagistraat/ Procureur des Konings individueel beslist of/ hoe die met het administratieve misdrijf "zonder wettig verblijf" omgaat en bijgevolg al dan niet op een bepaalde manier optreedt.
Een misdrijf rapporteren als slachtoffer of getuige	
Melden van een misdrijf	De geïnterviewde vertelt dat informeel informatie wordt verstrekt over een misdrijf (mondeling of per brief), zonder dat de identiteit van de melder bekend wordt gemaakt.
Aangifte van een misdrijf	De geïnterviewde vertelt dat formeel klacht wordt ingediend bij de politie over een misdrijf.
Geen bevel om het grondgebied te verlaten	De geïnterviewde geeft een voorbeeld van een situatie waarin geen BGV werd afgeleverd of geen BGV zou mogen worden afgeleverd aan een slachtoffer zonder wettig verblijf.
Bijlage 15	De geïnterviewde geeft een voorbeeld van een situatie waarin een Bijlage 15 werd afgeleverd of een Bijlage 15 zou moeten worden afgeleverd aan een slachtoffer zonder wettig verblijf.
Slachtofferzorg	
Slachtofferhulp	De geïnterviewde vertelt over de dienstverlening van een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CW)/ Service d' Aide aux Victimes aan een slachtoffer van een misdrijf.
Slachtofferonthaal (Justitiehuis)	De geïnterviewde vertelt over de dienstverlening van een Justitiehuis aan een slachtoffer van een misdrijf.
Slachtofferbejegening	De geïnterviewde vertelt over de dienstverlening bij de politie aan een slachtoffer van een misdrijf.
Gespecialiseerd onthaalcentrum mensenhandel	De geïnterviewde vertelt over de dienstverlening van Payoke/ PAG-ASA/ Sürya aan een slachtoffer van mensenhandel.
Zorgcentrum na seksueel geweld	De geïnterviewde vertelt over de dienstverlening van een Zorgcentrum na seksueel geweld (ZSG) aan een slachtoffer van seksueel geweld.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Hindernissen voor toegang tot slachtofferzorg	De geïnterviewde geeft een voorbeeld van een obstakel in de dienstverlening van en/of toegang tot slachtofferzorg voor een slachtoffer van een misdrijf.
Belangenbehartiging	De geïnterviewde geeft een voorbeeld van hoe de belangen van slachtoffers zonder wettig verblijf behartigd (moeten) worden.
Redenen om een misdrijf (niet) te rapporteren als slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf	
Angst om uitgewezen te worden	De geïnterviewde geeft aan dat een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf een misdrijf (niet) rapporteert omwille van schrik om een beslissing tot verwijdering/ uitzetting te krijgen.
Psychische druk om te slagen	De geïnterviewde geeft aan dat een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf een misdrijf (niet) rapporteert omwille van mentale stress om succesvol te zijn in het land waarin men zich bevindt.
Schaamte ingeval van falen	De geïnterviewde geeft aan dat een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf een misdrijf (niet) rapporteert omwille van verlegenheid/ gêne tegenover naasten/ verwanten als men niet voldoet aan (bepaalde) verwachtingen.
Kennis/ besef slachtofferschap	De geïnterviewde geeft aan dat een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf een misdrijf (niet) rapporteert omwille van (gebrek) aan bepaalde kennis en/of (gebrek) aan besef dat men slachtoffer is van een misdrijf.
Draaglast/ draagkracht	De geïnterviewde geeft aan dat een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf een misdrijf (niet) rapporteert omwille van het mentale (on)vermogen om met de gebeurtenis(sen) om te gaan.
Steun en advies van derden	De geïnterviewde geeft aan dat een slachtoffer of getuige zonder wettig verblijf een misdrijf (niet) rapporteert omwille van bijstand/ hulp die men al dan niet van anderen krijgt.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Gedrag van een persoon zonder wettig verblijf opdat diens verblijfsstatus niet onthuld wordt	
Vermijden van publieke plaatsen	De geïnterviewde beschrijft een openbare plaats die een persoon zonder wettig verblijf ontwijkt opdat diens verblijfsstatus niet door een overheidsdienst onthuld zou worden.
Weglopen	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf wegloopt opdat diens verblijfsstatus niet door een overheidsdienst onthuld zou worden.
Vertrouwen/ wantrouwen anderen	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf vertrouwt/ wantrouwt dat een andere persoon diens verblijfsstatus al dan niet onthult.
Dader en/of slachtofferschap van een misdrijf	
Onwettig verblijf	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon schuldig is aan de administratieve overtreding "zonder wettig verblijf".
Identiteitsfraude	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van identiteitsfraude.
Illegaal werken/ zwartwerken	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van inbreuk(en) op de arbeidswetgeving.
Arbeidsuitbuiting	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van uitbuiting in een arbeidssituatie.
Bedrog	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van bedrog.
Diefstal/ afpersing	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van diefstal/ afpersing.
Beschadiging van eigendom	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van beschadiging van eigendom.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Misdrijf tegen de lichamelijke integriteit	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van een misdrijf tegen de lichamelijke integriteit.
Huiselijk geweld	De geïnterviewde beschrijft een situatie waarin een persoon zonder wettig verblijf slachtoffer en/of dader is van huiselijk geweld.
Verbetervoorstellen m.b.t. handhavingsactoren	
Opleiden/ (permanent) trainen handhavingsactor(en)	De geïnterviewde geeft aan dat handhavingsactor(en) baat hebben bij kennisverwerving, vaardigheidsverwerving, en/of attitudevorming.
Informatie voorzien aan handhavingsactor(en)	De geïnterviewde geeft aan dat handhavingsactor(en) baat hebben bij het krijgen van bepaalde informatie.
Verbetervoorstellen m.b.t. actoren slachtofferhulp en herstelrecht/ OM	
Opleiden/ (permanent) trainen slachtofferhulp/ herstelrecht/ OM	De geïnterviewde geeft aan dat actor(en) slachtofferhulp en/of herstelrecht en/of OM baat hebben bij kennisverwerving, vaardigheidsverwerving, en/of attitudevorming.
Informatie voorzien aan slachtofferhulp/ herstelrecht/OM	De geïnterviewde geeft aan dat actor(en) slachtofferhulp en/of herstelrecht en/of OM baat hebben bij het krijgen van bepaalde informatie.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Bijlage 7: Mogelijke partners in functie van uitdagingen

Uitdagingen: (1) Sensibiliseren mensen zonder wettig verblijf; (2) Wegnemen van drempels bij slachtofferhulp instanties voor mensen zonder wettig verblijf; (3) Verbeteren van de regelgeving; (4) Veilige toegang tot politie bij formele klachtindiening

Naam organisatie/instelling	Actor categorie	Partner ifv				Website
		1	2	3	4	
Payoke	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.payoke.be/en/
PAG-ASA	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://pag-asa.be/nl/?lang=true
Sürya	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://asblsurya.org/fr/
FAIRWORK BELGIUM	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.fairworkbelgium.be/
Centra voor Slachtofferhulp	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.caw.be/ (Vlaamse Gemeenschap en Brussel)
Politionele slachtofferbejegening	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.politie.be/5415/contact/diensten/slachtoffers-van-misdrijven-en-verkeersongevallen (Slachtofferbejegening politie Gent)
Slachtofferonthaal Justitiehuizen	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.desocialekaart.be/fiches/498628/algemeen (Slachtofferonthaal Justitiehuis Gent)
Zorgcentra na seksueel geweld	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.uzgent.be/patient/zoek-een-arts-of-dienst/zorgcentrum-na-seksueel-geweld (UZ Gent)
CIRÉ	Slachtofferhulp	X	X	X	X	https://www.cire.be/
Lokale politie	Handhaving	X		X	X	https://www.politie.be/5415/ (lokale politie Gent)
Federale politie	Handhaving	X		X	X	https://www.politie.be/5998/nl/contact/diensten/federale-gerechtelijke-politie-oost-vlaanderen (federale gerechtelijke politie Oost-Vlaanderen)
Toezicht op de sociale wetten	Handhaving	X		X	X	https://werk.belgie.be/nl/over-de-fod/structuur-van-de-fod/arbeidsinspectie-ad-toezicht-op-de-sociale-wetten/regionale-6 (afdeling Oost-Vlaanderen)
Dienst Vreemdelingenzaken	Handhaving	X		X	X	https://dofi.ibz.be/nl
Parketmagistraat	Openbaar Ministerie		X	X		https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-procureur-konings/oost-vlaanderen/contact (gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen)

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Naam organisatie/ instelling	Actor categorie	Partner ifv				Website
		1	2	3	4	
Referentiemagistraat	Openbaar Ministerie	X	X			https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-procureur-konings/oost-vlaanderen/organogram (gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen)
Onderzoeksrechter	Openbaar Ministerie	X				https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/rechtbank-eerste-aanleg-oost-vlaanderen-afdeling-gent (rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, Afdeling Gent)
Procureur des Konings	Openbaar Ministerie	X	X			https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-procureur-konings/oost-vlaanderen/contact (Gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen)
College van Procureurs-generaal	Openbaar Ministerie	X	X			https://www.om-mp.be/nl/beleid-beheer/college-procureurs-generaal
Myria	Specifieke expertise			X		https://www.myria.be/nl
Fedasil	Specifieke expertise	X		X	X	https://www.fedasil.be/nl
Minister van Binnenlandse Zaken	Specifieke expertise			X		https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/federale_regering/samenstelling_regering/index_annelies_verlinden
Staatssecretaris Asiel en Migratie	Specifieke expertise			X		https://www.belgium.be/nl/over_belgie/overheid/federale_overheid/federale_regering/samenstelling_regering/index_nicole_de_moor
IGVM	Specifieke expertise			X		https://igvm-iefh.belgium.be/nl
Victim Support Europe	Specifieke expertise	X	X			https://victim-support.eu/
PICUM	Specifieke expertise			X		https://picum.org/
Amal Gent	Ondersteuning algemeen	X	X		X	https://www.in-gent.be/
Orbit	Ondersteuning algemeen	X	X		X	https://www.orbitvzw.be/

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Naam organisatie/ instelling	Actor categorie	Partner ifv				Website
		1	2	3	4	
SAAMO	Ondersteuning algemeen	X	X		X	https://www.saamo.be/gent/ (SAAMO Gent)
Gentse Krasdiensten	Ondersteuning algemeen	X	X		X	https://krasgent.be/
PICUM-leden in België	Ondersteuning algemeen	X	X		X	https://picum.org/members/

Referenties

Primaire bronnen

Departement Onderwijs en Vorming, (2003). Omzendbrief GD/2003/03. Het recht op onderwijs voor kinderen zonder wettig verblijfsstatuut.

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, (2001). Omzendbrief van 9 juli 2001 –Overbrenging van illegalen – Precisering.

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, (2007). Omzendbrief van 4 mei 2007 –GPI 58 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, (2009). Omzendbrief van 29 mei 2009 betreffende de identificatie van onregelmatig verblijvende vreemdelingen.

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, (2011). Omzendbrief van 10 juni 2011 betreffende de bevoegdheden van de burgemeester in het kader van de verwijdering van een onderdaan van een derde land.

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, Federale Overheidsdienst Justitie, Federale Overheidsdienst werkgelegenheid, arbeid en sociaal overleg, Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid en Federale Overheidsdienst Financiën (2008). Omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel. *Belgisch Staatsblad*, 31 oktober 2008, 57.934.

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken. Omzendbrief van 16 juni 2016 inzake de toepassing van de administratieve geldboetes van 200 euro op basis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2016, 44.395.

Federale Overheidsdienst Justitie, (2004a). Opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel Richtlijn van de Minister van Justitie.

Federale Overheidsdienst Justitie, (2004b). Omzendbrief nr. COL 10/2004 van het College van Procureursgeneraal bij de Hoven van Beroep.

Federale Overheidsdienst Justitie, (2016). Omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

Grondwettelijk Hof (7/2/2019). Arrest nr. 17/2019 In zake : de prejudiciële vraag over artikel 42quater van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, gesteld door de Raad van State.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Hof van Cassatie (Cass.), (30/5/1995). Arrest van het Hof van Cassatie nr. 262. Arresten van het Hof van Cassatie, jaargang 1995, nr.4 ,p. 532-534.

Hof van Cassatie (Cass.), (27/6/2000). Arrest van het Hof van Cassatie nr. 402. *Arresten van het Hof van Cassatie*, jaargang 2000, nr. 6, p. 1204-1206.

Hof van Cassatie (Cass.), (21/1/ 2003). Arrest van het Hof van Cassatie nr.40. *Arresten van het Hof van Cassatie*, Jaargang 2003, nr. 1, p.178-181.

Hof van Cassatie (Cass.), (23/3/2005). Arrest van het Hof van Cassatie nr. 180. *Arresten van het Hof van Cassatie*, jaargang 2005, nr.3, p. 688-696.

Hof van Cassatie (Cass.), (13/1/2007). Hof van Cassatie 23 maart 2005: Bewijs - Strafzaken - Getuigenbewijs - Anonieme getuige - Verklaringen verkregen zonder toepassing van de regelen betreffende de anonimiteit van de getuigen – Bewijskracht. *Rechtskundig Weekblad*, jaargang 70, nr. 20, p. 829-836.

Hof van Cassatie (Cass.), (14/1/2009). Arrest van het Hof van Cassatie nr. 28. *Arresten van het Hof van Cassatie*, jaargang 2009, nr. 1,p. 115-118.

Koninklijk Besluit van 12 december 1996 (KB, 12/12/1996) betreffende de dringende medische hulp die door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn wordt verstrekt aan de vreemdelingen die onwettig in het Rijk verblijven.

Koninklijk Besluit van 16 mei 2004 (KB, 16/5/2004) betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel.

Koninklijk Besluit van 18 april 2013 (KB, 18/4/2013) inzake de erkenning van de centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel en inzake de erkenning om in rechte op te treden.

Koninklijk Besluit van 23 augustus 2014 (KB, 23/8/2014) betreffende de organisatie en bevoegdheden van de federale politie, in uitvoering van de optimalisatiewet van 26 maart 2014.

Koninklijk Besluit van 09 december 2015 (KB, 9/12/2015) betreffende de specifieke taken van de leden van het college van procureurs-generaal.

Koninklijk Besluit van 12 mei 2019 (KB, 12/5/2019) tot wijziging van het koninklijk besluit van 1 juli 2011 tot uitvoering van de artikelen 16, 13°, 17, 20, 63, 70 en 88 van het Sociaal Strafwetboek en tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 2 juni 2010 houdende bepalingen van het sociaal strafrecht.

Koninklijk Besluit van 14 juli 2022 (KB, 14/7/2022) tot bepaling van de organisaties die in rechte kunnen optreden bedoeld in artikel 8, eerste lid, 4° van de wet van 11 februari 2013 tot vaststelling van sancties en maatregelen voor werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen.

Raad van de Europese Unie, (14/11/2012). Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ. *Official Journal of the European Union*, L 315/57.

Raad van State, (RvS, 2022). *Arrêt n° 253.942 du 9 juin 2022*. Raad van State.

Wet van 17 november 1808. Wetboek van Strafvordering (Sv.). *Belgisch Staatsblad*, 27 november 1808.

Wet van 8 juni 1867. Strafwetboek (Sw.). *Belgisch Staatsblad*, 9 juni 1867, 3.133.

Wet van 8 juli 1976. Organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. *Belgisch Staatsblad*, 5 augustus 1976, 9.876.

Wet van 12 april 1965. Wet betreffende de bescherming van het loon der werknemers. *Belgisch Staatsblad*, 20 april 1965, 4.710.

Wet van 15 december 1980. Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (Vw). *Belgisch Staatsblad*, 31 december 1980, 14.584.

Wet van 29 juni 1983. Wet betreffende de leerplicht. *Belgisch Staatsblad*, 6 juli 1983, 8.832.

Wet van 5 augustus 1992. Wet op het politieambt (WPA). *Belgisch Staatsblad*, 22 december 1992, 27.124.

Wet van 15 februari 1993. Wet tot oprichting van een federaal Centrum voor de analyse van de migratiestromen, de bescherming van de grondrechten van de vreemdelingen en de strijd tegen de mensenhandel. *Belgisch Staatsblad*, 19 februari 1993, 3.764.

Wet van 17 februari 1994. De gecoördineerde Grondwet. *Belgisch Staatsblad*, 17 februari 1994, 4.054.

Wet van 13 april 1995. Wet houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel. *Belgisch Staatsblad*, 25 april 1995, ?.

Wet van 4 maart 1997 tot instelling van het college van procureurs-generaal en tot instelling van het ambt van nationaal magistraat, *Belgisch Staatsblad*, 30 april 1997, 10.392.

Wet van 7 december 1998. Wet tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus (WGP). *Belgisch Staatsblad*, 5 januari 1999, 132.

Wet van 8 april 2002. Wet betreffende de anonimiteit van de getuigen. *Belgisch Staatsblad*, 31 mei 2002, 23.725.

Wet van 16 december 2002. Wet houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. *Belgisch Staatsblad*, 31 december 2002, 59.083.

Wet van 24 december 2002. Programmawet van 24 december 2002. *Belgisch Staatsblad*, 31 december 2002, 58.686.

Wet van 24 maart 2003. Wet tot instelling van een basis-bankdienst. *Belgisch Staatsblad*, 15 mei 2003, 26.402.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Wet van 5 augustus 2003. Wet betreffende ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht (1). *Belgisch Staatsblad*, 7 augustus 2003, 40.506.

Wet van 15 september 2006. Wet tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. *Belgisch Staatsblad*, 6 oktober 2006, 53.533.

Wet van 12 januari 2007. Wet betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen (Opvangwet). *Belgisch Staatsblad*, 7 mei 2007, 24.027.

Wet van 2 juni 2010. Wet houdende bepalingen van het sociaal strafrecht. *Belgisch Staatsblad*, 1 juli 2010, 43.710.

Wet van 6 juni 2010. Sociaal Strafwetboek (Soc. Sw.). *Belgisch Staatsblad*, 1 juli 2010, 43.712.

Wet van 11 februari 2023. Wet tot vaststelling van sancties en maatregelen voor werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen. *Belgisch Staatsblad*, 22 februari 2013, 11.672.

Wet van 28 juni 2013. Programmawet. *Belgisch Staatsblad*, 1 juli 2013, 41.480.

Wet van 1 maart 2016. Wet houdende instemming met het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, gedaan te Istanbul op 11 mei 2011. *Belgisch Staatsblad*, 9 juni 2016, 34.897.

Wet van 4 mei 2016. Wet houdende diverse bepalingen inzake asiel en migratie en tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen. *Belgisch Staatsblad*, 27 juni 2016, 38.643.

Wet van 30 maart 2017. Wet tot wijziging van artikel 61/2 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen teneinde het bevel om het grondgebied te verlaten te vervangen door een tijdelijk verblijfsdocument in de procedure slachtoffers mensenhandel. *Belgisch Staatsblad*, 1 december 2017, 106.700.

Wet van 21 maart 2018. Wet tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiediensten te regelen, en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's, van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid. *Belgisch Staatsblad*, 16 april 2018, 33.691.

Secundaire bronnen

Aertsen, I., (2015). De intrede van het slachtoffer en herstel in het forensisch welzijnswerk. Roose, R., Vander Laenen, F., Aertsen I., van Garsse, L.,(Eds.). *Handboek forensisch welzijnswerk. Ontwikkeling, beleid, organisatie & praktijk*. Gent: Academia Press. p. 71-89.

Aertsen, I., (2020). Evoluties in het slachtofferbeleid 2000-2020. *Panopticon*, vol. 41, no. 3, p. 328-344.

Agentschap Justitie en Handhaving (AJH), (2022). *Slachtofferonthaal* [brochure]. Agentschap Justitie en Handhaving, Vlaamse Overheid.

All European Academies, (ALLEA, 2017). *The European Code of Conduct for Research Integrity*. All European Academies (ALLEA), Berlin.

Axcent, (2021). *Believe it or not, it still matters. Jaarverslag 2020*. Axcent vzw, Brussel.

Baert, S., Keygnaert, I., (2019). *Wetenschappelijk evaluatierapport pilootproject Zorgcentra na Seksueel Geweld*. Gent: Universiteit Gent, International Centre for Reproductive Health.

Bilgili, Ö., Agimi, I., (2015). *Supporting immigrant integration in Europe. What role for origin countries' subnational authorities?* Migrant Policy Institute (MPI), Washington, DC.

Bouckaert, S., (2007). *Documentloze vreemdelingen. Grondrechtenbescherming doorheen de Belgische en internationale rechtspraak vanaf 1985*. Maklu, Antwerpen.

Boychenko, O., Szelei, N., Le Pavic, G., Shrimping, R., Linthout, L., Keygnaert, I., Verelst, A., (2021). *Safe reporting for migrant victims of sexual violence: Mapping policies in Belgium, Ireland and the UK*. Victim Support Europe, Brussels and Ghent University, Ghent.

Breyne, E., (2010). *Geheimhouding, discretie, beroepsgeheim en verschoning in het openbaar ambt*. Universiteit Gent.

Castles, S., (2004). The Factors That make and Unmake Migration Policies. *International Migration Review*, vol. 38, no. 3, p. 852-884.

Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) Brussel, (2020). *Assessment of the implementation in Belgium of article 59 of the Istanbul Convention*: <https://rm.coe.int/input-caw-brussel-family-reunification-and-domestic-violence-/1680931a4f>

Cho, J.Y., Lee, E-H., (2014). Reducing Confusion about Grounded Theory and Qualitative Content Analysis: Similarities and Differences. *The Qualitative Report*, vol. 19, no. 32, p. 1-20.

Clandestino project, (2009). *Clandestino Project Final Report*. Athens: Hellenic Foundation for European and Foreign Policy.

Comité voor de Uitbanning van alle vormen van Discriminatie van Vrouwen, (CEDAW, 2022). *Comité inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen 83ste zitting 8ste periodiek rapport van België – 2022. Parallel rapport van het NMRI, Unia en van Myria*. Unia en Myria, Brussel.

Council of Europe, (2020). *Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Belgium*.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

IC-CP/Inf(2020)8. Committee of the Parties Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention): Council of Europe, Strasbourg.

Crépeau, F., Hastie, B., (2015). The case for 'firewall' protections for irregular migrants: Safeguarding fundamental rights. *European Journal of Migration and Law*, vol. 17, no. 2-3, p. 157-183.

De Backer, K., (2019). *VOCIARE: Victims of Crime Implementation Analysis of Rights in Europe. National report Belgium*. Brussels: Victim Support Europe.

De Genova, N., (2002). Migrant 'Illegality' and Deportability in Everyday Life. *Annual Review of Anthropology*, vol. 31, p. 419-447.

De Jong, G.F., (2000). Expectations, gender, and norms in migration decision-making. *Population Studies*, vol. 54, no. 3, p. 307-319.

Delvino, N., (2017). *European Cities and Migrants with Irregular Status. Municipal initiatives for the inclusion of irregular migrants in the provision of services. Report for the 'City Initiative on Migrants with Irregular Status in Europe' (C-MISE)*. Centre on Migration Policy and Society (Compas), University of Oxford.

Delvino, N., (2019). *Safe reporting of crime for victims and witnesses with irregular migration status in the United States*, Centre on Migration Policy and Society (Compas), University of Oxford.

Delvino, N., Beilfuss, M.G., (2021). Latino Migrant Victims of Crime: Safe Reporting for Victims With Irregular Status in the United States and Spain. *American Behavioral Scientist*, March 2021.

Derluyn, I., Orsini, G., Verhaeghe, F., Elhaj, R., Lietaert, I., Pfeiffer, E., (2023). The impact of trauma and daily hardships on the mental health of unaccompanied refugee minors detained in Libya. *BJPsych Open*, vol 9, no. 8, p. 1-6.

De Schrijver, L., Vander Beken, T., Krahé, B., Keygnaert, I. (2018). Prevalence of sexual violence in migrants, applicants for international protection, and refugees in Europe: A critical interpretive synthesis of the evidence. *International journal of environmental research and public health*, vol. 15, no. 9, p. 1979-1996.

Devillé, A., (2008). *Schuilten in de Schaduw: Mensen Zonder Wettig Verblijf in de Belgische Samenleving*. Mechelen: Kluwer.

Dieudonné, P., (2022). *Le rapport annuel du CIRÉ pour l'année 2021*. Coordination et initiatives pour les réfugiés et les étrangers (CIRÉ), Brussel.

Düvell, F., Triandafyllidou, A., Vollmer, B., (2009). Ethical issues in irregular migration research in Europe. *Population, Space and Place*, vol. 16, no. 3, p. 227-239.

Engbersen, G., Broeders, D., (2009). The state versus the alien: Immigration control and strategies of irregular migrants. *West European Politics*, vol. 32, no. 5, p. 867-885.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

European Commission (EC), (2013). *DG Justice Guidance document related to the transposition and implementation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA*. European Commission, Brussels.

Europese Commissie (EC), (24/6/2020). *COM(2020) 258 final. Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. EU-strategie inzake de rechten van slachtoffers (2020-2025)*. Europese Commissie, Brussel.

European Commission (EC), (28/6/2022) *SWD(2022) 179 final*. Evaluation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA. European Commission, Brussels.

European Migration Network (EMN), (2015). *Dissemination of Information on Voluntary Return: how to reach irregular migrants not in contact with the authorities*. European Migration Network, Brussels.

European Migration Network (EMN), (2017). *Illegal employment of third-country nationals in the European Union – Synthesis report*. European Migration Network, Brussels.

European Migration Network (EMN), (2022). *Belgium 2021. Main developments in migration and international protection, including latest statistics. EMN Country Factsheet*. European Migration Network, Brussels.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), (2015). *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims*. European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), (2017). *Criminalisation of migrants in an irregular situation and of persons engaging with them*. European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), (2018). *Out of sight: migrant women exploited in domestic work*. European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), (2019). *Severe labour exploitation of migrant workers: FRA report calls for 'zero tolerance' of severe labour exploitation*. European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna.

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), (2021). *Crime, safety and victims' rights – Fundamental Rights Survey*. European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna.

Fairwork Belgium, (2022). *Werknemers zonder wettig verblijf. Jaarverslag 2021*. Fairwork Belgium, Brussels.

Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers (Fedasil), (2022). *Balans 2021. Opvang - Hervestiging - Vrijwillige terugkeer*. Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers, Brussel.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken Algemene Directie Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), (2017). Verblijfsstatus van een kind dat in België geboren werd uit ouders die geen Belgen zijn:

<http://www.kinderenopdevlucht.be/files/Image/Communiqu-s-de-presse/2017-08-31-DVZ-Verblifstatus-van-een-kind-dat-in-Belgie-geboren-werd-uit-ouders-die-geen-Belgen-zijn-1.pdf>

Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken Algemene Directie Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), (2022). *Activiteitenverslag 2021 Dienst Vreemdelingenzaken*. Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, Brussel.

Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie, (2016). *Samen, naar de kern van de zaak*: <https://www.politie.be/5998/sites/default/files/downloads/NVP2016-2019.pdf>

Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie, (2021). *Actieplan Strijd tegen mensenhandel 2021-2025*: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/NAP_MH_2021-2025_NDL.pdf

Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie, (2022). *Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025. Een veerkrachtige Geïntegreerde Politie, ten dienste van de samenleving*: <https://www.politie.be/5998/sites/5998/files/files/2022-04/NVP2022-2025.pdf>

Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg (FOD WASO), (2017). *Algemene Directie Toezicht op de Sociale Wetten: activiteitenverslag 2015*. Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, Brussel.
<http://www.werk.belgie.be/publicationDefault.aspx?id=46322>

Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg (FOD WASO), (2020). *Algemene Directie Toezicht op de Sociale Wetten: activiteitenverslag 2018*. Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, Brussel.
<https://werk.belgie.be/sites/default/files/content/publications/NL/Jaarverslag%202018.pdf>

Federale Regering (2020). Regeerakkoord 30 september 2020. Regeerakkoord voor een welvarend, solidair en duurzaam België: https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf

FRONTEX, European Border and Coast Guard Agency, (2020). *News Release. FLASH REPORT – Irregular migration into EU at lowest level since 2013*. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/flash-report-irregular-migration-into-eu-at-lowest-level-since-2013-n5pHiA>

Geddie, E., Schmidt-Hieber, E., Keith, L., LeVoy, M., (2014). *Housing and Homelessness of Undocumented Migrants in Europe: Developing Strategies and Good Practices to Ensure Access to Housing and Shelter*. Platform for the International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM), Brussels.

Giacco, D., Laxhman, N., Priebe, S. (2018). Prevalence of and risk factors for mental disorders in refugees. *Seminars in cell & developmental biology*, vol. 77, p. 144-152.

Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), (2022). *Evaluation report Belgium. Third evaluation round. Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in*

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

human beings. Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), Council of Europe, Strasbourg.

Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), (2020). *(Referentie)evaluatieverslag GREVIO betreffende wetgevende en andere maatregelen tot uitvoering van de bepalingen van de Conventie van de Raad van Europa inzake de preventie en de bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Istanbul-Conventie)* België. Secretariaat van het monitoringmechanisme van de Conventie van de Raad van Europa inzake de preventie en de bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld: Raad van Europa, Straatsburg.

Gutierrez, C.M., Kirk, D.S. (2017). Silence speaks: The relationship between immigration and the underreporting of crime. *Crime & Delinquency*, vol. 63, no. 8, p. 926-950.

Haggerty, K.D., (2004). Ethics creep: Governing social science research in the name of ethics. *Qualitative sociology*, vol. 27, no. 4, p. 391-414.

Hastie, B., Crépeau, F., (2014). Criminalising irregular migration: the failure of the deterrence model and the need for a human rights-based framework. *Journal of Immigration, Asylum and Nationality Law*, vol. 28, no. 3, p. 213-236.

Human Rights Watch (HRW), (2012). *De wet was tegen mij. Toegang van migrantenvrouwen tot bescherming tegen huiselijk geweld in België*:

<https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/belgium1112flemForUpload.pdf>

In-Gent vzw, (2022). *Jaarverslag. De impact van In-Gent vzw in 2021*. IN-Gent vzw, Gent.

Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM), (2022). *Jaarverslag 2021*. Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, Brussel.

Keygnaert, I., Vettenburg, N., Temmerman, M., (2012). Hidden violence is silent rape: sexual and gender-based violence in refugees, asylum seekers and undocumented migrants in Belgium and the Netherlands. *Culture, health & sexuality*, vol. 14, no. 5, p. 505-520.

Keygnaert, I., Van der Gucht, B., De Schrijver, L., van Braeckel, D., Roelens, K., (2018). Holistische zorg voor slachtoffers van seksueel geweld. *Gijs, L., Aerts, L., Dewitte, M., Enzlin, P., Georgiadis, J., Kreukels, B., Meuleman, E.*, (2018). *Leerboek seksuologie*. Bohn Stafleu van Loghum, Houten.

Kox, M., Boone, M., Staring, R., (2020). The pains of being unauthorized in the Netherlands. *Punishment & Society*, vol. 22, no. 4, p. 534-552.

Kox, M., Staring, R., (2021). "I call it a system." Unauthorized Migrants' Understandings of the Long Reach of Dutch Internal Migration Controls. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, vol. 10, no. 3, p. 87-100.

Kreichauf, R., (2018). From forced migration to forced arrival: the campization of refugee accommodation in European cities. *Comparative Migration Studies*, vol. 6, no. 7, p. 1-22.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

- Lamonaca, S., Vanhoutte, K., Linthout, L., De Schrijver, L., Clarke, V., Correia, R., Keygnaert, I., (2021). *Good practice tool for police hearings with migrant, applicant for international protection, refugee (MAR), trafficked, and LGBT+ victims of sexual violence*. Payoke & Ghent University, Belgium.
- Lancaster, K., (2017). Confidentiality, anonymity and power relations in elite interviewing: conducting qualitative policy research in a politicised domain. *International Journal of Social Research Methodology*, vol. 20, no. 1, p. 93-103.
- Le Courant, S., (2016). La ville des sans-papiers. *L'Homme*, vol. 3, no. 219-220, p. 209-232.
- Leerkes, A., Engbersen, G., van der Leun, J., (2012). Crime among irregular immigrants and the influence of internal border control. *Crime, Law and Social Change*, vol. 58, no. 1, p. 15-38.
- Lemmens, L., (2014). *Nieuwe structuur federale politie vanaf 1 oktober*. Wolters Kluwer.
- Maier, T., Straub, M., (2011). "My head is like a bag full of rubbish": concepts of illness and treatment expectations in traumatized migrants. *Qualitative Health Research*, vol. 21, no. 2, p. 233–248.
- Mallet-Garcia, M., Delvino, N., (2020). *Migrants with irregular status during the COVID-19 pandemic*. Working paper. Compas, Oxford University.
- Mangelschots, J., (2016). *Slachtofferhulp intrafamiliaal geweld bij politie en hulpverlening: casestudy politiezone Gent*. Universiteit Gent.
- Mayring, P., (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Klagenfurt, Austria.
- McEvoy, K., McConnachie, K., (2013). Victims and transitional justice: Voice, agency and blame. *Social & Legal Studies*, vol. 22, no. 4, p. 489-513.
- Merlino, M., Parkin, J., (2011). *Irregular Migration in Europe: EU policies and the Fundamental Rights Gap*. Centre for European Policy Studies (CEPS), Brussels.
- Mohajan, H.K., (2018). Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, vol. 7, no. 1, p. 23-48.
- Moravcsik, A., (2014). Transparency: The revolution in qualitative research. *Political Science & Politics*, vol. 47, no. 1, p. 48-53.
- Mortelmans, D., (2019). Analyzing Qualitative Data Using Nvivo. Van den Bulck, H., Puppis, M., Donders, K., Van Audenhove, L.. *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research*. Palgrave macmillan. p. 435-450.
- Myria, (2016). *Vreemdeling zijn in België in 2016*. Myria, Federaal Migratiecentrum, Brussel.
- Myria, (2021). *Nota over het eindverslag van de Commissie voor de evaluatie van het beleid inzake de vrijwillige terugkeer en de gedwongen verwijdering van vreemdelingen (Commissie-Bossuyt)*. Myria, Federaal Migratiecentrum, Brussel.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Myria, (2023). *Migratie in cijfers en in rechten: Jaarverslag Migratie 2023 in katernen*. Myria, Federaal Migratiecentrum, Brussel.

Obelene, V., (2009). Expert versus Researcher: Ethical Considerations in the Process of Bargaining a Study. Bogner, A., Littig, B., Menz, W., (eds.). *Interviewing experts*. Springer Open.

Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten (OR.C.A), (2016). *Zwartwerk strafbaar voor de werknemer. Wat is de impact voor werknemers zonder wettig verblijf?*. Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten, Brussel.

Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten (OR.C.A), (2017). *Jaarverslag 2016*. Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten, Brussel.

Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), (2013). *Trends in immigration and economic consequences*. Organization for Economic Cooperation and Development, Paris.

Orrenius, P.M., Zavodny, M., (2016). Irregular Immigration in the European Union. *SIEPS, Swedish Institute for European Policy Studies, European Policy Analysis*, no. 2, p. 1-20.

Pfadenhauer, M., (2009). At Eye Level: The Expert Interview: a Talk between Expert and Quasi-expert. Bogner, A., Littig, B., Menz, W., (eds.). *Interviewing experts*. Springer Open.

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (Picum), (2020). *Data protection and the "firewall": Advancing the right to health for people in an irregular situation*. Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants, Brussels.

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (Picum), (2021). *Preventing harm, promoting rights: Achieving safety, protection and justice for people with insecure residence status in the EU*. Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants, Brussels.

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (Picum), (2022a). *PICUM Strategic Plan 2021-2025*. Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants, Brussels.

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (Picum), (2022b). *PICUM 20. Annual report 2021*. Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants, Brussels.

Raad van Ministers (RvM), (2021). Nationaal Actieplan ter bestrijding van gender-gerelateerd geweld (NAP) 2021-2025. Strategische pijlers en belangrijkste maatregelen: <https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/20211125-nap-2021-2025-clean-nl.pdf>

Saunders, D., (2011). *Arrival city. How the largest migration in history is reshaping our world*. Windmill books.

Scherrer, A., Kiendl Krišto, I., Chandler, C., Kreutzer, S., Lale-Demoz, E., Malan, J., (2017). *The Victims' Rights Directive 2012/29/EU. European Implementation Assessment*. Directorate-General for Parliamentary Research Services (DG EPRS) of the Secretariat of the European Parliament, Brussels.

Schinkel, W., (2005). *Aspects of Violence*. University of Rotterdam.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Schockaert, I., Morissens, A., Cincinnato, S., Nicaise, I., (2012). *Armoede tussen de plooiën: aanvullingen en correcties op EU-SILC voor verborgen groepen armen*. Leuven: HIVA-K.U. Leuven.

Schreier, M., (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. SAGE Publications Ltd, London.

Schwartz-Shea, P., Yanow, D., (2012). *Interpretive research design. Concepts and processes*. Routledge New York and London.

Sigona, N., (2012). 'I have too much baggage'. The impact of legal status on the social worlds of irregular migrants. *Social Anthropology*, vol. 20, no. 1, p. 50-65.

Spapens, T., Kolthoff, E., Stol, W., (2016). Georganiseerde misdaad in de 21ste eeuw. *Tijdschrift voor Criminologie*, 58(2), pp.3-18.

Stad Gent, (2021). *Alle dak- en thuislozen in Gent geteld om beleid op maat uit te rollen*: <https://stad.gent/nl/samenleven-welzijn-gezondheid/nieuws-evenementen/alle-dak-en-thuislozen-gent-geteld-om-beleid-op-maat-uit-te-rollen>

Stad Gent, (2022). *Ontmoetingsdag rond het thema mensen zonder wettig verblijf*. Stad Gent.

Tjaden, J.D., (2013). *The story behind the numbers. Why immigrants become citizens in Europe*. Migration Policy Group (MPG), Brussels.

Tolsma, J., (2011). Aangiftebereidheid: welke overwegingen spelen een rol bij de beslissing om wel of niet aangifte te doen. *Smets, L., De Kinder, J., Moor, L.G., (Eds.). Proces-verbaal, aangifte en forensisch onderzoek*. Maklu, Antwerpen.

Trinczek, R., (2009). How to Interview Managers? Methodical and Methodological Aspects of Expert Interviews as a Qualitative Method in Empirical Social Research. Bogner, A., Littig, B., Menz, W., (eds.). *Interviewing experts*. Springer Open.

Tsai, A.C., Kohrt, B.A., Matthews, L.T., Betancourt, T.S., Lee, J.K., Papachristos, A.V., Weiser, S.D., Dworkin, S.L., (2016). Promises and pitfalls of data sharing in qualitative research. *Social Science & Medicine*, no. 169, p. 191-198.

Universiteit Gent, (UGent), (2015). *Policy plan Research Integrity at Ghent University*. Universiteit Gent.

Universiteit Gent, (UGent), (2020). *Framework for Good Research Practice*. Universiteit Gent.

Universiteit Gent (UGent), (2021). *Specific ethical protocol for scientific research at the faculty of psychology and educational sciences of Ghent university*. Universiteit Gent.

Van den Durpel, A., (2017a). Het verbod op hulp aan mensen zonder wettig verblijf Casusstudie van het Pakket maatregelen inzake hulpverlening in zes Europese landen en steden. *Mens en Maatschappij*, vol. 92, no. 1, p. 65-92.

Van den Durpel, A., (2017b). The Exclusion of Irregular Migrants in Europe: Past, Present and Future. *Artur, P., Kristjan, A., (2017). Racism: Past, Present and Future Perspectives*. Nova Science Publishers: New York.

Victims with Irregular migration Status' Safe Reporting of Crimes

Project: 101056675 — VISA RoC — JUST-2021-JACC

Van Den Durpel, A. (2019). *Safe reporting of crime for migrants with irregular status in Belgium*. COMPAS, Oxford University.

Van den Durpel, A., (2022). *Diffusion of European norms up to the local level : irregular migrants' access to housing in relation to the Facilitators Package*. University of Ghent.

Van den Durpel, A., (2023). Dienstverleners zijn geen immigratiehandhavers. *Tijd voor mensenrechten*: https://tijd.mensenrechten.be/2023/01/13/dienstverleners-zijn-geen-immigratiehandhavers/?_gl=1*_tkonoh*_up*_MQ..*_ga*_MTUyODM4OTg2NS4xNjgzMzY1NTE1*_ga_H89790WKTF*_MTY4MzM2NTUxNC4xLjEuMTY4MzM2NTUyNC4wLjAuMA

van der Laan, F., (2017). *Transnational organised crime*. Clingendael, Netherlands Institute of International Relations.

Van Meeteren, M., (2014). *Irregular migrants in Belgium and the Netherlands. Aspirations and Incorporation*. Amsterdam University Press.

Verelst, A., Szelei, N., Clarke, V., Boychenko, o., Linthout, L., Keygnaert, I., (2021). *Safe reporting framework for migrant victims of sexual violence*. Victim Support Europe, Brussels and Ghent University, Ghent.

Verschraegen, G., (2018). Theory Construction in Qualitative Research. *Qualitative Seminar Series 2017-2018 (May 3th – May 22nd 2018)*. University of Antwerp.

Victim Support Europe (VSE), (2022). *Annual Report 2021*. Victim Support Europe, Brussels.

Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG), (2017). *Informatie gemeenten over administratieve geldboete vreemdelingen*. Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten, Brussel.

Wanki, P., Derluyn, I., Lietaert, I., (2022). "Let Them Make It Rain and Bling": Unveiling Community Expectations towards Returned Migrants in Cameroon. *Societies*, vol. 12, no. 8.

Wyseur, B., (2012). *De plaats en het belang van de aangifte in het strafrechtelijk onderzoek*. Universiteit Gent.